

ISSN 0857-0086

วารสารห้องสมุด *T.L.A. BULLETIN*

ปีที่ ๕๕ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๔

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

รายนามคณะกรรมการบริหาร ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕

ศาสตราจารย์พิเศษ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต	นายกสมาคม
รองศาสตราจารย์ ดร. ทศนา หาญพล	อุปนายก คนที่ ๑
นางสาวเอมอร ตันเถียร	อุปนายก คนที่ ๒
นางสุคนธ์ ศิริวงศ์รวีวัฒน์	เหรัญญิก คนที่ ๑
นางอัจฉรา จารุวรรณ	เหรัญญิก คนที่ ๒
นางช่อทิพย์ มงคลมัลย์	นายทะเบียน
นางสาวพูลสุข ปรีวัตรวรวิ	ประธานแผนกวิชาการ คนที่ ๑
ดร.ทศนัย วงศ์พิเศษกุล	ประธานแผนกวิชาการ คนที่ ๒
นางกิงแก้ว อ่วมศรี	ประธานแผนกวารสารและสื่อวิชาการ คนที่ ๑
นายสุรพล ฤทธิ์รวมทรัพย์	ประธานแผนกวารสารและสื่อวิชาการ คนที่ ๒
	และประธานชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน
นางสาวปรียาพร ฤกษ์พันธ์	บรรณารักษ์และประธานชมรมบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษา
นางสาวกรรณกาญจน์ ถนอมพล	ประธานแผนกมาตรฐานวิชาชีพ คนที่ ๑
นางอรุณวรรณ พิมพ์พัฒนโยธิน	ประธานแผนกมาตรฐานวิชาชีพ คนที่ ๒
นายสมชาย ดิบุญนนท์	ประธานแผนกลูกค้าสัมพันธ์ คนที่ ๑
ดร.นฤมล รื่นไวย์	ประธานแผนกลูกค้าสัมพันธ์ คนที่ ๒
ดร.ประจักษ์ วัฒนานุสสิทธ์	ประธานแผนกวิเทศสัมพันธ์
น.อ.หญิง นวรัตน์ ทองสลาย	ประธานแผนกหาทุน และประธานชมรมห้องสมุดเฉพาะ
นางกัญญา กิตติศรีวรพันธ์	ปฏิคม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ	ประธานแผนกวิจัยและพัฒนา คนที่ ๑
ดร.เพชรผ่อง มยุขโชติ	ประธานแผนกวิจัยและพัฒนา คนที่ ๒
นางวิลาวัดณ์ ทรัพย์พันแสน	กรรมการและประธานชมรมเพื่อหอสมุดแห่งชาติ
นางสาวเสาวนิตย์ ยโสธร	กรรมการ
นาวาเอกหญิงอำไพ สุริยมงคล	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน	กรรมการและประธานชมรมบรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศนานาชาติ
นางวีระวรรณ วรรณโท	กรรมการและเลขานุการ

EXECUTIVE BORAD OF THE THAI LIBRARY ASSOCIATION

Under the Royal Patronge of H.R.H. Princess Mahachakri Sirindhorn 2011-2012

Professor Khunying Maenmas Chavalit

Associate Professor Dr. Tassana Hanpol

Ms. Aim-orn Tanthien

Ms. Suwakhon Siriwongworawat

Ms. Atchara Jaruwan

Ms. Chohip Mongkulmann

Ms. Poolsook Priwatworawute

Dr. Tassanai Wongpisetkul

Ms. KingKaew Aumsri

Mr. Surapol Ritruamsup

Ms. Preeyaporn Rerkpinai

Ms. Krongkarn Thanompol

Ms. Arunwan Pimpapatanayotin

Mr. Somchai Tinyanont

Dr. Narumol Ruenwai

Dr. Prachark Wattananusit

Gp.Capt.Nawarat Tongsaluay

Ms. Kanya Kitisrivorapan

Assistant Professor Dr. Cholabhat Vongprasert

Dr. Petchpong Mayukhachot

Ms. Wilawan Sapphansaen

Ms. Saowanit Yasothorn

Captain Ampai Suriyamongkol, R.T.N

Associate Professor Dr. Namtip Wiphawin

Ms. Weerawan Wannato

President

Vice President I

Vice President II

Treasurer I

Treasurer II

Chairperson of Membership

Chairperson of Professional

Development and Training I

Chairperson of Professional

Development and Training II

Chairperson of T.L.A. Bulletin I

Chairperson of T.L.A. Bulletin II &

Chairperson of School Librarians Group

Librarian & Chairperson of

Academic Librarians Group

Chairperson of Library Standard I

Chairperson of Library Standard II

Chairperson of Customer Relations I

Chairperson of Customer Relations II

Chairperson of Foreign Relation

Chairperson of Fund Raising &

Chairperson of Special Libraries Group Group

Chairperson of Hospitality

Chairperson of Research and

Development I

Chairperson of Res.& Development II

Committee & Chairperson of National

Libraries Group

Committee

Committee

Committee & Chairperson of the

International Librarians and Information Specialists Group

Secretary

ประธานชมรมในสังกัด สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ประธานชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน

นายสุรพล ฤทธิรวมทรัพย์

Mr. Suraphon Ritruamthap

ประธานชมรมบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษา

นางสาวปรียาพร ฤกษ์พินัย

Ms Preeyaporn Rerkpinai

ประธานชมรมห้องสมุดเฉพาะ

น.อ.หญิงนวรรตน์ ทองสลวย

Gp. Capt. Nawarat Tongsaluay

ประธานชมรมเพื่อหอสมุดแห่งชาติ

นางวิลาวัดย์ ทรัพย์พันแสน

Ms. Wilawan Sapphansaen

ประธานชมรมบรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศนานาชาติ

รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน

Associate Professor Dr. Namtip Wiphawin

ประธานชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. จุมพจน์ วณิชกุล

Associate Professor Dr. Chumpot Wanichakul

ประธานชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน

นายกุลธร เลิศสุริยกุล

Mr. Kulthorn Lersuriyakul

ประธานชมรมห้องสมุดเพื่อการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี

นางพรสุรีย์ ศรีจันทร์

Ms. Pornsuree Srichan

วารสารห้องสมุด T.L.A. BULLETIN

ปีที่ ๕๕ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๔

วารสารวิชาการราย ๖ เดือนของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

วัตถุประสงค์

๑. ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ ความคิด ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์
สารนิเทศศาสตร์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง
๒. เผยแพร่ผลการทดลอง การค้นคว้า และการวิจัยของสถาบันที่
เกี่ยวข้อง
๓. เป็นสื่อกลางในการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิก
และผู้สนใจ

กำหนดออก

ปีละ ๒ ฉบับ (มกราคม - มิถุนายน, กรกฎาคม - ธันวาคม)

ISSN 0857-0086

วารสารห้องสมุดยินดีรับบทความจากผู้อ่านทุกท่าน โปรดส่ง
ต้นฉบับไปที่

กิงแก้ว อ่วมศรี

ห้องสมุดคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล (ศาลายา)

ถนนพุทธมณฑลสาย ๔ ตำบลศาลายา

อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐

E-mail : kingkaew.aum@mahidol.ac.th

การส่งบทความตีพิมพ์โปรดแจ้งประวัติการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่
การทำงาน ชื่อบทความภาษาอังกฤษ บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
ที่ทำงานที่ติดต่อได้ มีการอ้างอิงตามหลักวิชาการ

ขอคิดเห็นที่ปรากฏในวารสารนี้เป็นความคิดเห็นของผู้เขียนแต่ละท่าน
ซึ่งไม่จำเป็นต้องตรงกับความเห็นของสมาคมฯ และคณะผู้จัดทำ การนำ

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์พิเศษ

คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต

บรรณาธิการบริหาร

กิงแก้ว อ่วมศรี

บรรณาธิการประจำฉบับ

กิงแก้ว อ่วมศรี

กองบรรณาธิการ

กิงแก้ว อ่วมศรี

สุรพล ฤทธิ์รวมทรัพย์

อรุณวรรณ พิมพ์พัฒนโยธิน

ดร.ประจักษ์ วัฒนานุสิทธิ์

ดร.ทัศน์ัย วงศ์พิเศษกุล

บรรณาธิการผู้พิมพ์โฆษณา

วีระวรรณ วรรณโท

สำนักงาน

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

๑๓๔๖ ถนนอาคารสงเคราะห์ ๕

คลองจั่น บางกะปิ กรุงเทพฯ ๑๐๒๔๐

โทร. (๐๒) ๗๓๔-๘๐๒๒-๓

โทรสาร (๐๒) ๗๓๔-๘๐๒๔

พิมพ์ที่

หจก. รวิน พรีนติ้ง กรุ๊ป

โทร. ๐ ๒๘๗๓ ๗๐๗๐,

วารสารห้องสมุด

สารบัญ

ปีที่ ๕๕ ฉบับที่ ๑ มกราคม ~ มิถุนายน ๒๕๕๔

หน้า

บทบรรณาธิการ

ก

กิงแก้ว อ่วมศรี

แผนงานความทรงจำแห่งโลกของยูเนสโก

๑

ศาสตราจารย์พิเศษ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต

แผนงานความทรงจำแห่งโลกของยูเนสโกกับประเทศไทย

๑๗

ดร.ประจักษ์ วัฒนานุสสิทธิ

การเชิดชูบุคคลผู้ทำความดีด้านการพัฒนาห้องสมุด

๒๙

กิงแก้ว อ่วมศรี และ สุจิตร์ สุภาพ

กทม. เมืองหนังสือโลก ๒๕๕๖

๓๕

สุจิตร์ สุภาพ

อาศรมวงษาราชสนิท

๔๕

เบญจา รุ่งเรืองศิลป์

การอนุรักษ์คัมภีร์โบราณที่เมืองกุฟเนศวร ประเทศอินเดีย

๕๙

สินีนาฏ สมบูรณ์เอนก

การไปร่วมประชุมสภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ครั้งที่ ๑๕

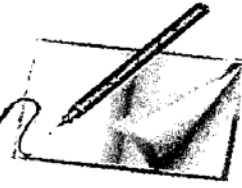
๗/๓

ดร.ประจักษ์ วัฒนานุสสิทธิ

	page
Editorial	A
Kingkaew Aumsri	
Memory of the World Programme of UNESCO	1
Professor Khunying Maenmas Chavalit	
Memory of the World Programme of UNESCO and Thailand	17
Prachark Wattananusit	
Outstanding Person on Library Development Enhancement	29
Kingkaew Aumsri and Suchit Suwaphab	
Bangkok World Book Capital 2013	35
Suchit Suwaphab	
Ashram Wongsas Dhiraj Snit	45
Benja Rungruangsilp	
Palm-leaf manuscript conservation@Bhubaneswar, India	59
Sineenat Somboonate	
15th Congress of Southeast Asian Librarians (CONSAL XV)	73
Prachark Wattananusit	

...บทบรรณาธิการ

วารสารห้องสมุดฉบับนี้มีเหตุที่เป็นอุปสรรคให้เกิดความล่าช้า เนื่องจากอุทกภัยที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเมื่อปลายปี ๒๕๕๔ ที่ผ่านมาเป็นเวลา ๒-๓ เดือน ตามที่พวกเราทุกคนได้รับทราบ รวมถึงบางคนต้องได้รับผลกระทบจากเหตุน้ำท่วมใหญ่ในครั้งนี้อย่างยิ่ง (บรรณาธิการทั้ง ๒ คน ต้องอพยพทั้งบ้านเรือน ไปอยู่ที่อื่นนานถึง ๒ เดือนเต็มๆ) สิ่งนี้ยังไม่เป็นอุปสรรคหนักหนาก่อนการจัดทำวารสารเท่ากับข้อมูลที่เตรียมไว้ทั้งหมดเสียหายและสูญหายไปกับน้ำท่วม กว่าจะยินยอม ณ จุดเริ่มต้นการทำงานได้อีกครั้ง ก็ใช้เวลาต่อมาอีก ๒-๓ เดือน ต้องขออภัยต่อสมาชิกผู้อ่านทุกท่านเป็นอย่างมากต่อเหตุสุดท้ายทำให้ล่าช้าในครั้งนี้

บทความสองเรื่องแรกในฉบับ กองบรรณาธิการตั้งใจและภูมิใจนำเสนอ เนื่องจากมรดกความทรงจำของไทยถึง ๓ รายการคือ จารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เอกสารจดหมายเหตุพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการบริหารการปกครองประเทศสยาม (พ.ศ.๒๔๔๑-๒๔๕๓) และรายการที่สามคือ จารึกวัดโพธิ์ ได้รับการจัดทำทะเบียนมรดกความทรงจำของชาติ นำเสนอเอกสารไทยขึ้นทะเบียนเป็นเอกสารมรดกความทรงจำแห่งโลกขององค์การยูเนสโก และ ณ ขณะนี้ องค์การยูเนสโกขึ้นทะเบียนให้เอกสารดังกล่าวเป็นมรดกความทรงจำแห่งโลกระดับนานาชาติด้วยแล้ว กว่าที่จะมาถึงวันแห่งความภาคภูมิใจในมรดกความทรงจำของชาติย้อนกลับไปได้ตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน องค์การยูเนสโกเริ่มวางแผนจัดตั้งแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกขึ้น และต่อมาในปี ๒๕๓๖ กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งศาสตราจารย์พิเศษคุณหญิงแม้นมาส ชวลิต ไปเป็นกรรมการที่ปรึกษาระหว่างประเทศ ร่วมจัดทำแผนการดำเนินงาน ซึ่งปรากฏรายละเอียดให้เราตามศึกษาอ่านได้ในบทความแรกเรื่อง “แผนงานความทรงจำแห่งโลกของยูเนสโก” โดย ศาสตราจารย์พิเศษ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต บทความนี้ให้แนวทางที่เป็นตัวกำหนดให้ทราบความสำคัญของเอกสารมรดก เอกสารจดหมายเหตุ หนังสือหายาก ฯลฯ ที่รวมเป็นเอกสารมรดกความทรงจำแห่งโลก รวมทั้งการประชุมนานาชาติ ๓ ครั้ง ที่เป็นรากฐานของแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกของยูเนสโก และช่วยให้ท่านทราบเรื่องราวต่อเนื่องกัน บก. ขอเชิญท่านอ่านบทความที่สองเรื่อง “แผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกของยูเนสโกกับประเทศไทย” โดย ดร.ประจักษ์ วัฒนานุสิทธิ์ ผู้ซึ่งเป็นกรรมการร่วมด้วยอีกท่านหนึ่งในคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกจะมาถ่ายทอดเรื่องราวต่อมาให้ทราบ จนมรดกความทรงจำของไทยรวม ๓ รายการดังกล่าวข้างต้นได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกความทรงจำแห่งโลกระดับนานาชาติ

มรดกความทรงจำของไทยก็รับการยกย่องไปแล้ว เราก็ไม่ลืมบุคคลที่ทำความดีเพื่อสังคม ซึ่งได้รับความร่วมมือจากเลขานุการทั้งสองคนของคณะกรรมการคัดเลือกผู้ทำความดีในสาขา “การพัฒนาห้องสมุด: รางวัลศาสตราจารย์คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต” รวบรวมเรื่องราวความเป็นมา

ตั้งแต่ต้นในบทความ เรื่อง “การเชิดชูบุคคลผู้ทำความดีด้านการพัฒนาห้องสมุด: รางวัลศาสตราจารย์ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต” โดยกิงแก้ว อ่วมศรี และสุจิตร์ สุวภาพ รางวัลดังกล่าวข้างต้นเป็นรางวัลที่ มูลนิธิตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมอบให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ เป็นผู้คัดเลือก ผู้ทำความดี เพื่อเชิดชูผู้ทำความดีเพื่อสังคม โดยคัดเลือกจากบุคคลผู้มีผลงานเป็นที่ประจักษ์แก่ สาธารณชนอย่างต่อเนื่องในด้านการพัฒนาห้องสมุด ส่งเสริมให้มีการดำเนินกิจกรรมที่ก่อให้เกิด ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน โดยมอบรางวัลและเงินสนับสนุนจำนวนเงิน ๑ ล้านบาท รางวัลนี้เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๐ บทความแต่ละเรื่องมีแต่สิ่งดีๆ แม้กระทั่งเมืองหลวงกรุงเทพฯ ของเรายังติดอันดับ ยูเนสโกยกย่องเป็นเมืองหนังสือโลก ในปี ๒๕๕๖ คุณสุจิตร์ สุวภาพ หนึ่งใน คณะกรรมการฯ ได้ช่วยรวบรวมประสานข้อมูลเบื้องหลังความสำเร็จ ความสอดคล้องกับเกณฑ์การ คัดเลือกทั้ง ๖ ข้อของยูเนสโกถ่ายทอดมาให้เราอ่านในบทความเรื่อง “กทม. เมืองหนังสือโลก ๒๕๕๖” ส่วนทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงวัฒนธรรมและราชสกุล สนิทวงศ์ ขานรับยูเนสโกที่ประกาศยกย่องพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ให้ทรงเป็น บุคคลสำคัญของโลกสาขาศาสนาปราชญ์และกวี ในปี พ.ศ.๒๕๕๑ จัดตั้ง “อาศรมวงษาธิราชสนิท” เพื่อรำลึกในพระกรุณาธิคุณและแสดงพระอัจฉริยภาพของพระองค์ท่าน ขึ้นที่ศูนย์วิทยทรัพยากร ที่ห้องหนังสือหายาก ชั้น ๖ โดยเบญจา รุ่งเรืองศิลป์ เรียบเรียงเรื่องราวมาให้เราอ่านอย่างละเอียด บทความเรื่องต่อมาคือเรื่อง “การอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานที่เมืองภูปนสวรรค์ ประเทศอินเดีย” โดยสินีนานา สมบูรณ์เอนก นำเสนอความรู้ และเทคนิควิธีเกี่ยวกับการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของศูนย์อนุรักษ์คัมภีร์ใบ ลาน รัฐโอริสสา ประเทศอินเดีย ที่ได้มีโอกาสไปฝึกอบรม ถ่ายทอดข้อมูลโดยสังเขปเกี่ยวกับความเป็น มาและการะหน้าที่ขององค์กรเพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของประเทศอินเดีย บทความ สุดท้ายเรื่อง “การไปร่วมประชุมสภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ครั้งที่ 15” โดย ดร. ประจักษ์ วัฒนานุสิทธิ์ ในฐานะประธานแผนกวิเทศสัมพันธ์ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ จัดกิจกรรม เชิญชวนสมาชิกทุกท่านเดินทางไปร่วมประชุมสภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ครั้งที่ ๑๕ ที่เกาะบาหลี่ อินโดนีเซีย ระหว่างวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ถึง ๓ มิถุนายน ๒๕๕๕ หัวข้อ “Preserving and disseminating National Heritage” ในการนี้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯจัดคณะเดินทางไปร่วมประชุมระหว่างวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ถึง ๓ มิถุนายน ท่านที่สนใจโปรดติดต่อสมาคมฯด่วน ภายใน ๒ เมษายน ๒๕๕๕ กองบก.ช่วยประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสมาคมฯ ให้ไปในตัว

ขอขอบคุณเจ้าของบทความทุกท่านและหวังว่าเรื่องราวที่นำเสนอในฉบับจะเป็นสาระและประโยชน์ ช่วยท่านอ้างอิงค้นคว้าและให้ความรู้แก่ท่านได้เป็นอย่างดี ขอน้อมรับคำแนะนำและติชมที่เป็นประโยชน์ ในทางสร้างสรรค์จากทุกท่าน เชิญชวนร่วมแสดงความคิดเห็นมาได้ที่บรรณาธิการประจำฉบับ

กิงแก้ว อ่วมศรี

บรรณาธิการประจำฉบับ

แผนงานความทรงจำแห่งโลกของยูเนสโก

ศาสตราจารย์พิเศษ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต

องค์การยูเนสโกเริ่มวางแผนจัดตั้งแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกเมื่อ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๓๕ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศจากส่วนราชการและเอกชนไปร่วมปรึกษากันในปี ๒๕๓๖ กระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งศาสตราจารย์พิเศษคุณหญิงแม้นมาส ชวลิต ไปเป็นกรรมการที่ปรึกษาระหว่างประเทศร่วมจัดทำแผนการดำเนินงาน เอกสารนี้ให้แนวทางที่เป็นตัวกำหนดให้ทราบความสำคัญของเอกสาร มรดกจดหมายเหตุ หนังสือหายาก ฯลฯ ที่รวมเป็นเอกสารมรดกความทรงจำแห่งโลก รวมทั้งมีการประชุมนานาชาติ ๓ ครั้ง ที่เป็นรากฐานของแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกยูเนสโก

Memory of the World Programme of UNESCO

Professor Khunying Maenmas Chavalit

Memory of the World Programme was formulated by UNESCO on June 22, 1992 during which information experts from public and private sectors from around the world were invited to discuss the issue. In 1993 when UNESCO appointed an International Consultative Committee for preparing the work plan, Thai Government had nominated Prof. Khunying Maenmas Chavalit as a member of the Committee. The paper gives guidelines on the world significance of archival documents, rare books and other kinds of records as part of collective memory of the world, the foundation conferences, planning, the inception of the Memory of the World Programme (MOW) of UNESCO, the administration, sources of financial supports, experts, world cooperation and other matters related to the foundation of the Memory of the Word Programme (MOW) of UNESCO.

แผนงานความทรงจำแห่งโลกบอบบูนเอสโก

ศาสตราจารย์พิเศษ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต*

๑. ความหมาย

ความทรงจำแห่งโลก หมายถึง ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ จินตนาการ เรื่องราวของมนุษยชาติทั้งโลก ที่มีถิ่นฐานอยู่ตามที่แตกต่างกัน มีวัฒนธรรม ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และเชื้อชาติหลากหลายแตกต่างกัน แต่ก็ได้ร่วมกันโดยมิได้ตั้งใจ สร้างสรรค์ภูมิปัญญาให้ปรากฏเป็นรูปธรรม คือการบันทึกด้วยภาพ ลายลักษณ์อักษร และเสียง ลงในวัสดุต่างๆ เพื่อกันลืม เพื่อถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ทราบและนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ต่อไป ตั้งแต่อดีตมาบรรพ์จนถึงปัจจุบัน รูปแบบตัวอักษรและวัสดุที่ใช้บันทึกมีหลากหลาย มีวิวัฒนาการเรื่อยมา รู้จักกันดี ได้แก่ หนังสือที่เขียนด้วยมือ หนังสือตีพิมพ์ด้วยเครื่องจักร โสตทัศนวัสดุบนแผ่นฟิล์มและแถบเสียง วัสดุอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ดิสเก็ต ซีดี-รอม มัลติมีเดีย และฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์ สิ่งเหล่านี้รวมกันนับเป็นเอกสารมรดกเป็นเครื่องบ่งชี้อารยธรรมของมนุษยชาติ และเป็นทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้และสานต่ออารยธรรมของโลก

หนังสือ และสื่ออย่างอื่น รวมทั้งเอกสาร จัดหมายเหตุ บันทึกการปฏิบัติงานของบุคคล องค์กร ภาครัฐและภาคเอกชน วัสดุซึ่งนำมาใช้บันทึกเนื้อหาความรู้ นั้น หลายชนิดไม่มีความคงทนต่อภูมิอากาศ ความชื้น ฝุ่นละออง แสงแดดจัด บางประเภท เช่น กระดาษ ที่ใช้พิมพ์หนังสือพิมพ์รายวัน มีสารเคมีบางอย่างในเนื้อซึ่งทำลายเนื้อกระดาษนั้น นอกจากนี้ยังมีสัตว์ที่ทำลาย เช่น ปลวก หนอนหนังสือ แมลงสาบ หนู มีบุคคลที่ใช้หนังสือโดยไม่ระมัดระวัง หรือไม่ตระหนักในคุณภาพ ก็ได้ทำลายเอกสารมรดกของโลกตลอดเวลา ปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ไฟป่า ดินถล่ม พายุและแผ่นดินไหว และพฤติกรรมของมนุษย์ที่ก่อสงคราม ก็ได้ทำให้เกิดการสูญเสียอย่างมหาศาล เช่น ห้องสมุดอเล็กซานเดรีย สมัยโบราณ แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในญี่ปุ่นเมื่อ พ.ศ.๒๕๖๖ ทำให้หนังสือและเอกสารจัดหมายเหตุ ๙๐๐,๐๐๐ เล่ม ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยโตเกียวถูกทำลายหมด น้ำท่วมใหญ่ที่เมืองฟลอเรนซ์ในอิตาลี เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๙ ทำให้หนังสือกว่าสองล้านเล่มจมน้ำ การบูรณะเข้าสู่สภาพเดิมยังคงดำเนินการอยู่ จนถึงบัดนี้ เมื่อไฟไหม้พระที่นั่งศิวโมกข์พิมาน ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหลายปีมาแล้ว คัมภีร์ไบเบิลจำนวนมากถูกไฟเผา ที่กู้คืนมาได้ก็เป็นชิ้นส่วนเปียกน้ำ หลายชิ้นยังไม่สามารถนำมาเรียงร้อยให้เป็นผูกเดียวกันได้

ที่กล่าวมาเป็นเพียงตัวอย่างที่รู้จักกันแต่ที่ยังไม่รู้กันทั่วก็ยังมีอีกมาก ความรู้ที่ซึ่งเป็นมรดกตกทอดกันมาได้สูญเสียไปอย่างมหาศาล

*นายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ (๒๕๕๔-๒๕๕๕)

องค์การศึกษา สหประชาชาติ ได้ตระหนักในอันตรายดังกล่าวจึงเห็นควรรหาทางปกป้องเอกสารมรดกที่ยังมีอยู่ในปัจจุบัน ทั้งเนื้อหาและวัสดุบันทึกเนื้อหาให้ชาวโลกได้เข้าถึงและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ที่ประชุมสมัชชาสามัญประจำปี พ.ศ.๒๕๓๕ ของยูเนสโก ได้มีมติให้จัดตั้งแผนงานความทรงจำแห่งโลก ขึ้นเพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่เอกสารมรดกของโลก โดยพยายามหาวิธีอนุรักษ์ที่เหมาะสมที่สุด คัดเลือกเอกสารมรดกที่มีความสำคัญในระดับโลก ระดับภูมิภาคของโลกและระดับประเทศ ไม่ว่าเอกสารมรดกนั้นจะเกิดขึ้น และเก็บอยู่ในประเทศใด นอกจากการอนุรักษ์แล้ว ก็จะทำวิธีการที่เหมาะสมที่สุด สำหรับเผยแพร่สู่โลกอย่างทั่วถึงอีกด้วย

๒. ลักษณะของเอกสารมรดก

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนงานความทรงจำแห่งโลก องค์การยูเนสโก ได้กำหนดลักษณะของเอกสารมรดก (ไม่รวมถึงวรรณกรรม มุขปาฐะ นาฏศิลป์ และดนตรีที่ยังไม่ได้รับการบันทึกลงวัสดุ) ดังนี้

- ๒.๑ เคลื่อนที่ได้ (ไม่รวมสิ่งบันทึกลงในผนังถ้ำ กำแพงตึก เช่น ภาพฝาผนังโบสถ์)
- ๒.๒ ประกอบด้วยสัญลักษณ์ รหัส เสียงและภาพ
- ๒.๓ อนุรักษ์ได้
- ๒.๔ ทำสำเนาได้ ถ่ายทอดไปสู่วัสดุอย่างอื่นเพื่อการบันทึกได้
- ๒.๕ เป็นผลผลิตของกระบวนการจัดทำเอกสาร

๓. องค์ประกอบของเอกสารมรดก

เอกสารมรดกประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ เนื้อหา และวัสดุบันทึกเนื้อหา สองส่วนนี้มีความสำคัญเท่ากันในแผนงานความทรงจำแห่งโลก

๓.๑ ส่วนที่เป็นวัสดุที่จับต้องได้ประเภทกระดาษ เช่น หนังสือตัวเขียน หนังสือตัวพิมพ์ หนังสือพิมพ์ โปสเตอร์ ซึ่งได้มีการบันทึกเนื้อหาโดยใช้ดินสอ ปากกา และหมึกสื่ระบายภาพ พู่กัน และอื่นๆ วัสดุอาจเป็นกระดาษที่ทำด้วยมือ กระดาษที่ทำด้วยเครื่องจักร แผ่นปาปรัส แผ่นหนัง ใบบลาน เปลือกไม้ แผ่นผ้า แผ่นไม้ไผ่ กระดุกสัตว์ ก้อนหิน และอื่นๆ

๓.๒ วัสดุบันทึกที่จับต้องได้ประเภทแผ่นฟิล์มและวัสดุอิเล็กทรอนิกส์ เช่น โสตทัศนวัสดุที่เป็นแผ่นฟิล์ม แผ่นเสียง แถบบันทึกเสียง ฟิล์มถ่ายภาพและฟิล์มภาพยนตร์ แผ่นดิสก์ แผ่นซีดี ซึ่งใช้บันทึกลายลักษณ์อักษรตามที่ใช้อยู่ หรือที่แปลงเป็นรหัสดิจิทัล

๓.๓ สิ่งบันทึกลงในวัสดุอิเล็กทรอนิกส์ ที่บรรจุอยู่ในเว็บไซต์ ในฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ เนื้อหาจะอยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

๓.๔ สัญลักษณ์ที่บันทึกแล้วลงในวัสดุประเภทกระดาษ เช่น ตัวหนังสือ ภาพวาด แผนที่ โน้ตเพลง

๔. ปริมาณของเอกสารมรดก

๔.๑ เอกสารมรดกประเภทที่มีฉบับเดียว แฟ้มเดียว ข้อความจบบริบูรณ์ในแผ่นเดียวหรือแฟ้มเดียวกัน

๔.๒ เอกสารมรดกประเภทมีหลายแผ่นเกี่ยวข้องกันอยู่เป็นกลุ่ม หรือเป็นแฟ้มหลายแฟ้มต่อเนื่องกันในเรื่องเดียวกัน

เอกสารเหล่านี้มักอยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ เช่น ห้องสมุด หน่วยงานจดหมายเหตุ สถาบันการศึกษา ศาสนสถาน พิพิธภัณฑ์สถาน ศูนย์วัฒนธรรมในระดับหน่วยงานขององค์กร หรือในระดับประเทศ เอกสารเหล่านี้จะมีค่ามากต่อผู้ครอบครอง ทะเบียนความทรงจำแห่งโลกจะขึ้นบัญชีว่าเป็นมรดกเอกสารของโลก เฉพาะเอกสารที่ได้รับการคัดเลือก กลั่นกรองแล้วว่ามีความสำคัญในระดับสากลอย่างแท้จริง ตามหลักเกณฑ์กำหนดซึ่งจะได้กล่าวต่อไป คณะกรรมการระหว่างประเทศที่ปรึกษาแผนงานความทรงจำแห่งโลก เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญผู้ได้รับมอบหมายจากยูเนสโกให้ทำหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์และคัดเลือกเอกสารซึ่งประเทศสมาชิกเสนอให้พิจารณา ซึ่งจะได้นำกล่าวถึงคณะกรรมการชุดนี้ในลำดับต่อไป

๕. วัตถุประสงค์ของแผนงาน

วัตถุประสงค์ของแผนงาน มี ๓ ประเภท คือ

๕.๑ เพื่ออำนวยความสะดวกในการอนุรักษ์เอกสารมรดก โดยใช้เทคนิคที่เหมาะสมที่สุด โดยให้ความช่วยเหลือด้านปฏิบัติโดยตรง โดยให้คำแนะนำและความรู้ โดยสนับสนุนการฝึกอบรม หรือโดยแสวงหาผู้สนับสนุนโครงการบางโครงการ

๕.๒ เพื่อช่วยเหลือกระจายเอกสารมรดกให้กว้างขวาง ให้คนทั่วโลกเข้าถึงได้ เช่น ส่งเสริมการผลิตฉบับดิจิทัล เพื่อให้เข้าสู่อินเทอร์เน็ต จัดพิมพ์และกระจายหนังสือ ผลิต ซีดี ดีวีดี และอื่นๆ ทั้งนี้ก็จะพิจารณาทางด้านกฎหมายเพื่อคุ้มครองลิขสิทธิ์ของผู้เป็นเจ้าของเอกสารมรดกไปด้วย

๕.๓ เพื่อสร้างความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของเอกสารมรดก ให้เป็นที่ประจักษ์แก่ชาวโลก ยูเนสโกจึงได้พิจารณาจัดทำทะเบียนเอกสารมรดก (Memory of the World Register) และใช้สื่อทุกชนิดเพื่อประชาสัมพันธ์เอกสารมรดกที่ขึ้นทะเบียนแล้ว

๖. วิสัยทัศน์และพันธกิจ

๖.๑ วิสัยทัศน์

เอกสารมรดกของโลกเป็นของคนทุกคนในโลก จำเป็นต้องได้รับการอนุรักษ์อย่างสมบูรณ์แบบ และต้องได้รับการปกป้องอย่างเต็มที่ ในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์และการปฏิบัติทางวัฒนธรรม จำเป็น ต้องได้รับการเผยแพร่อย่างถาวร และโดยปราศจากอุปสรรคขัดขวาง ให้ทุกคนได้ทราบทั่วกัน (The World's documentary heritage belongs to all, should be fully preserved and protected for all and, with due recognition of cultural mores and practicalities, should be permanently accessible to all and, with due recognition of cultural mores and practicalities, should be permanently accessible to all without hindrance)

๖.๒ พันธกิจ

พันธกิจของแผนงานความทรงจำแห่งโลก คือ การเพิ่มพูนความตระหนัก และการปกป้อง เอกสารมรดกของโลก ต้องทำให้เกิดผลสำเร็จในการให้ทุกคนได้เข้าถึงอย่างถาวร (The mission of the Memory of the World Programme is to increase awareness and protection of the world's documentary heritage, and achieve its universal and permanent accessibility.)

๗. โครงสร้างองค์กรเพื่อการปฏิบัติ

๗.๑ โครงสร้างองค์กรภายในสำนักงานของผู้อำนวยการองค์การยูเนสโก

ก่อนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างส่วนงานที่เกี่ยวกับสารสนเทศ (Information) และสื่อสาร (Communication) แผนงานความทรงจำแห่งโลก เป็นกิจกรรมหนึ่งของโครงการสารสนเทศทั่วไป (General Information Program) รายงานตรงต่อรองผู้อำนวยการที่รับผิดชอบงานสารสนเทศ และการสื่อสาร ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กรเกี่ยวกับสารสนเทศทั่วไป การพัฒนาหนังสือ ห้องสมุด การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งแผนงานความทรงจำแห่งโลก มีหน่วยงาน รับผิดชอบงานเหล่านี้ เรียกว่า **Information Society Division** อยู่ในการบังคับบัญชาของนายอาเบล อาซิช เอบิด (Abel Aziz Abid) (เอกสาร Memory of the World – Preservation and sharing access to our documentary heritage–UNESCO, August 2003)

๗.๒ โครงสร้างองค์กรภายนอกสำนักงานของผู้อำนวยการองค์การยูเนสโก โครงการนี้ เกี่ยวข้องกับบุคคล และองค์กรต่างๆ หลายฝ่ายทั่วโลก เช่น

๗.๒.๑ บุคคลที่เป็นเจ้าของเอกสารมรดก คือบุคคลผู้ผลิตสื่อในรูปแบบต่างๆ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญทางเทคโนโลยีสารสนเทศ นักอักษรศาสตร์ และนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเอกสาร มรดกของโลกทุกด้านที่ได้มีการบันทึกไว้ในเอกสารมรดกและที่ยังคงอยู่ในรูปมรดกปาฐะ

๗.๒.๒ องค์การที่เป็นผู้ผลิต ผู้รวบรวมอนุรักษ์และเผยแพร่ คือ ห้องสมุด หน่วยงาน จดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์สถาน รวมทั้งหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น แต่ทำหน้าที่รวบรวม อนุรักษ์ และเผยแพร่ นอกจากนี้ยังมีสมาคมทางวิชาการและวิชาชีพ ที่มีเอกสารมรดกไว้ในความครอบครอง เช่น สมาคมประวัติศาสตร์ สมาคมโบราณคดี สมาคมรักษาสัมปติวัฒนธรรม สมาคมสถาปนิก วิศวกรรมสถาน และอื่นๆ

ดังนั้น องค์การยูเนสโกจึงได้กำหนดให้มีองค์กรภายนอกสำนักงาน เพื่อทำหน้าที่ ซึ่งเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และเผยแพร่เอกสารมรดก ทั้งนี้ด้วยความร่วมมือจากรัฐสมาชิกโดยผ่าน คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยความร่วมมือกับยูเนสโกเป็นผู้ประสานงาน

องค์กรภายนอกสำนักงาน ได้แก่ คณะกรรมการระหว่างประเทศที่ปรึกษาของ แผนงานความทรงจำแห่งโลก (An International Advisory Committee for the **Memory of the World** Programme) ผู้อำนวยการองค์การยูเนสโก เป็นผู้แต่งตั้ง คณะกรรมการระหว่างประเทศ ชุดนี้ ด้วย ความร่วมมือจากประเทศสมาชิก องค์การระหว่างประเทศ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ เช่น IFLA, ICA ในการคัดเลือกและเสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับเอกสารมรดก คณะกรรมการชุดนี้ มีจำนวน ๑๔ คน แต่ละคนได้รับการเสนอชื่อในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความสามารถเฉพาะตน (Personal Capacity) มิใช่เป็นตัวแทนของประเทศ คณะกรรมการบริหารของยูเนสโก (The Executive Board of UNESCO) ได้ลงนามในบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการระหว่างประเทศ คณะนี้ ได้รับการแต่งตั้งเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ.๑๙๗๖ (พ.ศ. ๒๕๓๙)

คณะกรรมการระหว่างประเทศชุดดังกล่าว มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. ในตอนแรกเริ่ม มีหน้าที่จัดทำแผนกิจกรรม ซึ่งยูเนสโกจะมีบทบาทในการประสานงาน ผู้สนับสนุน และสร้างความตระหนักในคุณค่าของเอกสารมรดก อันตรายและความจำเป็นในการ อนุรักษ์และเผยแพร่ เปิดโอกาสในการเข้าถึงอย่างแพร่หลาย กำหนดโครงการและวิธีการในการ ทำงานตามภารกิจที่เกี่ยวข้อง

๒. กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคุณค่าของเอกสารว่า สมควรจัดให้เป็นเอกสารมรดก ในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค หรือระดับระหว่างประเทศ โดยร่วมมือกับองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง

๓. กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ของการดำเนินแผนงาน แต่งตั้งอนุกรรมการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อนุกรรมการดำเนินงานกลั่นกรองข้อเสนอมานอกจากประเทศต่างๆ อนุกรรมการทางเทคนิค อนุกรรมการ หาทุน ให้คำแนะนำแก่อนุกรรมการ และพิจารณารายงานของอนุกรรมการ

๔. ให้คำแนะนำแก่รัฐสมาชิก โดยร่วมกับคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยความร่วมมือกับ ยูเนสโก และองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง จัดทำบัญชีเอกสารทั้งหมดในการควบคุมของห้องสมุดหรือ หน่วยงานจดหมายเหตุ ที่กำลังตกอยู่ในอันตราย

๕. จัดทำเอกสารทางวิชาการว่าด้วยการอนุรักษ์และเผยแพร่

๖. ดำเนินงานโครงการนำร่อง เพื่อศึกษาหาวิธีที่ปลอดภัยที่สุดในการอนุรักษ์เอกสารมรดก ในรูปของสื่ออย่างอื่นนอกจากหนังสือ ที่ใช้กระดาษเป็นวัสดุเพื่อการบันทึกเนื้อหา

การกำหนดการปฏิบัติงานของคณะกรรมการระหว่างประเทศ

คณะกรรมการระหว่างประเทศ ได้ประชุมเพื่อพิจารณากลั่นกรองความสำคัญของเอกสารมรดก ซึ่งรัฐสมาชิกเสนอ ระหว่างปี พ.ศ.๒๕๓๖-๒๕๔๖ (ค.ศ.๑๙๙๓-๒๐๐๓) จำนวน ๖ ครั้ง ดังนี้

การประชุมครั้งที่ ๑

ณ เมืองปุลทุสค์ (Pultusk) ประเทศโปแลนด์ ระหว่างวันที่ ๑๒-๑๔ กันยายน ๒๕๓๖
วัตถุประสงค์หลักของการประชุม คือ การกำหนดแผนงาน นโยบาย และวิธีการนำเสนอ นโยบาย และแผนงานลงสู่การปฏิบัติ ประเด็นสำคัญที่ได้หารือร่วมกันไว้คือ

๑. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคุณค่าของเอกสาร ซึ่งได้แก่

ก) คุณค่าในทางวิชาการ วรรณกรรม ภาษา ประวัติศาสตร์และมีความเป็นหนึ่ง
หาที่เปรียบเทียบมิได้

ข) คุณค่าของวัสดุที่ใช้บันทึกเอกสาร ซึ่งจะต้องอนุรักษ์ไว้ เช่น งดงามเป็นพิเศษ
เป็นวัสดุที่หายาก

ค) ความสำคัญในบริบทข้างเคียง เช่น เก็บอยู่ในสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

ง) ความจำเป็นต้องอนุรักษ์เพราะอยู่ในสภาพเสี่ยงต่อการสูญเสียชีวิต หรือสูญหาย

๒. พิจารณารายละเอียดของเอกสารมรดก ซึ่งมีการเสนอให้พิจารณา ๔ เรื่อง คือ

- **Saint Petersburg** : The Redziusill Chronical;
- **Sofia** : Saint Sophia;
- **Caracus** : Protection of Latin America's early newspapers : และ
- **Prague** : Illuminated manuscripts of the National Library.

๓. มาตรการป้องกันในการอนุรักษ์ จะต้องประกอบด้วยมาตรการป้องกัน การพัฒนาเทคโนโลยีที่มีอยู่ขณะนั้น ต้องจัดให้มีการฝึกอบรม และพัฒนาหลักสูตรการอบรมที่มีอยู่ในสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

๔. ความร่วมมือระหว่างประเทศกับองค์กรอื่นที่อนุรักษ์เอกสารมรดก ยูเนสโก จะร่วมมือกับองค์กรของประเทศที่ได้มีสถาบัน หรือมูลนิธิที่ทำการอนุรักษ์เอกสารมรดกอยู่แล้วคือ The Al-Furgun Islamic Heritage Foundation Technology and Software Engineering Centre (RITSEC), Cairo, The Commission on Preservation and Access, Washington, D.C. ในการดำเนินงานเรื่องนี้

ร่วมกันอย่างใกล้ชิดต่อไป

๕. **โครงสร้างเพื่อการดำเนินงาน** โครงสร้างองค์กรเพื่อการดำเนินงานในระดับประเทศคือ คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงานความทรงจำแห่งโลก มีหน้าที่ติดตามผลการดำเนินงานอนุรักษ์และเผยแพร่ คณะกรรมการนี้จะประกอบด้วย บรรณารักษ์ นักจดหมายเหตุ ผู้เชี่ยวชาญด้านอนุรักษ์และเผยแพร่ และผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการอนุมัติการปฏิบัติงาน

๖. **เทคนิคและการเงิน** กระบวนการเทคนิคในการทำสำเนาเพื่อการอนุรักษ์ คือ การถ่ายภาพและการทำดิจิทัลนั้น นับว่ามีประสิทธิภาพ แต่ต้องคำนึงถึงเทคนิคอื่นๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต แต่ละโครงการเพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่าย ดังนั้นจึงควรจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาการจำหน่ายผลผลิตของแผนงานความทรงจำแห่งโลกอย่างกว้างขวางทั่วโลก โดยขอให้ยูเนสโกเผยแพร่ข่าวด้วยการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ขององค์กรด้วย และเพื่อให้มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานที่เพียงพอ จึงอาจจำเป็นต้องมีการแสวงหาทุนจากแหล่งอื่นเพิ่มเติม ซึ่งงบประมาณที่ต้องการสำหรับนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในช่วงปี พ.ศ.๒๕๓๗-๒๕๓๘ คือ

- ก) การจัดทำบัญชีเอกสารมรดกที่สูญหายที่กำลังตกอยู่ในอันตราย บัญชีกิจกรรมที่กำลังดำเนินการ และคู่มือการดำเนินการ
- ข) การรณรงค์เพื่อหาทุนและขอบริจาค
- ค) การดำเนินงานโครงการที่ได้รับอนุมัติให้เป็นเอกสารมรดกโลกระหว่างเป็นงบประมาณและ
- ง) การเผยแพร่เอกสารมรดกที่อาจไม่ได้รับเงินช่วยเหลือในการเผยแพร่จากองค์กรยูเนสโก

ข้อเสนอแนะ

คณะกรรมการระหว่างประเทศ ได้มีข้อเสนอแนะต่อยูเนสโก สรุปได้ดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคำจำกัดความและการดำเนินงาน

๑. ขอให้คำจำกัดความของ “แผนงานความทรงจำแห่งโลก” ว่าเป็นวิธีการใหม่ ในการปกป้องเอกสารมรดกให้พ้นจากอันตราย ในการจัดให้มีการเข้าถึงทุกคนตามวิถีทางประชาธิปไตย และในการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง วัตถุประสงค์ของแผนงานนี้ทุกข้อมีความสำคัญทัดเทียมกันและสัมพันธ์กัน ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โดยเทคนิคที่เหมาะสมที่สุด โดยให้มีการเข้าถึงเสมอหน้ากัน ไม่มีการกีดกัน และโดยการกระจายผลผลิตออกไปสู่มวลชนอย่างกว้างขวางที่สุด

๒. ขอเสนอให้นำ “แผนงานความทรงจำแห่งโลก” เข้าสู่การปฏิบัติโดยเร็วที่สุด ที่อาจดำเนินการได้

๒. ขอบเขตของแผนงาน และหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก

๒.๑ ความคิดเกี่ยวกับเอกสารมรดกให้ครอบคลุมเอกสารหลากหลาย ไม่จำกัดเฉพาะหนังสือตัวเขียน และเอกสารที่มีคุณค่าหายากที่เก็บอยู่ในห้องสมุด และหน่วยงานจดหมายเหตุเท่านั้น หากจะต้องรวมสื่อทุกประเภท โดยเฉพาะเอกสารโสตทัศน วรรณกรรมมุขปาฐะซึ่งได้รับการบันทึกแล้ว ทั้งนี้ความสำคัญของวรรณกรรมมุขปาฐะจะแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น

๒.๒ เสนอหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเอกสารมรดกในกรอบรองที่จัดระบบไว้ดีแล้ว (Holdings : an organized body of records) และเอกสารมรดกในชุดที่คัดสรรแล้ว (Collection : a set of documents selected individually) ในการพิจารณาคัดเลือกเอกสารมรดกขึ้นไหน หรือ กลุ่มไหน ต้องใช้หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกทุกข้อดังต่อไปนี้ : เนื้อหาความสำคัญในระดับประเทศ ภูมิภาค หรือ ระดับโลก สภาพของวัสดุที่ใช้บันทึก ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติตามโครงการ (ภายในระยะเวลาไม่นานนัก) สภาพตามธรรมชาติของเอกสารซึ่งไม่อาจหามาทดแทนได้

๒.๓ เสนอลำดับขั้นตอนในการดำเนินงานเกี่ยวกับเอกสารมรดกใน “**แผนงาน ความทรงจำแห่งโลก**” คือ การคัดเลือกการเตรียมเอกสารให้อยู่ในสภาพที่พร้อมเก็บและเผยแพร่ การเก็บรักษาไว้ในสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม หากจำเป็นก็ต้องมีการถ่ายภาพไว้ ต้องแปลงเป็นดิจิทัลจัดทำคำอธิบายและบรรณนิทัศน์เอกสารนั้นๆ ต้องจัดให้มีบุคลากรดำเนินงานเกี่ยวกับเอกสาร โดยเฉพาะหากจำเป็น ต้องจัดการฝึกอบรมบุคลากร ในบางกรณีจำเป็นต้องมีการแปลข้อมูลทางบรรณานุกรม และเนื้อหาทั้งฉบับ เป็นภาษาสากล เพื่อเตรียมเอกสารมรดกตามขั้นตอนดังกล่าวแล้ว ก็ควรจัดการแจกจ่าย หรือ เผยแพร่ผลผลิตด้วยวิธีอื่นๆ อย่างกว้างขวางเท่าที่จะทำได้

๒.๔ เสนอให้มีการปิดประกาศข้อความว่า **Memory of the World Label** แก่เอกสารมรดกที่ผ่านการรับรองแล้วว่าเป็นเอกสารมรดกที่มีความสำคัญในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก

๒.๕ เสนอให้จัดลำดับความสำคัญในลำดับแรกให้แก่กิจกรรมเกี่ยวกับภูมิภาค หรือ กลุ่มประเทศ หรือกิจกรรมที่ดำเนินการด้วยความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมกับรัฐสมาชิก ขอให้พิจารณากิจกรรมและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยว่าทัดเทียมกับประเทศอื่นๆ ให้มีการปรับเกณฑ์มาตรฐานให้สอดคล้องกับสภาพของประเทศและภูมิภาค

๒.๖ ในกรณีของเอกสารมรดกของชนชาติที่แตกสลาย และกรณีที่เอกสารมรดกของชาติถูกย้ายที่ หรือถูกแบ่งแยกไปไว้หลายแห่ง ขอให้รวบรวมไว้ในเอกสารมรดกภายใต้แผนงานความทรงจำแห่งโลกด้วย

๓. โครงสร้างองค์กร

โครงสร้างองค์กรมี ๓ ระดับ คือ

๓.๑ ระดับประเทศ ควรมีคณะกรรมการแห่งชาติ ผู้รับผิดชอบในการคัดเลือกและดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารตามหลักเกณฑ์กำหนด นำเสนอคณะกรรมการระหว่างประเทศที่ปรึกษาแผนงาน และดำเนินการในขั้นตอนต่อไป คณะกรรมการนี้ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญที่อาจให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงานต่อไปตามขั้นตอน ตัวแทนของผู้ใช้เอกสารมรดก ผู้เผยแพร่เอกสารซึ่งจะต้องเคารพสิทธิความเป็นเจ้าของเอกสารมรดก

๓.๒ ระดับภูมิภาค คณะกรรมการระดับภูมิภาคมีหน้าที่คัดเลือกเอกสารมรดกของภูมิภาค นำเสนอคณะกรรมการระหว่างประเทศที่ปรึกษาแผนงานโดยคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของภูมิภาค

๓.๓ ระดับระหว่างประเทศ คณะกรรมการระหว่างประเทศที่ปรึกษาแผนงานความทรงจำแห่งโลก มีหน้าที่แนะนำแนวทางนโยบาย และการนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติ เสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการระดมทุน การจัดสรรงบประมาณสำหรับดำเนินการภายหลังที่เอกสารมรดกได้รับการรับรองให้เป็นเอกสารมรดกของโลก หาทุนดำเนินการให้แก่เอกสารมรดก ซึ่งไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากยูเนสโก

๔. การเงิน

๔.๑ ขอให้มีการจัดตั้ง กองทุนระหว่างประเทศ เพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับเอกสารมรดกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว ขอให้จัดลำดับความสำคัญแรกให้แก่ เอกสารมรดกที่จัดว่าเป็นมรดกของโลก หรือ ของภูมิภาค ขอให้จัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งของยูเนสโกให้แก่กองทุนแผนงานความทรงจำแห่งโลก ขอให้เงินกองทุนนอกงบประมาณ (Extra-budgetary resources) มาใช้ด้วย

๕. โครงการกิจกรรม

๕.๑ เสนอให้ยูเนสโกรับบทบาทของผู้ประสานงานและผู้กระตุ้นให้เกิดความสนใจในกลุ่มประเทศรัฐสมาชิก องค์การระหว่างประเทศ มูลนิธิของรัฐและของเอกชน ดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับแผนงานความทรงจำแห่งโลก

๕.๒ เสนอให้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ ๒ คณะ คือ

ก) คณะอนุกรรมการ ที่ทำหน้าที่ประเมินศักยภาพ และประสิทธิภาพของเทคโนโลยีที่ใช้ หรืออาจนำมาใช้ในแผนงาน

ข) คณะอนุกรรมการการศึกษาด้านการตลาดระดับโลกของผลิตผลของแผนงาน

๕.๓ เสนอให้มีการจัดทำบัญชีสำคัญ ๓ บัญชี คือ

ก) บัญชีเอกสารมรดกในครอบครองของหน่วยงานจดหมายเหตุ ซึ่งอยู่ในสภาพเสียหายจนไม่อาจฟื้นฟูเข้าสู่สภาพเดิม

ข) บัญชีเอกสารมรดกของห้องสมุดและหน่วยงานจดหมายเหตุที่กำลังตกอยู่ในอันตราย

ค) บัญชีกิจกรรมเพื่อการปกป้องเอกสารมรดกที่กำลังดำเนินการอยู่

๖. การจัดทำคู่มือ

เสนอให้ยูเนสโกจัดทำคู่มือเกี่ยวกับข้อกำหนดด้านเทคนิค ด้านกฎหมาย ด้านโครงสร้างระบบการเงิน และคู่มือการปฏิบัติงานขององค์กรในแผนงานความทรงจำแห่งโลก

หมายเหตุ : บัญชีดังกล่าวในข้อ ๕.๓ จะเป็นฐานข้อมูลซึ่งจะมีการปรับเป็นครั้งคราวให้ทันเหตุการณ์และเวลา จะมีการร่วมมือในการทำบัญชีเหล่านี้ กับองค์กรทางวิชาชีพ เช่น IFLA, ICA, FID, และ IASA เป็นต้น

การประชุมครั้งที่ ๒

การประชุมครั้งที่ ๒ จัดขึ้น ระหว่างวันที่ ๓-๕ พฤษภาคม ๒๕๓๘ ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส

มีระเบียบวาระการพิจารณา ๑๒ วาระ คือ

- ๑) พิจารณากิจกรรมของแผนงานที่กำลังดำเนินอยู่
- ๒) ขอบเขตของแผนงาน
- ๓) ทะเบียนเอกสารมรดกในแผนงานความทรงจำแห่งโลก
- ๔) เอกสารที่ได้รับการเผยแพร่
- ๕) หลักเกณฑ์ในการคัดเลือก
- ๖) กระบวนการเทคนิค
- ๗) ปัญหาด้านกฎหมาย
- ๘) การฝึกอบรม
- ๙) การเงิน ยุทธศาสตร์ด้านการตลาดและการสร้างความตระหนัก
- ๑๐) องค์ประกอบของคณะกรรมการระหว่างประเทศที่ปรึกษาแผนงาน
- ๑๑) การบริหารจัดการแผนงาน
- ๑๒) ปฏิญญาวาดด้วย “ความทรงจำแห่งโลก”

๑. การพิจารณากิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่

๑.๑ การแต่งตั้งคณะกรรมการแห่งชาติ : สำนักงานได้ส่งหนังสือถึงรัฐสมาชิกทั้งหมดเชิญชวนให้แต่งตั้งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงาน ความทรงจำแห่งโลกจนถึงวันประชุม ๑๐ ประเทศได้แต่งตั้งคณะกรรมการแล้ว คือ เบลารุส (Belarus) เคปเวิร์ด (Cape Verde) จีน โคลอมเบีย โครเอเชีย (Croatia) คิวบา ฟินแลนด์ ฮังการี มาลาวี และเมริทาเนีย อีก ๕ ประเทศกำลังจะจัดตั้ง คือ แคนาดา เดนมาร์ก เยอรมัน สเปน และ แซร์ (Zaire) จอร์แดนกับซีเรีย แจ้งว่ามีหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ เช่นเดียวกับคณะกรรมการแห่งชาติอยู่แล้ว

๑.๒ ได้มีการประชุมหารือเกี่ยวกับ “แผนงานความทรงจำแห่งโลก” ในระดับภูมิภาค ๒ ครั้ง ครั้งแรกที่กัวลาแลมเปอร์ มาเลเซีย ในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ และครั้งที่สอง ที่กรุงบูดาเปสต์ ระหว่างวันที่ ๙-๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ ที่ประชุมได้ปรารถนาด้วยความสนใจในสภาพของเอกสารมรดกในประเทศที่ด้อยพัฒนา หากไม่มีการดำเนินการอนุรักษ์ภายใน ๒-๓ ปีข้างหน้า ความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงจะเกิดขึ้นแน่นอน ที่ประชุมมีมติว่า จะสร้างกลไกในระดับประเทศและระดับภูมิภาค เพื่อสำรวจสภาพจริงของเอกสารมรดกที่มีอยู่ และจะเตรียมการอนุรักษ์ ในขณะเดียวกันก็จะหาทางส่งเสริมให้มีตลาด เพื่อหาทุนดำเนินการแผนงานต่อไป ที่ประชุมบูดาเปสต์ แสดงความกังวลว่า แม้วิธีการดิจิทัลจะช่วยเผยแพร่เอกสารอย่างกว้างขวาง แต่มีข้อจำกัด คือไม่อาจทดแทนวิธีอนุรักษ์ตามแบบดั้งเดิมได้ ที่ประชุมได้ตกลงให้มีโครงการร่วมกันจะจัดให้มีอุปกรณ์สำหรับดิจิทัลเคลื่อนที่ไปตามประเทศที่ต้องการ ในขณะเดียวกันจะมีการทดสอบคุณภาพของเอกสารดิจิทัลด้วย

๑.๓ ความสนับสนุนขององค์กรเอกชน แผนงานความทรงจำแห่งโลกได้รับการบรรจุเข้าในระเบียบวาระการประชุมประจำปีของหลายองค์กร เช่น สภาระหว่างประเทศว่าด้วยจดหมายเหตุ (International Council on Archives-ICA) และสหพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสมาคมและสถาบันห้องสมุด (International Federation for Library Associations and Institutions-IFLA) ช่วยจัดทำบัญชี เอกสารมรดกที่กล่าวถึงในการประชุมครั้งแรก บัญชีเอกสารมรดกที่ถูกทำลายในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ จะพร้อมตีพิมพ์เผยแพร่ได้ ก่อนสิ้นปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ส่วนบัญชีกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ จะได้นำเสนออยู่เนสโกภายในอีก ๒-๓ เดือน

๑.๔ โครงการนำร่อง ด้วยความร่วมมือกับอัลแบร์ตินา (Albertina) โครงการกรุงปราก ได้ผลิตแผ่นซีดีแผ่นที่สองแล้ว ได้จัดทำและเผยแพร่เอกสารลำดับเหตุการณ์สำคัญของแรดซิวิล (The Radzivill Chronicle) ในรูปของซีดี มัลติมีเดีย ดิสก์ เอกสารเซนต์โซเฟียได้จัดทำแล้วในปารีส ผู้สนใจติดต่อขอได้จากสำนักงานสารนิเทศทั่วไปของสำนักงานใหญ่ยูเนสโก จนถึงปัจจุบันมีโครงการที่รอความเห็นชอบ และการสนับสนุนทางการเงินราว ๓๐ โครงการ

๒. ขอบเขตของแผนงาน

๒.๑ แจน ลิลล์ (Jan Lyall) เสนอร่างคู่มือการดำเนินงานแผนงานให้ที่ประชุมพิจารณา

๒.๒ ให้รวมวัสดุอิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภทไว้ในเอกสารมรดก

๒.๓ ควรสนับสนุนการบันทึกเอกสารมรดก และอาจนำมาพิจารณาได้ว่าเป็นเอกสารมรดกประเภทหนึ่ง

๓. ทะเบียนเอกสารความทรงจำแห่งโลก (Memory of the World Register)

๓.๑ การเรียกชื่อเอกสารในทะเบียนเอกสารความทรงจำแห่งโลก ที่ผ่านการพิจารณารับรองแล้ว ให้เรียกตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ เอกสารมรดกที่มีความสำคัญในระดับประเทศให้ใช้ชื่อประเทศกำกับ เช่น เอกสารมรดกของเปรู เอกสารมรดกที่มีความสำคัญในระดับภูมิภาค ให้ใช้ชื่อภูมิภาคกำกับ เช่น เอกสารมรดกของภูมิภาคแปซิฟิก

๓.๒ ไม่ควรจำกัดจำนวนเอกสารมรดกที่จะขึ้นทะเบียน

๓.๓ เอกสารมรดกที่ได้รับการพิจารณาว่ามีความสำคัญในระดับโลก จึงจะมีสิทธิ์ปิดป้ายว่าเป็น “เอกสารมรดกแห่งโลก”

๔. เอกสารมรดกที่อยู่ในประเทศอื่น

เอกสารมรดกของบางประเทศ บางชิ้นตกอยู่ที่ประเทศอื่น ด้วยเหตุผลต่างๆ กันในอดีต ควรมีการสอบถามว่าประเทศไหนมีเอกสารมรดกของประเทศอื่นอยู่บ้าง หากได้รับการขอร้องประเทศที่มีเอกสารในครอบครองก็อาจทำสำเนาหรือคืนให้ได้

ประเทศที่มีเอกสารมรดกที่น่าสนใจอาจถามประเทศอื่นว่ามีความสนใจหรือไม่ หากสนใจก็อาจสำเนาให้ได้

๕. หลักเกณฑ์ให้การคัดเลือก

ที่ประชุมตกลงกันว่า หลักเกณฑ์ควรเป็นดังนี้

๕.๑ การมีผลต่อประวัติของโลก นอกบริเวณพรมแดนของวัฒนธรรมของชาติ

๕.๒ แจ่มให้ทราบถึงช่วงเวลาที่สำคัญต่อประวัติศาสตร์ของโลก หรือทำให้คนปัจจุบันเข้าใจในความสำเร็จของช่วงเวลานั้นๆ

๕.๓ แจ่มให้ทราบสถานที่ หรือ ภูมิภาค ซึ่งได้ก่อให้เกิดพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ หรือ วัฒนธรรมของโลก

๕.๔ แจ่มให้ทราบถึงชีวิต หรือผลงานของบุคคล หรือ ชุมชน ซึ่งได้ก่อให้เกิดเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์โลก หรือวัฒนธรรมโลก

๕.๕ แจ่มให้ทราบเนื้อเรื่อง หรือ แก่นของเรื่องที่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์โลก หรือ วัฒนธรรมโลก

๕.๖ มีรูปแบบ หรือทำนองแต่งที่โดดเด่น และเป็นตัวอย่างของเอกสารมรดกในระดับโลก

๕.๗ มีคุณค่าทางสังคม และวัฒนธรรมในระดับโลก

ที่กล่าวมาแล้ว ทั้ง ๗ ข้อข้างต้น นั้นเป็นเพียงหลักเกณฑ์สำคัญลำดับต้นเท่านั้น แต่ยังมีหลักเกณฑ์ระดับที่มีความสำคัญอีก ๒ หลักเกณฑ์ คือ

ก. มีความสมบูรณ์ในตัวเอง

ข. เป็นเอกสารหายากอย่างยิ่ง

หมายเหตุ :

- คณะกรรมการระหว่างประเทศที่ปรึกษาโครงการ เป็นผู้ใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาขึ้นทะเบียนเอกสารมรดกเป็น มรดกโลก

- คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงานความทรงจำแห่งโลก เป็นผู้กำหนดเอกสารมรดกของประเทศ และคณะกรรมการแห่งภูมิภาค เป็นผู้กำหนดเอกสารมรดกของภูมิภาคโดยอาจใช้หลักเกณฑ์ระหว่างประเทศเพื่อการคัดเลือกได้

๖. ปัญหาทางกฎหมาย

เนื่องจากในขณะนี้ มีการใช้ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และการจัดเก็บเอกสารมรดกในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้นจึงมีปัญหาทางกฎหมายตามมาดังนั้นที่ประชุมจึงเห็นสมควรแต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจว่าด้วยกฎหมายขึ้นเพื่อดูแลด้านนี้

๗. การฝึกอบรม

การฝึกอบรมภายใต้แผนงานเพื่อการดำเนินการโครงการเฉพาะ เป็นความรับผิดชอบของสำนักงานแผนงาน การฝึกอบรมด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ทั่วไป เป็นความรับผิดชอบของ PGI

๘. การเงิน การตลาด และการสร้างความตระหนัก

ควรแสวงหาความสนับสนุนทางการเงินจากภาคเอกชน เช่น มูลนิธิต่าง ๆ ซึ่งมีความสนใจควรจัดทำ ซีดี-รอม และวีดีโอคลิ๊ป เพิ่มจากโปสเตอร์ และอนุสารซึ่งจัดทำอยู่แล้ว ขอให้คณะกรรมการว่าด้วยการตลาดพิจารณาเชิญผู้เชี่ยวชาญร่วมเป็นกรรมการ

๙. การบริหารจัดการ

ให้มีการจัดพิมพ์เอกสารคู่มือการอนุรักษ์เอกสารมรดก “The General Guidelines to Safeguard Documentary Heritage” และเผยแพร่อย่างกว้างขวาง

ข้อเสนอแนะ

ที่ประชุมคณะกรรมการระหว่างประเทศว่าด้วย “แผนงานความทรงจำแห่งโลก” ณ สำนักงานใหญ่ของยูเนสโก กรุงปารีส ระหว่างวันที่ ๓-๕ พฤษภาคม ๒๕๓๘ มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ ดังนี้

๑. ยืนยันวัตถุประสงค์ของแผนงาน

“ความทรงจำแห่งโลก” เพื่อเป็นการปกป้องเอกสารของโลก เพื่อการกระจายอย่างกว้างขวาง ตามแนวทางประชาธิปไตย และเพื่อสร้างความตระหนักในคุณค่าของเอกสารมรดกและความจำเป็นในการอนุรักษ์

ทั้งนี้ โดยการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกัน และมีความสำคัญเท่ากัน ๔ ประการคือ

๑.๑ จะใช้เทคนิคที่เหมาะสมที่สุดในการอนุรักษ์เป็นองค์กรประสานงาน

๑.๒ จะช่วยเหลือให้สามารถเผยแพร่ได้อย่างกว้างขวาง โดยไม่มีการกีดกันรังเกียจผู้ใดคนหนึ่งคนใด

๑.๓ จะเพิ่มกิจกรรมสร้างความตระหนักในการมีอยู่ และความสำคัญของเอกสารมรดกให้รู้ทั่วกันมากขึ้น

๑.๔ จะส่งเสริมแผนงาน และผลผลิตของแผนงาน ให้กระจายสู่มหาชนอย่างกว้างขวางที่สุด

๒. ข้อเสนอเกี่ยวกับโครงสร้างองค์ประกอบ

๒.๑ ขอยืนยันให้ยูเนสโกแต่งตั้งคณะกรรมการระหว่างประเทศที่ปรึกษาแผนงานเป็นการถาวร

๒.๒ คณะกรรมการระหว่างประเทศที่ปรึกษาแผนงาน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านอนุรักษ์ ได้รับการคัดเลือกในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ ไม่ใช่ตัวแทนของประเทศผู้อำนวยความสะดวกเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการนี้

๒.๓ คณะกรรมการระหว่างประเทศที่ปรึกษาแผนงาน ประกอบด้วยกรรมการระหว่าง ๑๐-๑๕ คน และผู้สังเกตการณ์จำนวนหนึ่ง

๒.๔ ประธานสภา PGI และ คณะอนุกรรมการของคณะกรรมการระหว่างประเทศเป็นกรรมการนอกทำเนียบ (ex-officio)

๒.๕ คณะกรรมการระหว่างประเทศฯ มีวาระ ๓ ปี และอาจได้รับการต่ออายุอีกวาระหนึ่งเพื่อให้เกิดการต่อเนื่อง กรรมการจำนวนหนึ่งจะได้รับการต่ออายุให้อยู่ในคณะกรรมการชุดใหม่

๒.๖ เสนอให้มีทะเบียนเอกสารมรดกในระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศอาจมีคณะกรรมการระดับภูมิภาคก็ได้ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ คณะกรรมการระหว่างประเทศฯ จะเป็นองค์กรประสานงาน

๒.๗ เสนอให้ยูเนสโกพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีใหม่ๆ พยายามให้มีการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง แต่อยู่ในกรอบของกฎหมายของประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศ

๒.๘ เสนอให้คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจ ดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาเทคโนโลยีขอให้สำรวจมาตรฐานต่างๆ ที่เกี่ยวกับเอกสารทุกประเภท และจัดทำรายงานเสนอคณะกรรมการระหว่างประเทศฯ เพื่อพิจารณาโอกาสในการเข้าถึงเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

๒.๙ เสนอให้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจการตลาด ภายในต้นปี พ.ศ. ๒๕๓๙

๒.๑๐ เสนอให้จัดพิมพ์ Guidelines to Safeguard Documentary Heritage ในภาษาทางการของยูเนสโกทุกภาษา และจัดให้มีการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง

๒.๑๑ ให้รวบรวมเอกสารให้เพียงพอและจัดให้มีการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง เอกสารตีพิมพ์อาจมีอยู่ในแผนงานปกติของยูเนสโกและในเอกสารของมูลนิธิ บริษัท องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนของประเทศต่างๆ

การประชุมครั้งที่ ๓

การประชุมคณะกรรมการครั้งที่ ๓ จัดขึ้น ณ กรุงทาชเคนท์ (Tashkent) ประเทศอุซเบกิสถาน (Uzbekistan) ระหว่างวันที่ ๒๙ กันยายน - ๑ ตุลาคม ๒๕๔๐ มีเรื่องพิจารณาดังนี้

๑. พิจารณาทบทวนหลักเกณฑ์ ที่ประชุมเห็นสมควรจัดให้อเอกสารจดหมายเหตุเป็นเอกสารมรดกได้ เอกสารจดหมายเหตุบางกลุ่มอาจตกอยู่ในอันตราย นอกจากนี้เอกสารจดหมายเหตุก็มีคุณค่าในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ จึงควรช่วยเหลือในการอนุรักษ์เอกสารมรดกของชาติ

๒. พิจารณาเอกสารมรดกที่รัฐสมาชิกเสนอ มี รัฐสมาชิก ๓๓ ประเทศ เสนอเอกสารมรดกให้พิจารณา เอกสารมรดกของประเทศที่ได้รับการรับรองจากการประชุมครั้งนี้ให้ขึ้นบัญชีเป็นเอกสารมรดกโลกมีจำนวน ๒๒ รายการ

๓. เอกสารที่ได้รับอนุมัติให้ใช้ตราสัญลักษณ์ของแผนงานความทรงจำแห่งโลก ได้แก่

๑) Chinese Traditional Folk Music (จีน)

๒) Tamil Palm-Leaf Manuscripts (อินเดีย)

๓) The Matenadaran Collection of Ancient Manuscripts (อาร์มีเนีย)

๔. มติเกี่ยวกับเอกสารมรดกที่เป็นชิ้นส่วนแยกกัน (Fragmented founds collections) เสนอให้สถาบันทุกแห่งที่มีชิ้นส่วนของเอกสารกลุ่มเดียวกัน แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเสนองานจากแต่ละสถาบันทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางและหารือเกี่ยวกับการบริหารเอกสารเหล่านี้ต่อไป

๕. การสนับสนุนทางการเงิน

ควรมีกองทุนสำหรับเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และจะช่วยให้ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งเงินทุนนอกงบประมาณ

๖. การจัดตั้งเครือข่ายวัฒนธรรม ขอให้จัดขยายขอบเขตเครือข่ายวัฒนธรรมให้ครอบคลุมแผนงานความทรงจำแห่งโลก เช่นตัวอย่าง Heritage Net in Central Asia เป็นต้น

๗. เสนอให้ยูเนสโก เชิญรัฐสมาชิก ดำเนินการดังนี้

๗.๑ ช่วยเหลือรัฐสมาชิกในการกำหนดนโยบาย เกี่ยวกับบทบาทของห้องสมุดจดหมายเหตุและศูนย์สารสนเทศ ในฐานะเป็นประตูนำไปสู่สังคมสารสนเทศ

๗.๒ จัดการเร่งรัดให้ประชาชนเข้าถึงเอกสารมรดกที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารมหาชน

๗.๓ พัฒนาการเข้าถึงโดยระบบ On-line และ off-line ในด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม ให้เป็น **global information commons**

แผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกของยูเนสโกกับประเทศไทย

ดร.ประจักษ์ วัฒนานุสิตี

องค์การยูเนสโกจัดตั้งแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๕ เพื่อกระตุ้นการอนุรักษ์ ศึกษาและเผยแพร่คุณค่าเอกสารในห้องสมุด หอจดหมายเหตุและในความดูแลของบุคคล ชุมชน กับยกย่องเผยแพร่ เอกสารที่สำคัญยิ่งบางรายการเป็นพิเศษในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับโลก ศาสตราจารย์พิเศษคุณหญิง แม้นมาส ชวลิตได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการที่ปรึกษานานาชาติด้านนี้ของยูเนสโกมาแต่ต้น กระทรวงศึกษาธิการ โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีจัดตั้งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลก มีศาสตราจารย์พิเศษคุณหญิงแม้นมาส ชวลิตเป็นประธาน ดำเนินการเรื่องนี้ตามแนวทางที่ยูเนสโกกำหนดตั้งแต่ ปี ๒๕๓๙ คณะกรรมการฯได้ดำเนินงาน ประชุมเครือข่ายระดับชาติด้านการอนุรักษ์และเผยแพร่เอกสารมรดก ภูมิปัญญาไทย จัดทำทะเบียนมรดกความทรงจำของชาติ นำเสนอเอกสารไทยขึ้นทะเบียนเป็นเอกสารมรดกความ ทรงจำแห่งโลกขององค์การยูเนสโก จนในขณะนี้องค์การยูเนสโกขึ้นทะเบียนให้เอกสารมรดกความทรงจำของ ไทย รวม ๓ รายการคือ ๑.จารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ๒.เอกสารจดหมายเหตุพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิรูปการบริหารการปกครองประเทศสยาม (พ.ศ.๒๔๔๑-๒๔๕๓) และ ๓.จารึกวัดโพธิ์ เป็นมรดกความทรงจำ แห่งโลกระดับนานาชาติ

Memory of the World Programme of UNESCO and Thailand

Prachark Wattananusit

The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) established the UNESCO Memory of the World Programme (MOW) in 1992 to awaken public understanding of the role of information and documentary heritage. Through its register it should capture international attention to safeguard the documented memory of all communities. Prof. Khunying Maenmas Chavalit was appointed a member of the International Consultative Committee of the Programme. To work in Thailand, the Ministry of Education by the approval of the Cabinet has appointed the Thai National Committee on Memory of the World Programme of UNESCO. This Committee, headed by Prof. Khunying Maenmas Chavalit, has been working for years until present. The Committee organized yearly meetings of the Network on the Preservation of Thai Intellectual and Documentary Heritage successively. The establishment of Thai National Documentary Heritage Register is under preparing. At present 3 Thai documentary heritage items namely: The Inscription of King Ram Khamhaeng, The Archival Documents of King Chulalongkorn's Transformation of Siam (1868-1910) and The Epigraphic Archives of Wat Pho had already registered in UNESCO Memory of the World International Register.

แผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกบอบยูเนสโกกับประเทศไทย

ดร.ประจักษ์ วัฒนานุสิทธิ์*

๑. ความเป็นมา

องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก พิจารณาเห็นว่า ความรู้ ความคิด ประสบการณ์จินตนาการ เรื่องราว ของมนุษย์ที่มี เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณีแตกต่างกัน กระจายอยู่ในดินแดนต่างๆ ทั่วโลก ที่มนุษย์ได้ร่วมกันโดยมิได้ตั้งใจสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมด้วยการบันทึกเป็นภาพ ลายลักษณ์อักษร เสียง ลงในวัสดุต่างๆ เพื่อ กันลืม และเพื่อถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้รับทราบสืบต่อไป เช่นหนังสือที่เขียนด้วยมือบนกระดาษ ใบไม้ สักตออักษรลงบนแผ่นหิน หนังสือที่ตีพิมพ์ด้วยเครื่องจักร จดหมายเหตุบันทึกการปฏิบัติงานของบุคคล หรือหน่วยงาน โสตทัศนวัสดุบนแผ่นฟิล์มและแถบเสียง วัสดุอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ดิสเก็ต ซีดีรอม มัลติมีเดีย และฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ รวมกันเป็นเอกสารมรดกความทรงจำเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงอารยธรรมของมนุษยชาติ แต่วัสดุเหล่านี้ส่วนมากแล้วไม่ทนต่อสภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ เหตุการณ์ทางธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว น้ำท่วม ความชื้น ฝุ่นละออง แสงแดด หนู ปลวก มอด แมลง และฝีมือมนุษย์ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจเลย จึงทำให้อารยธรรมด้านเอกสารมรดกความทรงจำของมนุษย์จึงถูกทำลายลงจำนวนมาก สมควรที่ประเทศต่างๆ ต้องร่วมมือกันปกป้องรักษาเอกสารมรดกที่เหลืออยู่ในปัจจุบันทั้งวัสดุบันทึกและเนื้อหาไว้ให้ยั่งยืนยาวนานตั้งแต่ปัจจุบันจนถึงอนาคต ส่วนที่เป็นเนื้อหา ก็ควรเผยแพร่ให้ทราบและใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง ที่ประชุมสมัยสามัญประจำปี พ.ศ.๒๕๓๕ ของยูเนสโกจึงมีมติให้จัดตั้ง แผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลก (Memory of the World Programme) หรือมีชื่อย่อว่า MOW ขึ้น ภายใต้โครงการใหญ่ด้านสื่อสารมวลชนหรือ Communication and Information ที่ประเทศไทยมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมาแต่ต้น กล่าวคือเมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๘ คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ของประเทศไทยได้เสนอให้ ศาสตราจารย์พิเศษคุณหญิงแม้นมาส ชวลิต เป็นกรรมการในคณะกรรมการที่ปรึกษาระหว่างประเทศว่าด้วยแผนงานความทรงจำแห่งโลก โดยท่านเป็นกรรมการสองวาระ คือ พ.ศ.๒๕๓๘-๒๕๓๙ และ พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๑ ได้เดินทางไปร่วมประชุมที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส หนึ่งครั้งที่เมืองกแดนส์ ประเทศโปแลนด์ หนึ่งครั้ง

* ข้าราชการบำนาญ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

กรรมการ คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงานความทรงจำแห่งโลก

คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

กรรมการบริหารฯ และประธานแผนกวิเทศสัมพันธ์ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

๒. วัตถุประสงค์ของแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลก

เอกสารความทรงจำในอดีตเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาในปัจจุบันและในอนาคต ความทรงจำทำให้เราทราบว่าเราเป็นใคร มาจากไหน เอกสารความทรงจำแสดงให้เห็นความแตกต่างของประชาชนชาวโลก ภาษา และวัฒนธรรม ที่จำเป็นต้องรักษาไว้และส่งต่อไปยังลูกหลานในอนาคต แผนงานความทรงจำแห่งโลก จึงมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริม การอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกความทรงจำที่เป็นเอกสาร วัตถุ หรือข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศที่มีคุณค่าสูงในประเทศสมาชิก ดำเนินการให้เป็นที่ยอมรับ และเห็นคุณค่าอย่างกว้างขวางภายในประเทศและต่างประเทศด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย จัดทำทะเบียนเอกสารมรดกความทรงจำแห่งชาติ หากเอกสารรายการใดมีคุณค่าสูงยิ่งเป็นหนึ่งเดียวในโลกก็ให้แจ้งยูเนสโกขอขึ้นทะเบียนนานาชาติเป็นมรดกความทรงจำแห่งโลก หรือขึ้นทะเบียนมรดกความทรงจำแห่งโลกของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกตามความเหมาะสม ส่งเสริมให้ประเทศสมาชิก จัดตั้งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกขึ้น เพื่อดำเนินงานในประเทศ ตามแนวทางและคู่มือที่ยูเนสโกกำหนดขึ้น

๓. หลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนเอกสาร เป็นเอกสารมรดกความทรงจำแห่งโลก

ทะเบียนเอกสารมรดกความทรงจำแห่งโลกมี ๓ ประเภท

๑. ทะเบียนนานาชาติ (International Register)
๒. ทะเบียนภูมิภาค (Regional Register)
๓. ทะเบียนของชาติ (National Register) และให้ตระหนักว่า
 - เอกสารทุกชิ้นที่ได้รับการขึ้นทะเบียนถือว่าเป็นเอกสารสำคัญของโลก แต่มีอิทธิพลหรือคุณค่าต่อโลกไม่เท่ากัน
 - การขึ้นทะเบียนเป็นเพียงการให้ความสำคัญต่อเอกสาร ที่จัดว่าเป็นมรดกความทรงจำที่มีค่าของโลก สมควรได้รับการเผยแพร่และดูแลอย่างดีที่สุดต่อไป มิได้เป็นการจดลิขสิทธิ์หรือการเข้าครอบครองโดยรัฐหรือองค์กรใด
 - การขึ้นทะเบียนเป็นกลไกในการสร้างความตระหนักในคุณค่าของการอนุรักษ์เอกสารทุกประเภท

หลักเกณฑ์ในการขึ้นทะเบียนทั้ง ๓ ประเภท

๑. ความเป็นของแท้ (Authenticity) มีคุณลักษณะเฉพาะ พิสูจน์ได้ว่าเป็นของแท้ มิใช่สำเนาลอกเลียน หรือเป็นของปลอม
๒. เป็นหนึ่งเดียวและไม่อาจทดแทนได้ (Unique and irreplaceable) การสูญหายหรือเสื่อมสภาพ นับเป็นอันตรายใหญ่หลวงต่อมนุษยชาติ ไม่อาจหาเอกสารอื่นมาทดแทนได้

๓. มีความสำคัญในระดับโลกในประเด็นต่อไปนี้

๓.๑ เวลาและอายุ (Time) เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นในช่วงเวลาที่สำคัญมากในอดีต และมีความสำคัญต่อเนื่องยั่งยืนตลอดไป ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมใดก็ตาม

๓.๒ สถานที่ (Place) สถานที่ๆ จัดทำเอกสารนั้น อาจมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของโลก หรือมีอิทธิพลต่อเหตุการณ์ และปรากฏการณ์สำคัญ อาจเป็นเอกสารบันทึกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม บ้านเมือง หรือสถาบันที่สูญหายล่มสลายไปแล้ว

๓.๓ บุคคล (People) เป็นเอกสารที่มีเนื้อหาหรือคุณลักษณะที่จะบอกให้ทราบถึงความพิเศษของบุคคล การพัฒนาสังคม อุตสาหกรรมและศิลปกรรม การเมือง และอื่นๆ อาจเป็นบันทึกเหตุการณ์ความก้าวหน้าและความเสื่อมที่มีอิทธิพลต่อบุคคลและกลุ่มบุคคล

๓.๔ เนื้อหาสาระและแนวคิด (Subject) แสดงวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับธรรมชาติ สังคมและมานุษยวิทยา การเมือง อุดมการณ์ปรัชญา กีฬา ศิลปะ และอื่นๆ

๓.๕ รูปแบบและวิธีเขียน (Form and style) เป็นเอกสารที่มีคุณค่าทางสุนทรียภาพ ภาษาศาสตร์ ท่วงทำนองการเขียน เป็นแม่แบบของวิธีการเสนอ สำนวนโวหาร วัสดุที่ใช้เป็นเครื่องบันทึกหรือวัสดุและวิธีการที่สูญหายหรือเสื่อมสลายไปแล้ว

๓.๖ ความสำคัญทางด้านสังคม/จิตวิญญาณ/ในชีวิตชุมชนปัจจุบัน (Social/spiritual/community significance) มีความรับผิดชอบต่อชุมชน (Social Responsibility)

๔. ลักษณะอื่นๆ ได้แก่

๔.๑ ความหายาก (Rarity) ทั้งในเนื้อหา และวัสดุเพื่อการบันทึก

๔.๒ ความบริบูรณ์ (Integrity) ครบถ้วนไม่ชำรุดเสียหาย หรือมีเพียงบางส่วน ไม่ถูกดัดแปลงให้ชำรุด

๔.๓ ความเสี่ยง (Treat) มีการป้องกันมิให้เสื่อมสภาพ หรือถูกทำลายไม่ว่ากรณีใด

๔.๔ มีแผนการบริหารจัดการ (Management Plan) มีโครงการบริหารจัดการที่เหมาะสมตามความสำคัญ มียุทธศาสตร์ มีวิธีเผยแพร่ที่มีประสิทธิภาพ

๕. แผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกกับประเทศไทย

กระทรวงศึกษาธิการโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นความสำคัญของเอกสารมรดก การอนุรักษ์และเผยแพร่ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการแห่งชาติขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๙ และได้มีการปรับปรุงตำแหน่งและหน้าที่ของคณะกรรมการแห่งชาติ หลายครั้ง กรรมการประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ ข้าราชการสำนักหอสมุดแห่งชาติสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร กระทรวงวัฒนธรรม

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ และสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ครั้งสุดท้ายคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๒ เห็นชอบให้กระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้ง กรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงานความทรงจำแห่งโลก (The Thai National Committee on Memory of the World Programme) อีกครั้งหนึ่ง นอกจากนั้นกระทรวงฯ ยังได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำ ทะเบียนมรดกความทรงจำแห่งชาติ คณะอนุกรรมการจัดทำแผนการอนุรักษ์และเผยแพร่จารึกวัดโพธิ์ คณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติในโอกาส ๑๐๐ ปีแห่งการสวรรคตของพระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อให้การดำเนินงานคล่องตัวยิ่งขึ้นอีกด้วย

ดร. ม.ร.ว.รจยา อาภากร กรรมการในคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงานมรดกความ ทรงจำแห่งชาติและคณะอนุกรรมหลายคณะได้รับการแต่งตั้งจากสำนักงานยูเนสโกภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก กรุงเทพมหานคร เป็นที่ปรึกษาของยูเนสโก (UNESCO Goodwill Patron) และเป็นกรรมการใน Register Sub-Committee ของแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลก อีกด้วย

๕. มรดกความทรงจำแห่งโลกของไทยในเวทีโลก

จากการดำเนินงานของคณะกรรมการแห่งชาติฯ ขณะนี้องค์การยูเนสโกได้ขึ้นทะเบียนเอกสาร มรดกของไทยให้เป็นเอกสารมรดกความทรงจำของโลกแล้ว ดังนี้

๑. **ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง (The King Ram Khamhaeng Inscription)** ขึ้นทะเบียน ในทะเบียนนานาชาติเป็นมรดกความทรงจำแห่งโลก เมื่อ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๔๖

๒. **เอกสารจดหมายเหตุ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการ บริหารการปกครองประเทศสยาม พ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๕๓ (Archival Documents of King Chulalongkorn's Transformation of Siam (1868-1910))** ขึ้นทะเบียนในทะเบียนนานาชาติ เป็นมรดกความทรงจำแห่งโลก เมื่อ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๒

๓. **จารึกวัดโพธิ์ (The Epigraphic Archives of Wat Pho)** ขึ้นทะเบียนในทะเบียนแห่ง ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเป็นมรดกความทรงจำแห่งโลกแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เมื่อ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ และขึ้นทะเบียนในทะเบียนนานาชาติเป็นมรดกความทรงจำแห่งโลกเมื่อ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔

๖. เครือข่ายระดับชาติด้านการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาไทย

เพื่อให้เป็นที่เข้าใจเกี่ยวกับงานด้านมรดกความทรงจำของชาติและของโลกอย่างกว้างขวาง และช่วยกันอนุรักษ์เอกสารมรดกของชาติไว้ให้ยั่งยืน คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงานความทรง จำแห่งโลก จึงจัดตั้งเครือข่ายระดับชาติด้านการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาไทยภายใต้ แผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกของไทย และได้จัดสัมมนาเครือข่ายฯ แล้ว ๗ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ที่สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร เรื่อง มรดกความทรงจำแห่งโลก
เมื่อ ๒๒-๒๔ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๖

ครั้งที่ ๒ ที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร เรื่อง การเสนอ
จารึกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร (วัดโพธิ์) เป็นมรดกความทรงจำแห่งโลก
เมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

ครั้งที่ ๓ ที่จังหวัดแพร่ เรื่อง เอกสารสำคัญของล้านนา เมื่อ ๑๙-๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๐

ครั้งที่ ๔ ที่จังหวัดหนองคาย เรื่อง มรดกความทรงจำด้านภาพและเสียง เมื่อ ๒๗-๒๘
สิงหาคม ๒๕๕๐

ครั้งที่ ๕ ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เรื่อง เอกสารสำคัญของภาคใต้ เมื่อ ๖-๘ พฤษภาคม
๒๕๕๑

ครั้งที่ ๖ ที่จังหวัดตรัง เรื่อง เอกสารสำคัญของภาคใต้ฝั่งอันดามัน เมื่อ ๑๒-๑๔
กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๒

ครั้งที่ ๗ ที่จังหวัดมหาสารคามเรื่องเอกสารมรดกความทรงจำของภาคอีสานตอนกลาง
และตอนใต้ เมื่อ ๘-๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๓

ครั้งที่ ๘ ที่จังหวัดสุโขทัย เรื่อง เอกสารมรดกความทรงจำของภาคเหนือตอนล่าง
ในวันที่ ๑๖-๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๓

จุดประสงค์หลัก คือเพื่อสร้างเครือข่าย กระตุ้นให้เกิดความตระหนักในคุณค่าภูมิปัญญาไทย
ในกระแสโลกาภิวัตน์ และข่าวสารสารสนเทศท่วมท้น เห็นความจำเป็นในการอนุรักษ์และเผยแพร่
ร่วมมือกันเป็นเครือข่ายในการอนุรักษ์และเผยแพร่ และค้นหาเอกสารมรดกที่สำคัญโดดเด่น สมควร
นำเสนอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกความทรงจำแห่งชาติ มรดกความทรงจำแห่งโลกแห่งเอเชียแปซิฟิก
และมรดกความทรงจำแห่งโลก (นานาชาติ) ตามลำดับ

ผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้ง ๘ ครั้ง ประกอบด้วยกรรมการในคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผน
งานความทรงจำแห่งโลก ผู้เชี่ยวชาญ ผู้แทนห้องสมุด หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วัฒนธรรม สำนัก
ศิลปากร สำนักงานวัฒนธรรม วัด โรงเรียน มหาวิทยาลัย ปราชญ์ชาวบ้าน ตลอดจนนิสิตนักศึกษา
และผู้สนใจในเรื่องนี้จากทั่วประเทศรวมทั้งสิ้นประมาณครั้งละ ๑๐๐-๑๕๐ คนวิทยากรเป็นผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ
จากส่วนกลางและท้องถิ่น หัวข้อการสัมมนาประกอบด้วย คุณค่าและการอนุรักษ์เอกสารมรดก
ความทรงจำ เอกสารมรดกความทรงจำของภูมิภาค การอนุรักษ์และเผยแพร่ การจัดทำดิจิทัลหนังสือ
หายากและเอกสารโบราณ ฯลฯ เอกสารโบราณของหอสมุดแห่งชาติ เอกสารจดหมายเหตุของ

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เกณฑ์การคัดเลือก การกรอกแบบฟอร์มขึ้นทะเบียน การจัดทำทะเบียน เอกสารมรดกของชาติ ตลอดจนการศึกษาฐานห้องสมุด หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑสถาน ศูนย์วัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ วัด หอไตร และหอเก็บรักษาคัมภีร์ใบลาน เป็นต้น

การสัมมนาแต่ละครั้งคณะกรรมการฯ ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากนักวิชาการและปราชญ์ท้องถิ่น เช่น ด้านจารึกสำคัญ คัมภีร์ใบลาน วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และวรรณกรรมพื้นบ้าน ฯลฯ ยกตัวอย่าง เช่น ตำนานอุรังคธาตุ ผาแดงนางไอ่ ขุนทิงขุนเทืองของภาคอีสาน จารึกวัดเชียงมั่น จังหวัดเชียงใหม่ จารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน คัมภีร์ใบลานวัดโหล่หินหลวง จังหวัดลำปาง และวัดสูงเม่น จังหวัดแพร่ ตำนานมูลศาสนา กฎหมายอาณาจักรหลักคำของล้านนา ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ตำนานนางเลียดขาว เมืองพัทลุง เรื่องราวและวิถีชีวิตของชาวท้องถิ่นภาคใต้ฝั่งอันดามัน เอกสารลาวโซ่ง จังหวัดเพชรบุรี บันทึกการประชุมของสยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นต้น

๗. คณะอนุกรรมการด้านต่าง ๆ ของแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกของไทย

เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กระทรวงศึกษาธิการจึงแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ ๓ คณะ แต่ละคณะได้ดำเนินการด้านที่เกี่ยวข้อง คือ

๗.๑ คณะอนุกรรมการจัดทำแผนการอนุรักษ์และเผยแพร่จารึกวัดโพธิ์ คณะอนุกรรมการฯ ได้ประชุมจัดทำแผนการอนุรักษ์และเผยแพร่จารึกวัดโพธิ์ในปี พ.ศ.๒๕๕๒ ในปี พ.ศ.๒๕๕๓ ประชุม ๑๑ ครั้ง ปี พ.ศ.๒๕๕๔ ประชุมแล้ว ๘ ครั้ง กำหนดหัวข้อหลัก ๔ หัวข้อ คือการจัดทำทะเบียน การบันทึกข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล การอนุรักษ์จารึก และการเผยแพร่ข้อมูล คุณค่า ความสำคัญของจารึกฯ ทั้งนี้ นักภาษาโบราณสำนักหอสมุดแห่งชาติ ได้สำรวจ จัดทำตำแหน่งจารึก และถ่ายภาพ เพื่อจัดทำทะเบียนใหม่ แล้วพบว่ามีการจารึกในเขตสังฆาวาสของวัด จำนวน ๑,๔๔๑ แผ่น ดำเนินการกรอกแบบฟอร์มตามที่ผู้แทนศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติออกแบบ ผู้แทนสำนักโบราณคดีจัดทำแผนการอนุรักษ์จารึกวัดโพธิ์ทั้งหมดจัดส่งให้องค์การยูเนสโก จนบัดนี้องค์การยูเนสโกได้ขึ้นทะเบียนจารึกวัดโพธิ์เป็นมรดกความทรงจำแห่งโลก แล้ว ส่วนการออกแบบและปรับปรุงเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ให้กว้างขวางนั้น คณะอนุกรรมการฯ กำลังดำเนินการอยู่ นอกจากนี้รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการร่วมกับวัดพระเชตุพนฯพิจารณาจัดงานฉลองเนื่องในโอกาสที่จารึกวัดโพธิ์ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกความทรงจำแห่งโลก และเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔

๗.๒ คณะอนุกรรมการจัดทำทะเบียนมรดกความทรงจำแห่งชาติ คณะอนุกรรมการฯ ได้จัดประชุมคณะอนุกรรมการฯ ประจำเดือนในปี พ.ศ.๒๕๕๒ จำนวน ๑๒ ครั้ง ปี พ.ศ.๒๕๕๓ ประชุม ๘ ครั้ง ได้จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การจัดทำทะเบียนเอกสารมรดกความทรงจำแห่งชาติ ๖ ครั้ง ครั้งที่ ๑ ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร เมื่อ ๒๑-๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ ครั้งที่ ๒ ที่โรงแรมรอยแยลริเวอร์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร เมื่อ ๒๙-๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๒ ครั้งที่ ๓ ที่จังหวัดลำปาง เมื่อ ๑๔-๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๒ ครั้งที่ ๔ ที่จังหวัดนครสวรรค์ เมื่อ ๗-๙ มิถุนายน ๒๕๕๓ ครั้งที่ ๕ ที่จังหวัดลำพูน เมื่อ ๗-๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ และครั้งที่ ๖ ที่จังหวัดเพชรบุรี เมื่อ ๑๓-๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๔ จากการประชุมคณะอนุกรรมการฯ ประจำเดือนทำให้เห็นความก้าวหน้าของการจัดทำทะเบียนมรดกความทรงจำแห่งชาติ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ทั้ง ๖ ครั้ง แต่ละครั้งมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่แผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลก เสาะแสวงหามรดกความทรงจำของชาติที่เก็บรักษาในจังหวัดนั้นๆ และจังหวัดใกล้เคียงขึ้นทะเบียนเป็นมรดกความทรงจำแห่งชาติ และการฝึกจัดทำทะเบียนเอกสารมรดก ผู้เข้าร่วมสัมมนาสันับสนุนให้จัดการประชุมสัมมนาหมุนเวียนไปทั่วประเทศ กระตุ้นให้เกิดการหวงแหน อนุรักษ์ และเผยแพร่ให้ทราบคุณค่าอย่างกว้างขวางต่อไป เอกสารมรดกที่ถือว่าเข้าข่ายจะได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกความทรงจำแห่งชาติ คือ

๑) จารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

๒) เอกสารจดหมายเหตุ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการบริหารการปกครองประเทศสยาม (พ.ศ.๒๔๔๑-๒๔๕๓) และ

๓) จารึกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร (วัดโพธิ์)

เอกสารมรดกความทรงจำที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาขึ้นทะเบียนเป็นมรดกความทรงจำของชาติ เช่น

- สมุดภาพไตรภูมิ
- นันโทปนันทสูตรคำหลวง
- จารึกวัดพระยืน จ.ลำพูน
- สมุดบันทึกการประชุมของคณะกรรมการสยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์
- เอกสารจังหวัดภูเก็ต-สำนักงานธรณีจังหวัด
- บันทึกของพระครูศรีวิราชวชิรปัญญา จ. เพาะ
- กฎหมายอาณาจักรหลักคำ จ.น่าน
- ภาพส่วนบุคลลนายระบิล บุณนาค ฯลฯ

๗.๓ คณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติ “น้อมรำลึก ๑๐๐ ปี แห่งการสวรรคตพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว”

ในปี พ.ศ.๒๕๕๒ องค์การยูเนสโกประกาศขึ้นทะเบียนนานาชาติ เอกสารจดหมายเหตุพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการบริหารการปกครองประเทศสยาม (พ.ศ. ๒๔๔๑ - พ.ศ.๒๔๕๓) เป็นมรดกความทรงจำแห่งโลก และในโอกาสครบรอบ ๑๐๐ ปี แห่งการสวรรคตพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๓ คณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติ “น้อมรำลึก ๑๐๐ ปีแห่งการสวรรคตพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” ในคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงานความทรงจำแห่งโลกกำลังจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติ “น้อมรำลึก ๑๐๐ ปี แห่งการสวรรคตพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” ด้วยการสนับสนุนของกระทรวงวัฒนธรรม คาดว่าจะจัดพิมพ์แล้วเสร็จภายในเดือนตุลาคม ๒๕๕๔ นี้

๘. ความร่วมมือกับแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลก ระดับนานาชาติ

คณะกรรมการแห่งชาติฯ ของไทยได้ร่วมมือกับสำนักงานองค์การยูเนสโก เป็นสมาชิกแผนงานความทรงจำแห่งโลก กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส และสมาชิกคณะกรรมการแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกว่าด้วยแผนงานความทรงจำแห่งโลก ได้ร่วมมือกับแผนงานฯ ในเรื่องต่างๆ เช่น

๘.๑ การประชุมคณะกรรมการแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกว่าด้วยแผนงานความทรงจำแห่งโลกของยูเนสโก (UNESCO Memory of the World Regional Committee for Asia/Pacific - MOWCAP)

คณะกรรมการแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกฯ จัดประชุมสามัญ (MOWCAP General Meeting) ทุกสองปีเพื่อวางแผนการดำเนินงาน บริหาร วิชาการ และการขึ้นทะเบียนเอกสารความทรงจำแห่งโลกของยูเนสโกแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ประชุมครั้งแรกที่กรุงปักกิ่ง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อ ๑๗-๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ ครั้งที่สองที่กรุงมนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อ ๗-๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙ ครั้งที่สามที่กรุงแคนเบอร์รา ประเทศออสเตรเลีย เมื่อ ๑๗-๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ และครั้งที่สี่ เมื่อ ๗-๙ มีนาคม ๒๕๕๓ ที่เขตปกครองพิเศษมาเก๊า ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน การประชุมแต่ละครั้งผู้แทนจากประเทศไทยมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการประชุม และการกำหนดแนวทางของงานในอนาคต ในวาระการประชุมครั้งที่สามนั้น จารึกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร (วัดโพธิ์) ได้รับการพิจารณาขึ้นทะเบียนเป็นมรดกความทรงจำแห่งโลกแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

ในเดือนมีนาคม พ.ศ.๒๕๕๕ คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงานความทรงจำแห่งโลก จะร่วมมือเป็นเจ้าภาพจัดประชุมสามัญ คณะกรรมการแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกฯ ครั้งที่ห้าในประเทศไทยโดยการสนับสนุนของกระทรวงศึกษาธิการ

๘.๒ การประชุมผู้บริหาร **MOWCAP** คณะกรรมการแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ยังจัดประชุมคณะผู้บริหารหรือ MOWCAP Bureau Meeting เป็นประจำทุกปี และคณะกรรมการแห่งชาติว่าทรงจำแห่งโลกของไทยได้เป็นเจ้าภาพการประชุมประจำปีผู้บริหารฯ พ.ศ.๒๕๕๒ เมื่อ ๑-๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ ด้วยความสนับสนุนของกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงวัฒนธรรม

๘.๓ การประชุมนานาชาติว่าด้วยแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกของยูเนสโก (The International Conference of the Memory of the World Programme of UNESCO)

การประชุมนานาชาติว่าด้วยแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลก ได้ดำเนินการแล้วสองครั้ง ครั้งที่สามหอสมุดแห่งชาติออสเตรเลียเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมที่หอสมุดแห่งชาติออสเตรเลีย กรุงแคนเบอร์รา เมืองหลวงของเครือรัฐออสเตรเลีย เมื่อวันที่ ๑๙-๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ภายใต้หัวข้อ Communities and Memories- A Global Perspective มีผู้แทนประเทศต่างๆ จาก ๓๐ ประเทศ เดินทางไปร่วมประชุม รวมทั้ง ดร. ม.ร.ว.รุจยา อาภากร กรรมการในคณะกรรมการแห่งชาติฯ ที่ไปประชุมในฐานะที่เป็นกรรมการของ MOWCAP ดร.ประจักษ์ วัฒนานุสสิทธ์เป็นผู้แทนของคณะกรรมการแห่งชาติของประเทศไทย ไปร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กับผู้แทนจากประเทศอื่นๆ เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของประเทศไทย และในวันที่ ๑๘-๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ประเทศโปแลนด์เป็นเจ้าภาพจัดประชุมครั้งที่สี่ ที่กรุงวอร์ซอ เมืองหลวงของประเทศโปแลนด์ ประเทศไทยมีส่วนร่วมในการประชุมคือ ดร. ม.ร.ว.รุจยา อาภากร กรรมการในคณะกรรมการแห่งชาติฯ ประธานกรรมการฝ่ายทะเบียนของคณะกรรมการแห่งภูมิภาคฯ กรรมการในคณะกรรมการฝ่ายทะเบียนแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกนานาชาติ และ UNESCO Goodwill Patron ด้าน MOWCAP ไปร่วมประชุม

๘.๔ ผู้แทนองค์การยูเนสโกเยี่ยมชมและศึกษามรดกความทรงจำของโลกในประเทศไทย ในระหว่างวันที่ ๒๕ สิงหาคม-๔ กันยายน ๒๕๕๓ คณะมนตรีผู้แทนถาวรประจำองค์การยูเนสโกของประเทศต่างๆ ในทวีปแอฟริกา ๗ ประเทศ คือ ประเทศเซเนกัล ประเทศแทนซาเนีย ประเทศคองโก ประเทศกาบอง ประเทศอังกโกลา ประเทศอียิปต์และประเทศแคเมอรูน ได้เดินทางมาประชุมและศึกษาดูงานในประเทศไทย ได้เยี่ยมชมวัดและศึกษาจารึกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร (วัดโพธิ์) เมื่อ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๓ ด้วยความสนใจอย่างยิ่ง

๘.๕ ที่ปรึกษาขององค์การยูเนสโก (UNESCO Patron) ดร. ม.ร.ว.รุจยา อาภากร ปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการศูนย์ภูมิภาคโบราณคดีและวิจิตรศิลป์แห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คณะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAMEO-SPAFA Regional Centre for Archaeology and Fine Arts) นอกจากจะเป็นประธานฝ่ายทะเบียนของ MOWCAP และกรรมการของฝ่ายทะเบียนของ International Advisory Committee-IAC ของแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกแล้ว ยังได้รับการแต่งตั้งจากองค์การยูเนสโกให้เป็นที่ปรึกษาของยูเนสโก (UNESCO Goodwill Patron) ด้านแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

ดร. ม.ร.ว.รจยา อาภากร จึงได้ให้คำปรึกษา ร่วมมือช่วยเหลือในเรื่องแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกหลายเรื่อง เช่นการให้คำแนะนำแก่ประเทศสมาชิกในการจัดตั้งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงานความทรงจำแห่งโลก การดำเนินการ และการจัดทำข้อเสนอขึ้นทะเบียนเอกสารมรดกของประเทศสมาชิกเป็นมรดกความทรงจำแห่งโลกประเภทต่าง ๆ เป็นต้น

๙. การฉลองจารีกวัตโพธิ์: มรดกความทรงจำแห่งโลก พ.ศ.๒๕๕๔

เมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๔ องค์การยูเนสโกได้มีมติรับรองให้จารีกวัตโพธิ์ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกความทรงจำแห่งโลกในระดับนานาชาติ ต่อมาเมื่อวันเสาร์ที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินสดับพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์และสดับพระธรรมเทศนา ณ พระอุโบสถ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร เนื่องในการฉลองจารีกวัตโพธิ์: มรดกความทรงจำแห่งโลก พ.ศ.๒๕๕๔ ทั้งนี้ในระหว่างวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๔ - ๒ มกราคม ๒๕๕๕ วัดพระเชตุพนฯ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม และองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดงานฉลองจารีกวัตโพธิ์ในโอกาสที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกความทรงจำแห่งโลกในระดับนานาชาติ มีกิจกรรมหลากหลาย ทั้งกิจกรรมทางศาสนา การเสวนาทางวิชาการ การจัดกิจกรรม การแสดงมหรสพย้อนยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ตลาดย้อนยุค การวาดแผนวัดโพธิ์ เป็นต้น

๑๐. สรุป

การที่ประเทศไทยเข้าร่วมแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลกของยูเนสโก (UNESCO Memory of the World Programme - MOW) นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการกระตุ้น การอนุรักษ์ การเผยแพร่ และการศึกษาคุณค่ามรดกภูมิปัญญาไทยที่มีอยู่ในเอกสาร หนังสือ จดหมายเหตุประเภทต่าง ๆ รวมทั้งสื่อโสตทัศนฯ แก่ประชาชนชาวไทยอย่างกว้างขวาง การที่ยูเนสโกขึ้นทะเบียนเอกสารมรดกของไทยในทะเบียนนานาชาติ และในทะเบียนภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก นั้นเป็นการประกาศเกียรติคุณของไทย ทางด้านวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม ปัญญา ความคิด อักษรศาสตร์ ภาษา หนังสือ ห้องสมุด จดหมายเหตุรวมทั้งการอนุรักษ์ให้สังคมโลกรับรู้ และเผยแพร่ขจรขยายไปทั่วโลก

แหล่งอ้างอิง

วารสารคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาฯสหประชาชาติ ปีที่ ๓๕ ฉบับที่ ๓ ก.ค.-ก.ย. ๒๕๔๖.

ยูเนสโก คูเรีย ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๒ “มรดกความทรงจำแห่งมวลมนุษยชาติ”

แฟ้มปฏิบัติงาน คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยแผนงานมรดกความทรงจำแห่งโลก ๒๕๔๕-

www.unesco.org

www.unesco-mowcap

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

การเชิดชูบุคคลผู้ทำความดีด้านการพัฒนาห้องสมุด “รางวัลศาสตราจารย์คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต”

กิ่งแก้ว อ่วมศรี และ สุจิตร์ สุวภาพ

มูลนิธิตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มอบให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ เป็นผู้คัดเลือกผู้ทำความดีในสาขา “การพัฒนาห้องสมุด:รางวัลศาสตราจารย์คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต” เพื่อเชิดชู ผู้ทำความดีเพื่อสังคม โดยคัดเลือกจากบุคคลผู้มีผลงานเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนอย่างต่อเนื่องในด้านการพัฒนาห้องสมุด ส่งเสริมให้มีการดำเนินกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน โดยมอบรางวัลและเงินสนับสนุนจำนวนหนึ่งล้านบาท รางวัลนี้เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๐

Outstanding Person on Library Development Enhancement “Professor Khunying Maenmas Chavalit Award”

Kingkaew Aumsri and Suchit Suwaphab

The Stock Exchange of Thailand Foundation committed the Thai Library Association to select the outstanding person for library development : Professor Khunying Maenmas Chavalit Award” to enhance the dedicated working person. The selected persons as the recipient of this award were numbers of highly recommended librarian and related person from all over the kingdom, whose endurance work has been admiring by the public. Starting from 2008 each recipient of the Award had received Thai Baht one million.

การเปิดบุคคลผู้ทำความดีด้านการพัฒนาห้องสมุด “รางวัลศาสตราจารย์คุณหญิงแมนมาส ชาวลิต”

กิ่งแก้ว อ่วมศรี*และสุจิตร สุภาพ**

ตามที่มูลนิธิตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้เล็งเห็นผู้ที่ทำประโยชน์แก่สังคม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีทุนทรัพย์จำกัดแต่เป็นผู้ที่มีความเสียสละและอุทิศตนเพื่อมุ่งช่วยเหลือสังคมโดยไม่คำนึงถึงอุปสรรคและความเหน็ดเหนื่อย เพื่อเป็นการให้กำลังใจแก่บุคคลดังกล่าว ส่งเสริมให้มีทุนทรัพย์ที่จะดำเนินประโยชน์เพื่อสังคมอย่างต่อเนื่อง มูลนิธิตลาดหลักทรัพย์ฯ จึงได้ส่งเสริมเชิดชูเกียรติและมอบทุนทรัพย์แก่ผู้ทำความดีแก่สังคม โดยได้พิจารณาคัดเลือกให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ เป็น ๑ ใน ๖ สาขาที่มูลนิธิตลาดหลักทรัพย์ฯ มอบให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ เป็นผู้คัดเลือกผู้ทำความดีในสาขา “การพัฒนาห้องสมุด: รางวัลศาสตราจารย์คุณหญิงแมนมาส ชาวลิต” เพื่อเชิดชูผู้ทำความดีเพื่อสังคม โดยคัดเลือกจากบุคคลผู้มีผลงานเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนอย่างต่อเนื่องในด้านการพัฒนาห้องสมุด ส่งเสริมให้มีการดำเนินกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน โดยมอบรางวัลและเงินสนับสนุนจำนวน ๑ ล้านบาท การคัดเลือกผู้สมควรได้รับรางวัล “ศาสตราจารย์คุณหญิงแมนมาส ชาวลิต” เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๐ ดังนี้

ปี พ.ศ.๒๕๕๑ ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลแด่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในฐานะองค์อุปถัมภ์สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับห้องสมุดและการรู้หนังสือของปวงชนชาวไทยอย่างต่อเนื่องกว่า ๓๐ ปี ซึ่งรัฐบาลได้ตอบสนองพระราชดำริ โดยได้ประกาศให้เป็นวาระแห่งชาติ เรื่อง “รักการอ่าน” ส่งเสริมและพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนตระเวนชายแดน ห้องสมุดพร้อมปัญญา กรมราชทัณฑ์ ตลอดจนห้องสมุดที่ขาดแคลนทั่วทุกภูมิภาค

*กรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการตัดสินบุคคลผู้ทำความดีเพื่อสังคม สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีประจำปี พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔

**กรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการสรรหาบุคคลผู้ทำความดีเพื่อสังคม สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปี พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔

ปีพ.ศ.๒๕๕๐ ศาสตราจารย์คุณหญิงแม้นมาส ชวลิตในฐานะผู้หนึ่งที่ได้ก่อตั้งสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ เป็นเวลากว่า ๕๕ ปี อุทิศตน เสียสละในการพัฒนาห้องสมุดทั้งในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งหลังเกษียณอายุราชการ ยังได้เสียสละ มุ่งมั่นทำงานด้านห้องสมุดและสมาคมฯ ในการพัฒนาห้องสมุดและให้ความสำคัญกับห้องสมุดทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลามากกว่า ๖๐ ปี

ปี พ.ศ.๒๕๕๒ นางเฉลิมศรี กลปรานีต หัวหน้าห้องสมุดประชาชนจังหวัดพิษณุโลก ในฐานะบรรณารักษ์ผู้มีประสบการณ์ เสียสละ อุทิศตนในการจัดห้องสมุดแก่หน่วยงานต่างๆ อาทิ ห้องสมุดเรือนจำจังหวัดพิษณุโลก จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การเขียนเชิงวิเคราะห์ให้ผู้ต้องขัง อบรม การซ่อมและทำปกหนังสือลายไทยแก่ผู้ต้องขัง ส่งเสริมอาชีพทางสังคม ศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาแก่ผู้ต้องขังอย่างต่อเนื่อง จัดห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำจังหวัดน่าน ห้องสมุดศาลจังหวัดพิษณุโลก แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ห้องสมุดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษภาค ๖ รวมทั้งบ้านหนังสือ ต.บ้านกร่าง จ.พิษณุโลก เงินรางวัลที่ได้รับจะนำไปต่อยอดห้องสมุดประชาชน จังหวัดพิษณุโลก

และโครงการตามรอยปราชญ์ท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก โดยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และพัฒนาห้องสมุดประจำตำบล เพื่อจัดทำแหล่งเรียนรู้สำหรับชุมชนในจังหวัดพิษณุโลก

ปี พ.ศ.๒๕๕๓ นางจิณัฐดา ชูช่วย ครูชำนาญการพิเศษ ในฐานะหัวหน้างานห้องสมุดโรงเรียนสตูลวิทยาเป็นหัวหน้าคณะดำเนินงานมูลนิธิชัยพัฒนาในจังหวัดสตูล เป็นครูแกนนำพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนในเขตพื้นที่ห่างไกลตามเกาะต่างๆ และโรงเรียนในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละวิริยะอุตสาหะทั้งในเวลาราชการและนอกเวลาราชการทุกวัน อาทิ โครงการช่วยเหลือโรงเรียนที่ขาดแคลนครูบรรณารักษ์ พัฒนาห้องสมุดโรงเรียนในเครือข่ายและนอกเครือข่ายโรงเรียนที่ขาดแคลนหนังสือ ขอรับบริจาคหนังสือเพื่อออกฉายอาสาพัฒนา สานัญญารักษ์การอ่าน บูรณาการค่ายอาสาพัฒนาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ได้ขยายผลโดยจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านตามเกาะในจังหวัดสตูล พัฒนาห้องสมุดในจังหวัดสตูลที่ขาดแคลน เพื่อสร้างเยาวชนขึ้นเป็นนักอ่านและเป็นแกนนำขยายผลไปสู่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในจังหวัดสตูลได้อย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

ในปี พ.ศ.๒๕๕๔ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ได้จัดสรรรางวัล “ศาสตราจารย์ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต” ออกเป็น ๒ ท่าน เพื่อกระจายองค์ความรู้และกระจายกลุ่มเป้าหมาย ในการร่วมกันพัฒนาห้องสมุดเพื่อสังคมไทย มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ได้พัฒนาห้องสมุดอย่างมุ่งมั่น เสียสละ อุทิศตนและเวลา ตลอดจนไม่ได้คำนึงงบประมาณที่ขาดแคลน แต่ได้ผลักดันการพัฒนาห้องสมุด โดยการพัฒนาห้องสมุดและองค์ความรู้ที่แตกต่างแก่กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ได้แก่ นางราศี แสงจักร ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดถนน จังหวัดอ่างทอง เป็นครูบรรณารักษ์ที่มุ่งมั่น ตั้งใจ เสียสละ อุทิศตนในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนวัดถนนจากสภาพที่ขาดแคลนทั้งทรัพยากรหนังสือสื่อการเรียนรู้ อีกทั้งบรรยากาศไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ พลิกโฉมห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นห้องสมุดมีชีวิตที่หลากหลาย ทั้งสื่อการเรียนรู้ บรรยากาศ และกิจกรรม อีกทั้งร่วมมือกับเพื่อนครูโดยกู้เงินสหกรณ์ และพร้อมใจให้

หักเงินเดือนเพื่อนำมาพัฒนาบรรยากาศโรงเรียนและห้องสมุด นอกจากนี้ยังร่วมมือกับเพื่อนครูและเพื่อนบรรณารักษ์เสียสละวันหยุดไปพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนในอำเภอและจังหวัดอ่างทองกว่า ๒๐ แห่ง โดยไม่ได้ใช้งบประมาณรัฐบาล เงินรางวัลที่ได้รับจะนำไปต่อยอดการพัฒนาห้องสมุดที่ขาดแคลน รวมทั้งจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ณ อ.ป่าโมก จ.อ่างทอง ต่อไป

อีกท่านหนึ่งคือนางสาวอมร ดันเถียร ข้าราชการบำนาญ สำนักงานอัยการสูงสุด และอดีตหัวหน้าศูนย์วิทยบริการ สำนักงานอัยการสูงสุด พัฒนางานห้องสมุดด้วยความเสียสละ อุทิศตน อุทิศเวลาด้วยความมุ่งมั่นในการพัฒนาห้องสมุดสำนักงานอัยการจังหวัดทั่วประเทศ จัดห้องอ่านหนังสือ และห้องสมุดสัญจรอัยการจังหวัดกว่า ๑๐๐ แห่ง จัดทำห้องสมุดพิพิธภัณฑสถานและจดหมายเหตุอัยการไทย โดยไม่ได้ใช้งบประมาณแผ่นดินเป็นเงินกว่า ๒๐ ล้านบาท จนเป็นต้นแบบในการนำวัสดุ ครุภัณฑ์ที่ถูกทิ้งขว้างตามสำนักงานอัยการจังหวัดให้กลายเป็นสิ่งล้ำค่า ให้เป็นแหล่งศึกษาประวัติและพัฒนาการ นอกจากนี้ยังมีผลงานอันน่าภาคภูมิใจในการจัดทำห้องสมุดกฎหมายในส่วนกลางและภูมิภาค ๗๓ แห่ง สำหรับพนักงานอัยการ นักกฎหมาย และประชาชนผู้สนใจได้ศึกษาค้นคว้าคดีสำคัญๆ ของประเทศ ทั้งนี้จะมุ่งขยาย “มุขกฎหมาย” เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป

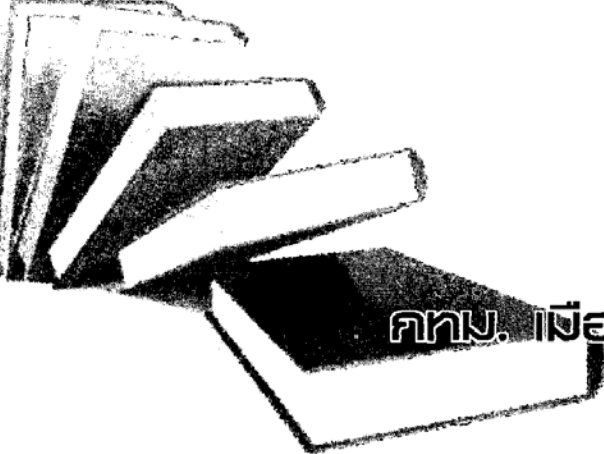
โครงการเชิดชูผู้ทำความดีเพื่อสังคม โดยมูลนิธิตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มอบให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ พิจารณาคัดเลือกบุคคลผู้ทำความดีเพื่อสังคมด้านการพัฒนาห้องสมุด เพื่อเป็นกำลังใจในการทำความดีเพื่อสังคมและชุมชน มุ่งมั่นพัฒนาห้องสมุดโดยเสียสละ อุทิศตนกว่า ๓๐ ปี โดยมูลนิธิตลาดหลักทรัพย์ฯ มอบเกียรติบัตรพร้อมเงินรางวัล ๑ ล้านบาท ต่อเนื่องกันเป็นเวลา ๑๐ ปี เริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๕๐ เป็นต้นไป ต่อมาในปี ๒๕๕๓ มูลนิธิตลาดหลักทรัพย์ฯ ได้จัดสรรเงินรางวัลออกเป็นรางวัลละ ๕ แสนบาท สำหรับเป็นกำลังใจในการพัฒนาและต่อยอดความมุ่งมั่นในการพัฒนาห้องสมุดเพื่อชุมชนและสังคมของบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกอย่างต่อเนื่อง

นับเป็นหนึ่งในภารกิจหลักของตลาดหลักทรัพย์ฯ ในการทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ตลาดหลักทรัพย์ฯ ยังให้ความสำคัญต่อความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสังคม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรม เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ให้สามารถเติบโตเคียงคู่กันต่อไปในอนาคตเพื่อเป็นกำลังใจให้บรรณารักษ์ คุรุบรรณารักษ์ที่มุ่งมั่น เสียสละ อุทิศตนในด้านการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน ตลอดจนห้องสมุดชุมชนและสังคม ขอเชิญร่วมกันเสนอชื่อบุคคลผู้ทำความดีเพื่อสังคม มายังคณะกรรมการสรรหาบุคคลผู้ทำความดีเพื่อสังคม เพื่อจะได้พิจารณาคัดเลือกและนำเสนอตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ประกาศและเชิดชูบุคคลผู้ทำความดีเพื่อสังคม ด้านการพัฒนาห้องสมุด รับรางวัล “ศาสตราจารย์คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต” เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยความเสียสละให้มีทุนทรัพย์ในการพัฒนาห้องสมุดต่อไป

บรรณานุกรม

- มูลนิธิตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (๒๕๕๔). โครงการเชิดชูผู้ทำความดีเพื่อสังคม ปี ๒๕๕๔. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ, ๔๓ หน้า
- มูลนิธิตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (๒๕๕๓). พิธีมอบรางวัลโครงการเชิดชูผู้ทำความดีเพื่อสังคม ประจำปี ๒๕๕๓. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ, ๕๒ หน้า

กทม. เมืองหนังสือโลก ๒๕๕๖

สุจิตร์ สุวภาพ

คณะกรรมการฯ จัดทำเอกสารเพื่อเสนอยูเนสโก ให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหนังสือโลกในปี ๒๕๕๖ ประกอบด้วยเรื่องราวตั้งแต่การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การอ่านและหนังสือของไทย ฐานทุนส่งเสริมการอ่านของกรุงเทพฯ ขอบเขตการทำงานและกลุ่มเป้าหมายยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองหนังสือโลก ๒๕๕๖ โครงการสำคัญในปี ๒๕๕๖ และงบประมาณตลอดจนความสอดคล้องกับเกณฑ์การคัดเลือกทั้ง ๖ ข้อของ UNESCO

Bangkok World Book Capital 2013

Suchit Suwaphab

Before submitted to UNESCO, Bangkok World Book Capital Committee had prepared the proposal “Bangkok World Book Capital 2013”. This documents consisted of the history of books and reading in Thailand, foundation capital for reading promotion, working area, target groups, strategic plan to the year 2013, important projects for 2013 as well as the budget in line with 6 selective guidelines of World Book Capital of UNESCO.

กทม. เมืองหนังสือโลก ๒๕๕๖

สุจิตร สุภาพ*

คณะกรรมการฯ จัดทำเอกสารเพื่อเสนอยูเนสโก ให้กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหนังสือโลก ในปี ๒๕๕๖ โดยคณะกรรมการฯ ชุดจัดทำเอกสารได้จัดทำเอกสารซึ่งประกอบด้วยเรื่องราวตั้งแต่การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การอ่านและหนังสือของไทย ฐานทุนส่งเสริมการอ่านของกรุงเทพฯ ขอบเขตการทำงานและกลุ่มเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนสู่การเป็นเมืองหนังสือโลก ๒๕๕๖ โครงการสำคัญในปี ๒๕๕๖ และงบประมาณ ตลอดจนความสอดคล้องกับเกณฑ์การคัดเลือกทั้ง ๖ ข้อของ UNESCO ทั้งนี้มีรายละเอียดของเอกสารฯ สรุปได้ดังนี้**

๒๒๐ กว่าปีที่กรุงเทพฯ เป็นเมืองหลวงของประเทศไทย การเรียนรู้ของคนไทยได้เคลื่อนตัวจากการศึกษาที่มีวิถีในชุมชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งดำเนินมายาวนานก่อนหน้านั้นหลายร้อยปี เข้าสู่ระบบการศึกษาตามแบบแผนของโลกตะวันตก ซึ่งเปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาโดยเสมอหน้า วัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนไทยค่อยๆ ปรับตัวจากเรียนรู้ด้วยการฟัง มาสู่การอ่านหนังสือ

ทุกวันนี้คนไทยมีโอกาसानหนังสือมากขึ้น ปัจจุบันในแต่ละปี สำนักพิมพ์กว่า ๔๕๐ แห่งร่วมกับหน่วยงาน และสถาบันการศึกษาต่างๆ ส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพฯ ได้ขอ ISBN กว่า ๒๘,๐๐๐ เรื่องต่อปี และมีการจัดพิมพ์หนังสือทั้งที่เขียนโดยนักเขียนไทยและที่แปลมาจากต่างประเทศออกจำหน่ายในร้านหนังสือกว่า ๑๕,๐๐๐ เรื่อง เฉลี่ยวันละ ๔๒ เรื่อง เนื้อหาครอบคลุมกว้างขวางสำหรับคนทุกวัย ผลิตหนังสือป้อนเข้าร้านหนังสือกว่า ๑,๓๐๐ แห่ง และห้องสมุดกว่า ๑,๐๐๐ แห่งในกรุงเทพฯ เพื่อตอบสนองต่อความใฝ่รู้และความต้องการที่จะพัฒนาของประชาชน กทม.กว่า ๑๐ ล้านคน

แต่ละปี องค์กรต่างๆ นับตั้งแต่สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย สมาคมนักแปลและล่ามแห่งประเทศไทย สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จัดจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย รวมทั้งองค์กรอื่นๆ ทั้งจากภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน รวมถึงชุมชน และประชาสังคม ทั้งภายในและภายนอกแวดวงการศึกษา ได้ร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านแก่เด็ก เยาวชน ชาวกรุงเทพฯ และคนไทยทั่วประเทศอย่างเข้มข้น เห็นได้ชัดเจนจากงานแสดงหนังสือระดับชาติที่จัดขึ้นโดยสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จัดจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ปีละ ๒ ครั้งเพื่อรวมคนรักหนังสือให้ได้มาพบกันนั้น มีผู้เข้าร่วมแต่ละครั้งกว่า ๑,๕๐๐,๐๐๐ คนในเวลาเพียง ๑๐ วัน

*กรรมการพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางพัฒนากรุงเทพฯ ให้เป็นมหานครแห่งการอ่าน สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว, กรุงเทพมหานคร.

**จากเอกสารฯ ที่ยื่นเสนอต่อยูเนสโกโดยคุณสุภาวดี หาญเมธี ผู้รวบรวมและจัดทำเอกสารฯ ภาคภาษาไทย เพื่อยื่นต่อยูเนสโก

ทว่า เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรทั้ง ๖๓ ล้านคนของประเทศ สถิติการอ่านของคนไทยยังต่ำอยู่ และที่สำคัญก็คือ ท่ามกลางการเคลื่อนตัวของโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลง รวดเร็ว ซับซ้อนและคาดการณ์ได้ยาก สังคมไทยก็เช่นเดียวกับประเทศที่กำลังพัฒนาทั่วโลก ซึ่งต่างได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการเมืองการปกครอง เทคโนโลยีสื่อสารใหม่ๆ เข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คนอย่างไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้

วัฒนธรรมเรียนรู้ด้วยการอ่านคือหนึ่งในคำตอบที่สำคัญที่สุดของสังคมไทย

ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลไทยในปี ค.ศ.๒๐๐๘ จึงได้ประกาศให้ “การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ” และปี ค.ศ.๒๐๐๙-๒๐๑๘ เป็น “ทศวรรษแห่งการอ่าน” ของประเทศไทย

กลุ่มภาคีเครือข่ายในกรุงเทพฯ ที่ตระหนักในความสำคัญของการอ่าน ได้รวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น โดยมีกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลาง ร่วมกันจัดสมัชชาการอ่าน กรุงเทพฯ ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ประกาศการรณรงค์ส่งเสริมการอ่านครั้งใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยมีในประวัติศาสตร์ของประเทศ จากวันนั้นกว่า ๙๐ องค์กร ได้ร่วมกันลงนามสนับสนุนพันธสัญญา Bangkok Read for Life เพื่อช่วยกันก่อร่างสร้างฐานวัฒนธรรมการอ่านของคนไทยให้เข้มแข็ง เพื่อชีวิตที่ดีกว่าและเพื่อสังคมที่เข้มแข็ง น่าอยู่ และมีสันติสุข

อ่านเพื่อรู้จักและรักรากเหง้าตนเอง (Bangkok Read for Life)

ด้วยภาคีการอ่าน กรุงเทพฯ ตระหนักว่า หนังสือคือยานที่พาผู้คนเคลื่อนข้ามผ่านกาลเวลา เชื่อมอดีตเข้ากับปัจจุบัน และมุ่งหน้าสู่การค้นหาค้นหาอนาคตที่ดีขึ้น

สังคมไทยแต่ดั้งเดิมมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นสวยงามในวิถีชีวิตทุกมิติ ทั้งระดับบุคคล และสังคม ทั้งวัฒนธรรมราชสำนักที่ประณีตอลังการ และวัฒนธรรมสามัญชนที่เรียบง่ายและสมถะ โดยมีค่านิยมแห่งพุทธศาสนาโอบคลุมไว้อย่างสวยงาม และขณะเดียวกัน ก็เอื้อเสริมในความแตกต่างของความเชื่อ และการนับถือศาสนาอื่นๆ หากด้วยกระแสลมแห่งโลกาภิวัตน์ที่พัดแรง และมุ่งเปลี่ยนให้ทั้งโลกเป็นโลกเดียวทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมในช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมา สังคมไทยจึงต้องยิ่งมุ่งเน้นการศึกษา รากเหง้าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตนอย่างเข้มข้น ค้นหาภูมิปัญญาอันลึกซึ้งที่บรรพชนได้คิดค้นศึกษาและบันทึกจดจารเอาไว้ เพื่อให้คนรุ่นใหม่มีโอกาสหยั่งถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตน ทั้งทัศนะ ความเชื่อ ค่านิยม แนวการดำเนินชีวิตที่ใส่ใจในความสัมพันธ์กับผู้คน และสอดคล้องกับธรรมชาติ การทำมาหากินบนพื้นฐานภูมิสังคมของไทย การดูแลสุขภาพ รวมถึง ศิลปะและวัฒนธรรม ที่อุดมสมบูรณ์ของบรรพชน

อ่านเพื่อรู้ : รู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น และรู้จักโลก (Bangkok Read for Life)

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่ดูซับซ้อน ภาคีการอ่าน กรุงเทพฯ มุ่งที่จะส่งเสริมให้คนไทยอ่านอย่างคิดวิเคราะห์เพื่อไม่ตกเป็นเหยื่อของข่าวสารที่ท่วมล้นจนเกินความต้องการ สร้างแรงบันดาลใจใหม่ๆ แก่ผู้คนและสังคม เพื่อหาทางเลือกใหม่ โอกาสใหม่ แก่ชีวิตและสังคม

อ่านเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต (Bangkok Read for Life)

ในยุคที่ผู้คนทั่วโลกหลั่งไหลเข้าสู่เมืองใหญ่ กรุงเทพฯ ก็เผชิญกับความท้าทายของสังคมเมืองเช่นเดียวกัน มากด้วยปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ แต่คนกรุงเทพฯ ก็มุ่งมั่น อดทน และเรียนรู้ที่จะเอาชนะอุปสรรคความยากลำบากที่มากับวิถีเมืองสมัยใหม่ และพยายามที่จะใช้ชีวิตอยู่กับเมืองให้ได้อย่างมั่นคง ภาคีการอ่าน กรุงเทพฯ มุ่งส่งเสริมให้ผู้คนอ่าน เพื่อเรียนรู้มุมมองใหม่ๆ วิธีการใหม่ๆ ที่จะอยู่ในเมืองใหญ่ได้อย่างเข้มแข็ง ปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาอย่างรวดเร็วได้ทัน พร้อมกับการปรับปรุงคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ สุขภาพอนามัย จัดการมลพิษในสิ่งแวดล้อม บริหารเวลากับการเดินทาง จัดความสัมพันธ์กับผู้คนรอบข้าง การจัดการกับความเครียด ขณะเดียวกันก็ช่วยกันสร้างสรรค์กรุงเทพฯ ให้เป็นเมืองที่น่าอยู่ยิ่งขึ้น

อ่านเพื่อรัก : รักและเมตตาต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อโลกใบเดียวกัน (Bangkok Read for Life)

ในภาวะที่ประเทศไทยกำลังเผชิญสถานการณ์การแสวงหาจุดยืนที่มั่นคงในโลกยุคใหม่ มีความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลายต่อเส้นทางที่ประเทศจะก้าวเดินต่อไป จนอาจพัฒนาเป็นความขัดแย้งในสังคม ภาคีการอ่านมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมให้การอ่านและหนังสือสร้างบทสนทนาระหว่างผู้คน เดือนสติผู้คนให้อดทนอดกลั้น และโอบรับความแตกต่างเหล่านั้นอย่างสันติวิธี ด้วยความเคารพ เมตตาต่อกันและด้วยจิตใจที่ปรารถนาดีต่อสังคมเป็นที่ตั้ง เพื่อนำประชาธิปไตยและสันติสุขมาสู่ประเทศ

จากอ่านสู่เขียน บันทึกเพื่อสังคมไทยและเพื่อโลก (Bangkok Read for Life)

แม้โลกาภิวัตน์จะให้โอกาสใหม่ๆ แก่ผู้คน แต่ก็ยังมีปัญหาและความท้าทายจำนวนไม่น้อยติดตามมาด้วยเสมอ สังคมไทยไม่เพียงแต่ต้องสร้างสรรค์สังเคราะห์ความรู้ใหม่ๆ ขึ้นอย่างจริงจัง เพื่อแก้ไขปัญหาและเผชิญหน้าความท้าทายอย่างเข้มแข็ง หากยังต้องทบทวนและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย อันเป็นมรดกชีวิตที่มีคุณค่าที่กระจายอยู่ในผืนแผ่นดินไทย เพื่อไปเติมเต็มคำตอบหรือทางออกที่เหมาะสมแก่ชีวิตสมัยใหม่ ภาคีการอ่าน กรุงเทพฯ มุ่งมั่นที่จะสร้างวัฒนธรรมการอ่านที่ยั่งยืน เพื่อต่อยอดแตกแขนงไปสู่การสืบค้น และการบันทึกองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้มีการสืบสานระบบวิธีคิด และวิถีชีวิตของคนไทยไว้ได้อย่างยั่งยืน

มุ่งหน้าสู่เมืองหนังสือโลก ๒๕๕๖ (WORLD BOOK CAPITAL ๒๐๑๓)

ภาคีการอ่าน กรุงเทพฯ ไม่เพียงแต่จะรณรงค์ Bangkok Read for Life ให้เกิดขึ้นในปี ๒๕๕๖ ที่กรุงเทพฯ เสนอตัวเป็น World Book Capital เท่านั้น หากแต่ภาคทุกส่วนที่ร่วมในการรณรงค์นี้มีพันธสัญญาต่อกันตั้งแต่กลางปี ๒๕๕๓ และเริ่มต้นโครงการอย่างเป็นทางการตั้งแต่สมัชชาการอ่าน กรุงเทพฯ ต้นปี ๒๕๕๔ และจะดำเนินต่อไปจนถึงปี ๒๕๕๖ และหลังจากนั้นอีก เพื่อให้มั่นใจว่าวัฒนธรรมการอ่านที่เข้มแข็งได้ฝังรากหยั่งลึกอย่างยั่งยืนในสังคมกรุงเทพฯ และประเทศไทยอย่างแท้จริง

จุดหมายและวัตถุประสงค์

๑. สร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่านให้เข้มแข็งในสังคมไทย ให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของการอ่าน ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งในการเปลี่ยนแปลงชีวิต สร้างพลังแก่ผู้คนและสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนทุกกลุ่ม ให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สุขภาพ และปัญญา โดยส่งเสริมให้การอ่านอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของคนไทย จนเป็นนิสัยโดยเฉพาะของเด็กและเยาวชน

๒. ใช้การอ่านเป็นเครื่องมือจรรโลงปัญญา สร้างกระบวนการคิดของประชาชนไทย อย่างเป็นระบบ สังเคราะห์ได้เป็นเหตุเป็นผล สามารถทำความเข้าใจโลกที่เป็นพลวัต ซับซ้อน และเปลี่ยนแปลงรวดเร็วอย่างรู้เท่าทันและตอบสนองได้อย่างเหมาะสม

๓. ใช้การส่งเสริมการอ่านเป็นเงื่อนไขสร้างความรัก ความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจ ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ คลี่คลายความขัดแย้งและสร้างสันติสุขในจิตใจของผู้คน ผ่านเวทีความร่วมมือที่แน่นเหนียวของเครือข่ายทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศไทย และกับต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง

๔. ใช้การส่งเสริมการอ่าน เป็นเวทีนำความคิดอันหลากหลายของผู้คน มาเชื่อมต่อกันบนพื้นฐานความเคารพในความแตกต่าง สร้างสรรค์ประชาธิปไตยของประเทศไทยให้เข้มแข็ง

๕. ให้ World Book Capital เป็นกำลังใจและจุดหมายสำคัญทั้งของคนไทย และผู้คนในภูมิภาค กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือเพื่อสร้างความตื่นตัวต่อการอ่าน เพื่อเรียนรู้และปรับตัวตลอดชีวิต พร้อมทั้งจะยืนอยู่ในโลกาภิวัตน์อย่างสง่างาม

ฐานทุนการส่งเสริมการอ่านของกรุงเทพฯ (Reading Capitals of the Capital)

เป็นที่ตระหนักกันดีว่า การส่งเสริมให้ผู้คนอ่านหนังสือนั้น ไม่สามารถที่จะผลักดันเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง หากจะต้องประกอบด้วยกลไก ๓ อย่าง ได้แก่

๑. ภาคการผลิตหนังสือ ที่จะต้องมีการส่งเสริมนักเขียน นักแปล นักออกแบบและวาดภาพประกอบ ให้สร้างผลงานที่มีคุณภาพ มีคุณค่า พร้อมไปกับการส่งเสริมสำนักพิมพ์ให้สามารถดำเนินธุรกิจที่สร้างคุณูปการแก่การพัฒนาสังคมนี้ พัฒนาต่อไปได้อย่างมั่นคง

๒. ภาคการทำให้ประชาชนเข้าถึงหนังสือ ซึ่งประกอบไปด้วยการพัฒนาให้มีห้องสมุดคุณภาพที่เข้าถึงง่าย สะดวก ในรูปแบบต่างๆ เช่น ห้องสมุดเคลื่อนที่ ห้องสมุดในชุมชน ในสถานศึกษา ฯลฯ เพื่อเปิดโอกาสอย่างทั่วถึงแก่เด็ก เยาวชนและประชาชนทุกผู้ทุกนามโดยเสมอภาค รวมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนร้านจำหน่ายหนังสือคุณภาพ ให้กระจายทั่วถึง ช่วยให้ประชาชนที่มีกำลังซื้อได้ซื้อหนังสือที่ตรงกับความสนใจและความต้องการของตนโดยสะดวก

๓. ภาคการรณรงค์ส่งเสริมการอ่าน เพื่อกระตุ้นให้ผู้คนทุกรุ่น โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่กำลังเติบโต ได้ตื่นตัวต่อการอ่าน ปลุกฝังนิสัยรักการอ่านและสร้างวัฒนธรรมการอ่านในสังคมให้เข้มแข็ง

ตั้งแต่กลางปี ๒๕๕๓ จนถึงปี ๒๕๕๖ หลังจากได้เชื่อมต่อภาคีเครือข่ายจำนวนมากในกรุงเทพฯ จากทั้ง ๓ ภาคส่วนข้างต้นอย่างเข้มแข็ง ภายใต้การประสานงานเป็นแกนกลางของกรุงเทพมหานคร โดยสำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว ได้ทำให้การขับเคลื่อนการสร้างวัฒนธรรมการอ่านของกรุงเทพฯ ดำเนินไปอย่างมีพลัง มีความเป็นเอกภาพและหนุนเนื่องต่อเชื่อมกันอย่างแข็งขันและสามัคคี จากอิฐก้อนเล็กก้อนน้อยที่แต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงาน แต่ละกิจกรรม ได้ทำขึ้น เมื่อได้มาก่อกองต่อยอดเรียงร้อย ได้ก่อเกิดเป็นฐานทุนของกรุงเทพฯ ที่ลาดปูเส้นทางไปสู่ World Book Capital ในปี ๒๕๕๖ อย่างมั่นใจ

นโยบายรัฐต่อการอ่าน : การอ่านเป็นวาระของชาติ

เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๒ คณะรัฐมนตรีไทย โดยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ได้มีมติ ให้ ๑) การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ ๒) วันที่ ๒ เมษายน ทุกปี เป็นวันรักการอ่าน ๓) ปี พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๖๑ เป็นทศวรรษแห่งการอ่าน และ ๔) แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการอ่านของชาติ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน โดยจะขับเคลื่อน “การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ” จากการประกาศมติดังกล่าวถือได้ว่า จะเป็นหมุดสำคัญที่สร้างขวัญ กำลังใจและทำให้ผู้คนในแวดวงส่งเสริมการอ่านมีความหวังมากขึ้น ด้วยเหตุว่า เมื่อนโยบายได้ปักธงลงแล้ว จะเปิดทางสร้างเงื่อนไขเพื่อการพัฒนาที่ชัดเจนขึ้น โอกาสของความสำเร็จก็จะค่อยๆ ปรากฏตัว

ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนการเป็นมหานครแห่งการอ่าน

จากการประชุมภาคีและการจัดสมัชชา ที่ประชุมได้ร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์ ๕ ข้อ เพื่อขับเคลื่อนให้การรณรงค์ตั้งแต่ปี ๒๕๕๔ บรรลุสู่เป้าหมายที่จะเสนอตัวเป็น World Book Capital ในปี ๒๕๕๖ และสร้างวัฒนธรรมการอ่านที่ยั่งยืนในระยะยาว ดังนี้

๑. ให้มีนโยบายของกรุงเทพมหานครที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ในการเป็นหน่วยงานแกนกลาง กำหนดนโยบายสนับสนุนการอ่านทั้งด้านงบประมาณ และประสานงานส่งเสริมการอ่านกับภาคีต่างๆ อย่างจริงจัง รวมทั้งผู้บริหารเมืองก้าวออกมาเป็นต้นแบบในการรณรงค์ต่างๆ
๒. ร่วมเปลี่ยนกระบวนทัศน์สังคมและสื่อสารสาธารณะ ให้ประชาชนทุกกลุ่มตระหนักความสำคัญของการอ่าน และเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยมมารักการอ่าน ผ่านการสื่อสารสาธารณะหลากหลายรูปแบบ โดยใช้สื่อทุกแขนง ทั้งออฟไลน์ ออนไลน์ ทั้ง traditional และ new media ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างจริงจัง โดยเฉพาะกลุ่มครอบครัวที่จะเป็นผู้วางรากฐานการอ่านตั้งแต่วัยเยาว์
๓. สร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคีที่เข้มแข็ง ส่งเสริมสนับสนุนให้กำลังใจซึ่งกันและกัน พัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกส่วน ตั้งแต่ต้นน้ำ จนถึงปลายน้ำ และทุกส่วนนำทรัพยากรที่มีทั้งร่างกาย แรงใจ ปัญญา วัตถุ ฯลฯ มาร่วมมือลงขันในการทำงานอย่างเข้มข้น เพื่อให้เกิดผลสูงสุด โดยกรุงเทพมหานครจัดตั้งศูนย์ประสานงานภาคีการอ่าน ที่จะเป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือ และสนับสนุนภาคีอย่างเต็มกำลัง
๔. เปิดพื้นที่การอ่านที่เข้าถึงง่าย พัฒนาพื้นที่การอ่านเดิม ทั้งห้องสมุดประเภทต่างๆ ร้านหนังสือที่ได้ดำเนินการมาก่อนในทุกพื้นที่ให้มีคุณภาพ และพร้อมบริการอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมๆ ไปด้วยกับการเปิดพื้นที่การอ่านใหม่ๆ โดยเฉพาะที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตเมืองใหญ่ เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงการอ่านได้ง่ายที่สุด
๕. ส่งเสริมกิจกรรมการอ่านที่หลากหลาย “ทุกคนอ่าน ทุกที่ ทุกเวลา” ทั้งในครอบครัว โรงเรียน สถานศึกษา ศาสนสถาน พื้นที่สาธารณะ สถานประกอบการ ทั้งส่งเสริมการอ่านด้วยเทคนิคและกลวิธีที่เข้าถึงคนทุกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกัน

จากการที่คณะกรรมการฯ ได้จัดทำเอกสารเพื่อเสนอต่อองค์การยูเนสโก เพื่อเสนอตัวเป็นเมืองหนังสือโลก ปี ๒๕๕๖ เมื่อปลายเดือนเมษายน ๒๕๕๔ โดย ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ว่า กทม. ซึ่งมีเมืองที่ยื่นเสนอต่อยูเนสโกในการเสนอชื่อเป็นเมืองหนังสือโลกอีก ๖ เมือง ๖ ประเทศ ได้แก่ กรุงโคโร ประเทศสาธารณรัฐอียิปต์ เมืองอินซอน ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี เมืองเควซอน ประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ เมืองควิโต ประเทศสาธารณรัฐเอกวาดอร์ เมืองชาร์เวีย ประเทศสหรัฐเอมิเรตส์ และ เมืองเสิ่นเจิ้น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

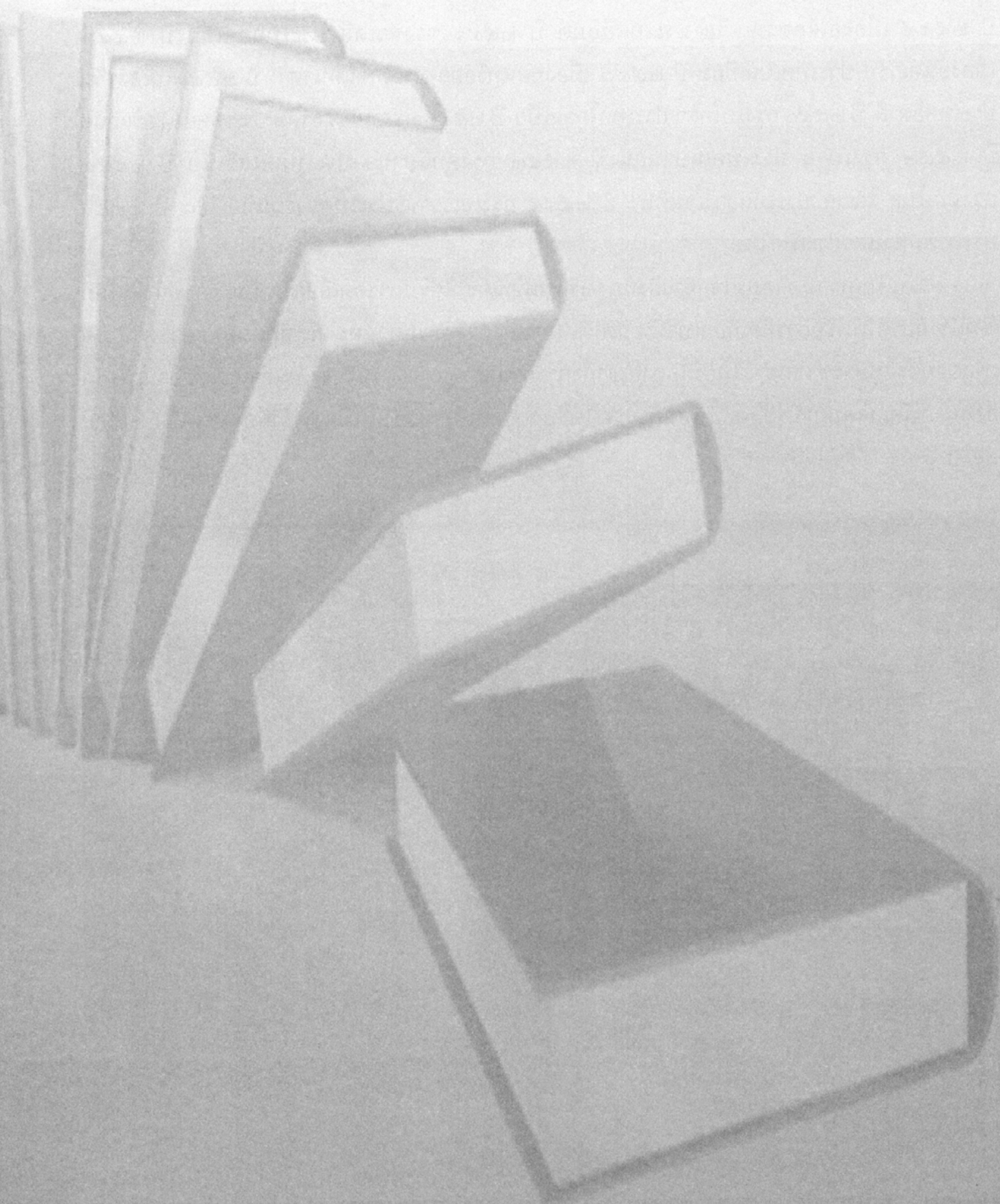
ปรากฏว่ากรุงเทพมหานคร ได้รับคัดเลือกให้เป็น World Book Capital ๒๕๕๖ โดยคณะกรรมการคัดเลือกเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๔ ณ สำนักงานใหญ่ องค์การยูเนสโก ด้วยเหตุผลที่กรุงเทพฯ “แสดงความมุ่งมั่นที่จะผลักดันให้ผู้มีส่วนได้เสียในวงการหนังสือ และภาคส่วนอื่นๆ เข้ามาร่วมมือกันอย่างหลากหลาย พัฒนาโครงการที่มุ่งประโยชน์ชุมชน และมีพันธสัญญาในระดับสูงที่จะผลักดันกิจกรรมต่างๆ ที่เสนอไว้อย่างจริงจัง” ซึ่งคณะกรรมการคัดเลือกประกอบด้วยผู้แทนจากสมาคมผู้จัดพิมพ์นานาชาติ (IPA), สหพันธ์ผู้จำหน่ายหนังสือนานาชาติ (IBF), สหพันธ์สมาคมและสถาบันห้องสมุดนานาชาติ (IFLA) และองค์การยูเนสโก

นอกจากนี้เลขาธิการ IPA - Jens Bammel ยังได้กล่าวว่า “IPA รู้สึกประทับใจในเอกสารที่กรุงเทพฯ ได้ยื่นสมัครต่อคณะกรรมการมาก สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย (PUBAT) ซึ่งเป็นสมาชิกของ IPA เองก็ให้การสนับสนุนการยื่นสมัครนี้ด้วยความอดทนมาหลายปี และได้ทำงานอย่างหนักเพื่อรวบรวมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในส่วนต่างๆ เข้ามาร่วมกัน โดยเมื่อ ๔ ปีก่อนก็เคยยื่นมาแล้วครั้งหนึ่ง ในปีนี้ภาคีการอ่านกรุงเทพฯ ได้รวบรวมหน่วยงานต่างๆ ถึง ๕๐๐ องค์กรทั้งในและนอกวงการ (เช่น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย) เพื่อร่วมกันเสนอโครงการที่ชัดเจน น่าตื่นตาตื่นใจ และมีความมุ่งมั่นสูง เพื่อให้กรุงเทพฯ ได้เป็น World Book Capital ในปี ๒๕๕๖ ซึ่ง IPA ขอแสดงความยินดีกับกรุงเทพฯ ด้วยความจริงใจ เอกสารครั้งนี้มีแนวคิดและการริเริ่มใหม่ๆ ที่น่าสนใจจำนวนมาก ทั้งแสดงออกถึงความมุ่งมั่นอย่างสูงที่จะผลักดันให้สำเร็จ เช่น ปรับอาคารศาลาว่าการกรุงเทพฯ ให้กลายเป็น “พิพิธภัณฑ์เมือง” และ “หอสมุดเมือง” และ กรุงเทพฯ จะมีพิพิธภัณฑ์การ์ตูนไทย เกิดขึ้น เป็นต้น นอกจากนี้ IPA ก็ยังยินดีเป็นอย่างยิ่งที่กรุงเทพฯ เสนอตัวที่จะเป็นเจ้าภาพการประชุม IPA Publishers Conference ในปี ๒๐๑๔ ด้วย ซึ่ง IPA พร้อมทั้งจะร่วมงานกับเพื่อนชาวไทย โดยเฉพาะสำนักพิมพ์ของไทย และ PUBAT เพื่อนำความสำเร็จมาสู่การเป็นเมืองหนังสือโลกของกรุงเทพฯ ต่อไป”

สำหรับเมืองที่เคยเป็นเจ้าภาพเมืองหนังสือโลก ได้แก่ ปี ๒๕๕๔ กรุงมาดริด ประเทศสเปน ปี ๒๕๔๕ เมืองอเล็กซานเดรีย ประเทศอียิปต์ ปี ๒๕๔๖ กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย ปี ๒๕๔๗ เมืองอันต์เวิร์ป ประเทศเบลเยียม ปี ๒๕๔๘ เมืองมอนทรีออล ประเทศแคนาดา ปี ๒๕๔๙ เมืองตูริน ประเทศอิตาลี ปี ๒๕๕๐ กรุงโบโกตา ประเทศโคลัมเบีย ปี ๒๕๕๑ กรุงอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ ปี ๒๕๕๒ กรุงเบรุต ประเทศเลบานอน ปี ๒๕๕๓ กรุงลублиยานา ประเทศสโลวีเนีย ปี ๒๕๕๔ กรุงบูเอโนส ไอเรส ประเทศอาร์เจนตินา ปี ๒๕๕๕ กรุงเยเรวาน ประเทศอาร์เมเนีย และ ปี ๒๕๕๖ กรุงเทพมหานครประเทศไทย

นับเป็นความภาคภูมิใจอย่างยิ่งที่กรุงเทพมหานคร ได้รับการคัดเลือกให้เป็นเมืองหนังสือโลก ซึ่งมีใช้เกียรติที่ได้รับการคัดเลือกเท่านั้น แต่นั่นหมายถึงกรุงเทพมหานคร จะผลักดันยุทธศาสตร์ต่างๆ เพื่อผลักดันให้ประชาชนชาวไทยมีโอกาสเข้าถึงการอ่านอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นอ่านเพื่อรู้ อ่านเพื่อรัก อ่านเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้สมกับการได้รับการคัดเลือกให้เป็นเมืองหนังสือโลกในปี ๒๕๕๖ ต่อไป

อาศรมวงษาดิราชสนิท

เบญจา รุ่งเรืองศิลป์

อาศรมวงษาดิราชสนิท จัดตั้งขึ้นจากความร่วมมือระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงวัฒนธรรม และราชสกุลสนิทวงศ์ เพื่อรำลึกในพระกรุณาธิคุณและแสดงพระอัจฉริยภาพของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาดิราชสนิท ในด้านวรรณกรรม การศึกษา วัฒนธรรม การต่างประเทศ การบริหารราชการแผ่นดิน และการแพทย์แผนไทย จากการที่องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ประกาศยกย่องให้ทรงเป็นบุคคลสำคัญของโลกสาขาปราชญ์และกวี ในปี พ.ศ.๒๕๕๑ ภายในอาศรมประกอบด้วยสารสนเทศจากนิทรรศการถาวร หนังสือหายากพระนิพนธ์ของพระองค์ท่าน หนังสือที่ระลึกในงานฉลอง ๒๐๐ ปี วันคล้ายวันประสูติฯ บริการสืบค้นและอ่านหนังสือพระนิพนธ์ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์วีดิทัศน์เรื่องพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาดิราชสนิท และบทความภาษาอังกฤษของงานวิจัยด้านเภสัชศาสตร์ ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นประธานในพิธีเปิดอาศรมเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ขอเชิญเยี่ยมชมและศึกษาค้นคว้าข้อมูลในอาศรมวงษาดิราชสนิทได้ที่ห้องหนังสือหายาก ชั้น ๖ ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Ashram Wongsadhiraj Snit

Benja Rungruangsilp

Ashram Wongsadhiraj Snit was established under the cooperation of Chulalongkorn University, Ministry of Public Health, Ministry of Culture and the Royal Line “Snidwong” at the 6th floor of the Center of Academic Resources building of Chulalongkorn University to commemorate the high abilities of His Royal Highness Krom Luang Wongsadhiraj Snit on literature, education, foreign affairs, national administration and Thai traditional medicine, and on the occasion when in 2008 UNESCO celebrated the anniversaries of eminent personalities “200th anniversary of His Royal Highness Krom Luang Wongsadhiraj Snit, scholar and poet 1808–1871”. The Ashram contains permanent exhibit information, rare books written by him, 200 years of his birthday commemorative copies, electronic materials, reference and searching service as well as papers on pharmacy. On 26 November 2010 H.R.H. Princess Maha Chakri Siridhorn had graciously open this Ashram and searching related information.

อาศรมวงวษาธิราชสนิท

เบญจา รุ่งเรืองศิลป์*

บทนำ

ในปี พ.ศ.๒๕๕๑ องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ประกาศยกย่องพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท เป็นบุคคลสำคัญของโลก ในวาระ ๒๐๐ ปี วันคล้ายวันประสูติพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ในสาขาปราชญ์และกวี (Scholar & Poet) ซึ่งเป็นผลจากการประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโกครั้งที่ ๓๔ เมื่อตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๐ ภายใต้โครงการเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ (Celebrations of Anniversaries of Eminent Personalities and Historic Events) ประจำปี ๒๕๕๑-๒๕๕๒ โดยปรากฏพระนามเป็นลำดับที่ ๖๔ ด้วยพระองค์ทรงสนับสนุนการสถาปนาสันติวัฒนธรรม โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างอารยธรรม ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของยูเนสโกในการส่งเสริมการสมานฉันท์ในสังคม ความเข้าใจและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความสำเร็จในการเจรจาทางการทูตและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม ทำให้ทรงเป็นที่รู้จักในเอเชีย ยุโรป และสหรัฐอเมริกา ทรงดำเนินนโยบายด้านการต่างประเทศโดยใช้วัฒนธรรมและสันติภาพ ทำให้ประเทศไทยหรือสยามขณะนั้นทำสนธิสัญญากับประเทศต่าง ๆ ได้ และนับเป็นบุคคลสำคัญลำดับที่ ๑๘ ของประเทศไทย ที่ได้รับการประกาศยกย่องจากองค์การยูเนสโกให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก

พระประวัติและพระเกียรติคุณ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ทรงมีพระนามเดิมว่าพระองค์เจ้านวม ทรงเป็นพระราชโอรสองค์ที่ ๔๙ ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และทรงเป็นองค์ที่ ๒ ในเจ้าจอมมารดาปราง (ใหญ่) สายราชินิกุลบางช้าง ประสูติเมื่อปลายสมัยรัชกาลที่ ๑ ในวันเสาร์ แรม ๒ ค่ำ เดือน ๘ ปีมะโรง จุลศักราช ๑๑๗๐ ตรงกับวันที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ.๒๓๕๑ และสิ้นพระชนม์ในสมัยต้นรัชกาลที่ ๕ เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๑๔ สิริพระชันษา ๖๓ ปี ทรงเป็นต้น “ราชสกุลสนิทวงศ์” ทรงมีฐานะเป็นหลานปู่ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงได้รับการศึกษาเบื้องต้นตามแบบธรรมเนียมโบราณราชประเพณีในราชสำนัก ทรงสนพระทัยวิชาการแพทย์แผนโบราณ ซึ่งเป็นวิชาประจำตระกูลฝ่ายพระมารดา เมื่อพระชนมายุ ๓๔ พรรษา

* บรรณารักษ์ ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทรงเข้ารับราชการกำกับกรมหมอในสมัยรัชกาลที่ ๓ และทรงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นกรมหมื่นวงษาสนิท ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ทรงกำกับราชการมหาดไทยว่ากรมพระคลังสินค้า รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาราชการแผ่นดินด้วยทรงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาและการเมืองในระดับนานาชาติ นับเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประเทศชาติรอดพ้นจากการตกเป็นเมืองขึ้นของชาติตะวันตก ทรงเป็นนักอักษรศาสตร์ นักปราชญ์กวี นักวิทยาศาสตร์ นักเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพและนักการทูต นอกจากการบริหารราชการแผ่นดินดังกล่าวแล้ว ยังประกอบด้วยพระกรณียกิจด้านต่างๆ ดังนี้

ด้านการแพทย์และสาธารณสุข

ในขณะที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาสนิท รับราชการกำกับกรมหมอทรงทำหน้าที่รักษาพยาบาลและปรุงยาถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ ทรงศึกษาวิชาการแพทย์สมัยใหม่จากมิชชันนารีอเมริกัน ทรงเลือกที่จะนำแพทย์แผนโบราณของไทยกับแพทย์ตะวันตกมาผสมผสานกันเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมไทย เช่น ทรงคิดทำยาลูกกลอนอาบน้ำผึ้ง ภายในใส่เม็ดยาควินินไว้สำหรับแก้โรคไข้จับสั่น ทรงสนพระทัยในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยพระองค์เองเพื่อประกอบการรักษาโรค ทรงสะสมตำราแพทย์ต่างๆ ไว้เป็นจำนวนมาก เช่น ตำราโอสถพระนารายณ์ ซึ่งกล่าวกันว่าเป็นตำรายาที่เก่าแก่มาแต่สมัยอยุธยา ทรงได้รับการยกย่องนับถือว่าเป็นแพทยอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิและเชี่ยวชาญในการแพทย์ไทย ทรงเป็นอธิบดีแพทย์ในสมัยรัชกาลที่ ๓ จนถึงสมัยรัชกาลที่ ๔ ทรงนิพนธ์ตำราสรรพคุณยา ทรงมีผลงานจารึกบนแผ่นหินอ่อนประดับในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ได้แก่ โคลงฤกษ์ตัดตนแก้ไหล่แก้ขา และโคลงฤกษ์ตัดตนแก้ลมในอก ทรงเป็นแพทย์ไทยพระองค์แรกที่ได้รับประกาศนียบัตรถวายเป็นพระเกียรติ จากสถาบันการแพทย์ของยุโรป และได้รับเชิญให้เป็นสมาชิกของสถาบันการแพทย์แห่งนวยอร์ค ชาวต่างชาติในสยามจึงเรียกขานพระองค์ว่า “The Prince Doctor”

ด้านการต่างประเทศและการเมืองการปกครอง

ในปี พ.ศ. ๒๓๙๘ เป็นช่วงที่บ้านเมืองกำลังเผชิญปัญหาการคุกคามจากจักรวรรดินิยมตะวันตก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาสนิท ทรงเป็นประธานในการเจรจาทำสนธิสัญญาทางไมตรีและพาณิชย์ระหว่างอังกฤษกับไทย ด้วยพระปรีชาสามารถภายหลังจึงมีคณะทูตจากประเทศต่างๆ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เดนมาร์ก โปรตุเกส ฮอลันดา สวีเดน นอร์เวย์ และเบลเยียมเดินทางเข้ามาขอเจรจาทำสนธิสัญญาในลักษณะเดียวกับอังกฤษ ซึ่งพระองค์ทรงดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการฝ่ายไทยทุกชุด ทรงดำเนินวิเทศไมตรีด้วยความประนีประนอมผ่อนปรนทางการทูตจนได้รับความชื่นชมจากบรรดาคณะทูตโดยทั่วไป รวมทั้งการเป็นแม่ทัพหลวงในการทำสงครามเมืองเชียงตุงด้วย

ด้านการศึกษาวรรณกรรม

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ทรงเป็นศิษย์ในสำนักของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส ทรงสนพระทัยศึกษาทางด้านวรรณคดี ทั้งการแต่งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน นับเป็นปราชญ์ทางภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ทรงนิพนธ์นิราศพระประธม เพลงยาวสามชาย เพลงยาวกลบทสิงโตเล่นหาง พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา และหนังสือจินตามณีหรือประถมจินตามณี เล่ม ๒ ซึ่งใช้เป็นแบบเรียนสำหรับพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

งานฉลอง ๒๐๐ ปี วันคล้ายวันประสูติ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๑

กระทรวงวัฒนธรรมเป็นองค์กรหลัก ในการเผยแพร่พระเกียรติคุณของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท โดยดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ และราชสกุลสนิทวงศ์ ในครั้งนั้น ได้กำหนดกิจกรรมเฉลิมฉลองอันหลากหลายตั้งแต่วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๑ - วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๒ เพื่อน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อประเทศชาติ ประกอบด้วยพิธีทักษิณานุประทาน และบำเพ็ญพระราชกุศลงานฉลอง ๒๐๐ ปี ฯ ณ วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร นิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ ณ หอประชุมกองทัพเรือ การรวบรวมจัดพิมพ์ผลงานพระราชนิพนธ์ การจัดทำเหรียญที่ระลึกโดยกรมธนารักษ์ การจัดทำตราไปรษณียากรที่ระลึกโดยบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด จัดงานสัมมนาทางวิชาการด้านภาษาและวรรณกรรม เรื่อง ปัญหาการเรียน การสอน และการใช้ภาษาไทย ในปัจจุบัน ณ หอประชุมกองทัพเรือ การสัมมนาทางวิชาการด้านสมุนไพรไทย ในงานมหกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และโครงการขยับกายสบายชีวิด้วยท่าฤๅษีตัดตน โดยสถาบันการแพทย์แผนไทย กระทรวงสาธารณสุข การสัมมนาทางวิชาการด้านสนธิสัญญาและการต่างประเทศ เรื่อง สนธิสัญญาและการต่างประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว : ผลสืบเนื่องจากสยามเข้าสู่โลกาภิวัตน์ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ การสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ตามรอยจดหมายเหตุทัพเชียงตุง พ.ศ.๒๓๙๕ - ๒๓๙๗ ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย การประชุมวิชาการ เรื่อง พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท : ปราชญ์และกวีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การจัดงานย้อนยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น ณ วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร เป็นต้น

อาศรมวงษาอิราชสนิท

จากการที่องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ประกาศยกย่องพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ให้ทรงเป็นบุคคลสำคัญของโลกสาขาปราชญ์และกวี ดังกล่าวนั้น รัฐบาลโดยกระทรวงวัฒนธรรมจึงได้จัดกิจกรรมเฉลิมฉลองอันหลากหลาย กิจกรรมประการหนึ่งคือ อนุมัติงบประมาณให้วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดำเนินงานจัดสร้างห้องเฉลิมพระเกียรติพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ณ ศูนย์วิทยทรัพยากร อาคารมหาธีรราชานุสรณ์ ชั้น ๖ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ :

๑. เพื่อรำลึกในพระกรุณาธิคุณและแสดงพระอัจฉริยภาพของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ในด้านวรรณกรรม การศึกษา วัฒนธรรม การต่างประเทศ การบริหารราชการแผ่นดิน และการแพทย์แผนไทย
๒. เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติคุณบุคคลสำคัญของประเทศไทย
๓. เพื่อให้นิสิตนักศึกษา ประชาชนและผู้สนใจต่างๆ ได้ศึกษาและเห็นความสำคัญของมรดกตกทอดในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์

ผู้รับผิดชอบ : วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การดำเนินงาน :

๑. จัดตั้งห้องนิทรรศการถาวรที่จัดแสดงพระประวัติ พระกรณียกิจในด้านต่างๆ พระนิพนธ์ สิ่งของเครื่องใช้ สื่อมัลติมีเดีย และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
๒. รวบรวมข้อมูล/เอกสารวิชาการระดับปฐมภูมิเกี่ยวกับตำรายาและการใช้สมุนไพร
๓. เปิดบริการเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าและอ้างอิงเกี่ยวกับพระองค์ท่าน ทั้งในรูปสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์สถานที่ : ศูนย์วิทยทรัพยากร อาคารมหาธีรราชานุสรณ์ ชั้น ๖

ระยะเวลาดำเนินการ : ปีงบประมาณ ๒๕๕๓

งบประมาณ :

๑. เงินทุนพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท เพื่อสนับสนุนวิชาการแพทย์แผนไทย ในกองทุนของวิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข
 ๒. โครงการงานฉลอง ๒๐๐ ปี พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท โดยกระทรวงวัฒนธรรม
 ๓. เงินสมทบจากราชสกุลสนิทวงศ์
- ดังนั้นอาศรมวงษาธิราชสนิทจึงจัดตั้งขึ้นจากความร่วมมือระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดย วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข ศูนย์วิทยทรัพยากร และคณะเภสัชศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข โดยสถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงวัฒนธรรม และราชสกุลสนิทวงศ์ ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นประธานในพิธีเปิดอาศรมวงษาธิราชสนิท เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

สารสนเทศในอาศรมวงษาธิราชสนิท

★ สารสนเทศจากนิทรรศการ ประกอบด้วย

๑. พระประวัติ

๒. พระกรณียกิจในด้านต่างๆ ได้แก่

- การศึกษา
- การแพทย์ และการผสมผสานประโยชน์การแพทย์แผนไทย-แผนตะวันตก
- บทบาทในการทำสนธิสัญญากับต่างประเทศ
- แม่ทัพหลวงในสงครามเชียงตุง (พ.ศ.๒๓๙๕-๒๓๙๗)
- วรรณกรรมและพระนิพนธ์

๓. จัดแสดงหนังสือหายากพระนิพนธ์ของพระองค์ท่าน
 ๔. จัดแสดงหนังสือที่ระลึกในงานฉลอง ๒๐๐ ปี วันคล้ายวันประสูติฯ
 ๕. จัดแสดงสมุดไทยดำ ฉบับสำเนา เรื่องตำราพระโอสถ และฤๅษีตัดตน
 ๖. จัดแสดงล่วมยาประดับมุกจำลอง
 ๗. จัดแสดงตัวอย่างลูกประคบและสมุนไพรรวม ๑๘ ชนิด เช่น สมอเทศ กานพลู ฝรั่ง แก่นขี้เหล็ก ลิ้นทะเล ขมิ้นเครือ เป็นต้น
 ๘. บริการสืบค้นข้อมูล ได้แก่
 - หนังสือพระนิพนธ์ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-book) ๙ ชื่อเรื่อง จำนวน ๑๑ เล่ม
 - บทความภาษาอังกฤษของงานวิจัยด้านเภสัชศาสตร์ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-book) จำนวน ๑๕ เรื่อง เช่น
- พรเพ็ญ วีระวัฒกานนท์ และคนอื่นๆ. “Thep-Ta-Ro Essential Oil in Solution and Emulgel Forms : น้ำมันหอมระเหยเทพธาโรในรูปแบบสารละลายและอิมัลเจล.” วารสารวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ ๒๐, ๑ (๒๕๔๙): ๗๗-๘๕
- ชาลฟารินา รามลี และคนอื่นๆ. “Screening for Free Radical Scavenging Activity from Ethanolic Extract of Mimosaceous Plants Endemic to Thailand :ฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระของสารสกัดเอทานอลจากพืชวงศ์กระถินในประเทศไทย.” Jouranal of Health Research ๒๒, ๒ (๒๐๐๘): ๕๕-๕๙
- ศิริวรรณ อธิคมกุลชัย และคนอื่นๆ. “Antibacterial Activity of Flavonoids from Bauhinia Sirindhorniae : ฤทธิ์ต้านแบคทีเรียของฟลาโวนอยด์จากต้นสิรินธรวัลลี วารสารวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ ๑๙, ๑ (๒๕๔๘): ๑๓-๑๙
- วัตถุทัศน์ ๔ เรื่อง ได้แก่

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท บุคคลสำคัญของโลก สาขาปราชญ์และกวี และหมอล่วงแห่งกรุงรัตนโกสินทร์

สวนสมุนไพรสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จำนวน ๓ เรื่อง
 - ภาพถ่าย ได้แก่ ภาพล่วมยาประดับมุกอายุราว ๒๐๐ ปี และหินบดยา ศิลปะรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ ๒๔

★ สารสนเทศจากสิ่งพิมพ์

ได้แก่ หนังสือที่ระลึกที่จัดพิมพ์เผยแพร่ในงานฉลอง ๒๐๐ ปี วันคล้ายวันประสูติฯ หนังสือหายาก บทความ และสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

① หนังสือ ๒๐๐ ปี พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท โดยกระทรวงสาธารณสุข ได้จัดพิมพ์ตำราสรรพคุณยาเพื่อเชิดชูพระกรณียกิจด้านการแพทย์แผนไทย เป็นการอธิบายสรรพคุณยาสมุนไพรไทยตามต้นฉบับเดิมปี พ.ศ.๒๔๖๒ แต่เพิ่มเติมชื่อพืชที่เรียกเป็นอย่างอื่น ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อวงศ์ พร้อมภาพประกอบของสมุนไพรทั้ง ๑๖๖ ชนิด อย่างสวยงาม

๒ หนังสือ ๒๐๐ ปี พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท : พระดำริและพระกรณียกิจ ต่อประเทศชาติ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๑ จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในพิธีเปิดงานเมื่อวันพุธที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ประกอบด้วยพระประวัติ บัณฑิตที่ส่งผลต่อพระดำริและพระกรณียกิจในด้านชาติกำเนิด การศึกษา การติดต่อสมาคมกับชาวตะวันตก การรับราชการในระยะแรก พระดำริที่ถึงแสดงความสำคัญของการศึกษา การยอมรับความเปลี่ยนแปลงสู่ความทันสมัย ความตั้งพระทัยอย่างแน่วแน่มั่นคงที่จะทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ พระกรณียกิจด้านการกำกับราชการกรมหมอ การบริหารราชการแผ่นดิน การแต่งวรรณกรรม และการส่งเสริมการศึกษา

๓ หนังสือจินตามณี จัดพิมพ์ในงานสัมมนาทางวิชาการด้านภาษาและวรรณกรรม เรื่องปัญหาการเรียน การสอน และการใช้ภาษาไทยในปัจจุบัน เมื่อวันพุธที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๑ เป็นหนังสือรวบรวมตำราเรียนภาษาไทยที่เรียกว่าจินตามณีฉบับต่างๆ ประกอบด้วย จินตามณีเล่ม ๑ ของพระโหราธิบดี ที่แต่งขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งใช้เป็นแบบเรียนมาตั้งแต่สมัยอยุธยา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นการสอนพื้นฐานอักษรวิธี เน้นเรื่องการประพันธ์ร้อยกรองแบบต่างๆ หนังสือจินตามณี เล่ม ๒ ฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิทนั้น ทรงพระนิพนธ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๒ ตามพระราชปรารภในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทรงปรับปรุงจากหนังสือจินตามณี ฉบับพระโหราธิบดี ให้เนื้อความกะทัดรัดและเข้าใจง่ายขึ้น กล่าวถึงอักษรสามหมู่ การแจกลูกอักษร และการผันอักษร ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการเขียนและการอ่านภาษาไทย ส่วนตอนท้ายเป็นการสอนแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองประเภทโคลงและร่ายจบด้วยพระนิพนธ์โคลงกระทู้ กล่าวถึงความโดดเด่นที่ทรงสอดแทรกเรื่องคุณธรรม จริยธรรมในการรับราชการ นับเป็นหนังสือที่มีคุณค่ายิ่งต่อการศึกษา ด้านภาษา วัฒนธรรมและจริยธรรม อีกเล่มหนึ่งคือ หนังสือจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ ซึ่งต้นฉบับเป็นสมุดไทย

๔ หนังสือเรื่อง บันทึกการเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานกระแสพระราชดำริ เรื่อง ปัญหาการใช้คำไทย จากต้นฉบับเดิมในการประชุมวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ ห้องประชุมคณะอักษรศาสตร์ เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ นำมาจัดพิมพ์ใหม่ในงานสัมมนาทางวิชาการด้านภาษาและวรรณกรรมเรื่อง ปัญหาการเรียน การสอน และการใช้ภาษาไทยในปัจจุบัน เมื่อวันพุธที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่สะท้อนให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงห่วงใยในปัญหาการใช้ภาษาไทย นับเป็นพระอัจฉริยภาพในสายพระเนตรที่ยาวไกล ที่ทรงทราบว่าเกิดปัญหาการใช้ภาษาไทยในอนาคต

๕ เอกสารสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง สนธิสัญญาและการต่างประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว : ผลสืบเนื่องจากสยามเข้าสู่โลกาภิวัตน์ โดยสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดพิมพ์ในงานสัมมนาทางวิชาการด้านสนธิสัญญาและการต่างประเทศ

เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๒ เป็นการนำเสนอมุมมองในมิติต่างๆ ที่มีเหตุและผลมาจากการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง ซึ่งพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ได้รับพระมหากรุณาธิคุณให้ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการฝ่ายไทยในการเจรจาทำสนธิสัญญากับประเทศต่างๆ นับเป็นเหตุการณ์สำคัญในบริบทของสังคมไทย ภายใต้ยุคจักรวรรดินิยมมาสู่ยุคทุนนิยมเสรีและยุคโลกาภิวัตน์

⑥ หนังสือเรื่อง *ศึกเชียงตุง : การแผ่แสนยานุภาพของสยามประเทศ ยุคเปลี่ยนผ่านเมืองอุดมทิศ สงครามจารีตครั้งสุดท้ายของสยามประเทศ* จัดพิมพ์ในงานสัมมนาทางวิชาการเรื่อง ตามรอยจดหมายเหตุทัพเชียงตุง พ.ศ.๒๓๙๕ - ๒๓๙๗ เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม - ๒ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๒ ณ จังหวัดเชียงรายและเมืองเชียงตุง สหภาพพม่า พร้อมซีดีรอมอีก ๒ แผ่น สารภายในเล่มว่าด้วยพระประวัติและพระกรณียกิจใน ๕ แผ่นดิน ประวัติศาสตร์การเกิดสงครามตีเมืองเชียงตุงที่เนื่องมาจากการเปิดผนวกเข้ามาขอสวามิภักดิ์กับสยาม เป็นเหตุให้สยามต้องตัดสินใจทำสงครามกับเมืองเชียงตุง เป็นการแผ่พระบรมเดชานุภาพในยามที่มีภัยคุกคามจากมหาอำนาจตะวันตกที่ล้อมรอบอยู่ในพม่า โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแต่งตั้งให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ดำรงตำแหน่งแม่ทัพหลวง ว่าด้วยศึกเชียงตุงในวรรณกรรมของพม่า เมืองเชียงใหม่ เชียงตุง เชียงรุ่ง กับพระราชอาณาจักรสยามและความสัมพันธ์กันในประวัติศาสตร์ ศึกเชียงตุงกับการเปิดผนวกเหนือสุดแดนสยามในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การสงครามตีเมืองเชียงตุงครั้งนี้แม้จะเกิดอุปสรรคทำให้ไม่อาจชนะสงครามได้ แต่เป็นโอกาสให้ทรงมีความคุ้นเคยกับข้าราชการฝ่ายเหนือเป็นอย่างดีก่อให้เกิดประโยชน์ในการบริหารราชการจากส่วนกลางในเวลาต่อมา

⑦ หนังสือเรื่อง *ฤๅษีตัดตน* จัดพิมพ์ในงานมหกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ในโครงการขยับกายสบายชีวิด้วยท่าฤๅษีตัดตน ฉลอง ๒๐๐ ปี วันคล้ายวันประสูติพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท เมื่อวันที่ ๗ - ๙ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๒ ฤๅษีตัดตนทั้ง ๑๕ ท่าที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้เป็นท่าพื้นฐานที่ง่ายต่อการฝึกด้วยตนเอง สามารถดัดแปลงอิริยาบถต่างๆ มาใช้เพื่อการบำบัดรักษาดูแลสุขภาพ รวมทั้งเน้นการฝึกลมหายใจและใช้สมาธิร่วมด้วย จึงเป็นการบริหารร่างกายและบริหารจัดการควบคู่กันไป ๑๐

⑧ หนังสือประชุมพระนิพนธ์พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท จัดพิมพ์เป็นหนังสือที่ระลึกในงานฉลอง ๒๐๐ ปี วันคล้ายวันประสูติพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท โดยรวบรวมผลงานพระนิพนธ์ของพระองค์ท่านเท่าที่ปรากฏในปัจจุบันจำนวน ๙ เรื่อง ไว้ด้วยกัน ซึ่งมีเนื้อหาหลากหลายและสะท้อนถึงพระอัจฉริยภาพทั้งในด้านการแพทย์ วรรณคดี กวีนิพนธ์ และประวัติศาสตร์ โดยใช้วิธีสำเนาจากต้นฉบับที่เคยพิมพ์มาแล้ว ทำให้เนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ และรูปแบบตัวอักษรตามต้นฉบับดั้งเดิม ดังนี้

๑. ตำราสรรพคุณยา กล่าวถึงสรรพคุณของสมุนไพรและส่วนต่างๆ ของสมุนไพร รวมทั้งพืชยาต่างๆ ทั้งสิ้น ๑๖๖ ชนิด นับเป็นตำรายาสมุนไพรที่ทรงคุณค่าเล่มแรกของไทยที่เขียนแบบเอกสารทางวิชาการ มีการแจกแจงรายละเอียดและวิเคราะห์ส่วนต่างๆ ของสมุนไพร ทำให้การแพทย์แผนไทยและการใช้สมุนไพรในการรักษาโรคของไทยไม่สูญหายไป

๒. นิราศพระปฐม ทรงพระนิพนธ์เมื่อ พ.ศ.๒๓๗๗ ขณะพระชันษา ๒๖ ปี เพื่อพรรณนาการเดินทางทางชลมารคจากวังท้ายหีบเผยหรือวังคลองตลาดไปมนัสการพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ทรงนิพนธ์เป็นโคลงสี่สุภาพ ความยาว ๒๑๕ บท โดยทรงบรรยายเหตุการณ์ที่ทรงพบเห็นจริงตลอดเรื่อง นอกจากนี้ยังมีลักษณะเด่นในเชิงวรรณศิลป์ คือ ทรงใช้การเล่นเสียงพยัญชนะและการเล่นคำเพื่อสื่อความรู้สึกเศร้าใจที่ต้องจากนางมาตามแบบฉบับของนิราศ

๓. กลบทสิงโตเล่นหาง ทรงพระนิพนธ์คราวพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวประทับที่วังหน้าเนื่องในการปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม พ.ศ.๒๓๗๔ - ๒๓๗๘ มีความยาว ๑๔ คำกลอนจารึกติดไว้ที่เสาระเบียงพระอุโบสถชั้นใน โดยกลบทนั้นคือ การคิดแต่งคำประพันธ์ไม่ว่าจะเป็นโคลงฉันท์ กาพย์ กลอน หรือร่าย ให้แปลกไปจากเดิม แต่ยังคงลักษณะบังคับเดิมไว้ครบถ้วน

๔. โคลงภาพฤๅษีตัดตน ทรงพระนิพนธ์ในวาระเดียวกับเรื่องกลบทสิงโตเล่นหาง ได้มีการจารึกโคลงภาพฤๅษีตัดตน ๒ บท คือ ตัดตนแก้ไหล่แก้ขา และตัดตนแก้ลมในอก บนแผ่นหินอ่อนติดไว้ที่ผนังศาลารายรอบพระอารามวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

๕. เพลงยาวสามชาย เรื่องนี้ไม่ปรากฏหลักฐานว่าพระนิพนธ์ขึ้นเมื่อใด เนื้อหาเป็นเพลงยาวโต้ตอบแต่งเทียบเรื่องอิเหนา ทรงพระนิพนธ์ร่วมกับพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว พระสุริยภักดี และคุณพุ่ม ทรงพระนิพนธ์เมื่อครั้งดำรงพระยศเป็นกรมหมื่นวงษาสนิท พระนิพนธ์นี้มีลักษณะเด่นที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของกวีวัยหนุ่มสาวรุ่นเดียวกัน ๔ ท่าน

๖. จินตามณี ทรงพระนิพนธ์เมื่อ พ.ศ.๒๓๙๒ ตามพระราชปรารภในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อใช้เป็นแบบเรียนสำหรับพระราชกุมาร แบ่งออกเป็น ๔ ตอน คือ ตอนที่ ๑ ว่าด้วยอักษรวิธี การแจกลูกอักษร การผันอักษรสูง อักษรกลาง อักษรต่ำ การประสมอักษร ตอนที่ ๒ ว่าด้วยการประพันธ์โคลงแบบต่างๆ ตอนที่ ๓ เป็นคำประพันธ์ขึ้นต้นด้วยร่ายกาพย์ ๑ บท ตามด้วยโคลงสี่สุภาพ ๓๓ บท เนื้อหาเป็นการชมพระนคร ยอพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และมูลเหตุที่ทรงพระนิพนธ์จินตามณี เล่ม ๒ ตอนที่ ๔ เป็นสุรางคนางค์ ๒๘ จำนวน ๕ บท แล้วนำคำไปตั้งเป็นกระทู้บาทโคลงสี่สุภาพ ๓๕ บท เนื้อหาเป็นสุภาษิต สอนข้อปฏิบัติของผู้ที่จะเป็นข้าราชการ ความตอนนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าโคลงสุภาษิตจินตามณี จบลงด้วยบทสรุป ขอพร และบอกศักราช จึงเรียกตอนที่ ๓ และ ๔ รวมกันว่าโคลงจินตามณี

๗. พงศาวดารราชินิกุลบางช้าง สืบเนื่องจากพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท มีพระประสงค์จะทรงทราบประวัติของสายราชินิกุลบางช้าง ซึ่งเป็นสายสกุลทางฝ่ายพระมารดา จึงรับสั่ง ให้พระยาอุไทยธรรม (แก้ว) เป็นผู้รวบรวมข้อมูลสายราชินิกุลบางช้างถวายตามรับสั่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๘ และทรงแก้ไขเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในภายหลัง

๘. คำให้การขุนหลวงหาวัด ฉบับหลวง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ทรงอำนวยการแปลจากภาษารามัญ เป็นภาษาไทย ใช้ชื่อว่า พระราชพงศาวดารแปลจากภาษารามัญ เป็นหนังสือว่าด้วยประวัติศาสตร์ กรุงศรีอยุธยา ซึ่งพระเจ้าอู่วะกะตริย์พม่าทรงให้เจ้าหน้าที่บันทึกจากคำให้การของคนไทยที่ถูกกวาดต้อนไปเมืองพม่า เมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ. ๒๓๑๐ ต่อมาเมื่อผู้ทูลเกล้าฯ ถวายต้นฉบับภาษารามัญแด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อหอบพระสมุดวชิรญาณได้ชำระต้นฉบับใหม่ จึงใช้ชื่อว่า คำให้การขุนหลวงหาวัด ฉบับหลวง

๙. พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ทรงตรวจสอบชำระจากพระราชพงศาวดารที่มีอยู่เดิม เนื้อหาตั้งแต่สร้างกรุงศรีอยุธยาจนถึงในสมัยรัชกาลที่ ๑ (พ.ศ. ๒๓๓๓) จนได้รับความสมบูรณ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๘ สำหรับเล่มนี้ต้นฉบับเดิมมีทั้งหมด ๓ เล่ม ต่อเนื่องกัน จึงจัดทำเป็นซีดีรอม ๑ แผ่น ประกอบไว้ในตัวเล่มหนังสือประชุมพระนิพนธ์

๑๐ หนังสือหายากต้นฉบับ/สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งศูนย์วิทยทรัพยากรได้นำตัวเล่มมาให้บริการการอ่านในอาศรมวงษาธิราชสนิท

- หนังสือหายาก ศูนย์ฯ ให้บริการหนังสือหายากหลายเรื่องหลายเล่ม ได้แก่ จินตามณีเล่ม ๒ โคลงสุภาจิตจินตามณี โคลงจินตามณี ตำราสรรพคุณยา นิราศพระประธม พงศาวดารราชินิกุลบางช้าง คำให้การขุนหลวงหาวัด ฉบับหลวง และตำราโอสถพระนารายณ์ สำหรับเล่มนี้เป็นตำราแพทย์ที่หมอหลวงได้ประกอบถวายสมเด็จพระนารายณ์มหาราชหลายขนาน ซึ่งพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ทรงเก็บสะสมตำราแพทย์นี้ไว้

- วิทยานิพนธ์โดยอรรถพร ทรัพย์พลอย เรื่อง บทบาทและความสำคัญของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ในการบริหารราชการแผ่นดิน วิทยานิพนธ์ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๓๕

- เอกสารการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง สนธิสัญญาทางพระราชไมตรีและการพาณิชย์ ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ที่ส่งผลถึงปัจจุบัน เมื่อวันที่ ๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๓ ณ ห้องนราธิป กระทรวงการต่างประเทศ

- หนังสือทั่วไป ได้แก่

เล็ก พงษ์สมัครไทย. ราชสกุลแพทย์ในพระองค์. สำนักพิมพ์น้ำฝน, ๒๕๔๓. นำเสนอเรื่องราวของราชสกุลสนิทวงศ์ในการสืบทอดภารกิจการเป็นแพทย์ในพระองค์ ๕ ชั่วรุ่น

ณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม. พระประวัติและงานสำคัญของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ดันราชสกุลวงศ์ “สนิทวงศ์”. รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ๒๕๕๔.

อรรรรณ ททรัพย์พลอย. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท : ปราชญ์ผู้เป็นกำลังของแผ่นดิน. สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๕๒.

⑩ บทความเผยแพร่ ศูนย์วิทยทรัพยากรได้รวบรวมบทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ซึ่งจัดพิมพ์เผยแพร่ในโอกาสต่างๆ กัน ได้แก่

บุญเตือน ศรีวรพจน์. “จินตตามณี ฉบับกรมหลวงวงษาธิราชสนิท.” ศิลปวัฒนธรรม ๓๐, ๑๑ (กันยายน ๒๕๕๒) : ๖๒-๖๕

พิมพ์พรรณ ไพบุลย์หวังเจริญ. “คุณค่าของตำราพระโอสถพระนารายณ์ในด้านประวัติศาสตร์และสังคม.” นิตยสารศิลปากร ๕๓, ๑ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓) : ๒๙-๔๑

วิภาวรรณ อยู่เย็น. “พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ปราชญ์ผู้แก้ปัญหาความลึกลับของการใช้ไม้ตรีและไม้ไต่คู้ในภาษาไทย.” วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ๓๐, ๒ (๒๕๕๑) : ๙-๒๔

วิสุทธิจิตรา วานิชสมบัติ. “มหาปราชญ์ มหาวี ศรีสยาม พระนาม ประกาศ้อง โลก.” ความรู้คือประทีป ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๓) : ๓-๑๑

สุเชษฐ์ สมิตินันท์. “กรมหลวงวงษาธิราชสนิท.” วชิราวุธานุสรณ์สาร ๒๙, ๑ (๑ มกราคม ๒๕๕๒) : ๔๓-๕๐

อรรรรณ ททรัพย์พลอย. “พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท : ๒๐๐ ปี บุคคลสำคัญของโลก.” วารสารไทย ๒๙, ๑๐๗ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๕๑) : ๓๘-๔๕

อัญชนินทร์ พุทธมงคล. “งานฉลอง ๒๐๐ ปี วันคล้ายวันประสูติพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท.” วารสารความร่วมมือกับต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ ๕, ๔ (กรกฎาคม - กันยายน) : ๑-๕

บทส่งท้าย

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รู้สึกยินดีอย่างยิ่ง ที่ได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการเฉลิมฉลองวาระอันสำคัญนี้ ด้วยการเป็นที่ตั้งของแหล่งสารสนเทศในการเผยแพร่พระเกียรติคุณของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ให้เป็นที่ประจักษ์อย่างกว้างขวางแก่ชาวไทยประชาคมจุฬาฯ ผู้ใช้บริการของศูนย์วิทยทรัพยากรและผู้สนใจทั่วไป โดยเปิดให้บริการเข้าเยี่ยมชมและศึกษาค้นคว้าข้อมูลในอาศรมวงษาธิราชสนิทได้ที่ห้องหนังสือหายาก ชั้น ๖ ในวันจันทร์ - ศุกร์ เวลา ๐๘.๐๐ - ๑๙.๐๐ น. วันเสาร์เวลา ๐๘.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่โทรศัพท์ ๐ - ๒๒๑๘ - ๒๙๖๐ หรือ e-mail : Benja.R @car.chula.ac.th

บรรณานุกรม

- คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือและของที่ระลึกฯ งานฉลอง ๒๐๐ ปี พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท. ประชุมพระนิพนธ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท. กรุงเทพฯ:บริษัทประชาชน จำกัด, ๒๕๕๒.
- ราชสกุลสนิทวงศ์. เข้าถึงได้จาก: <http://www.sanidvongs.com> ๒๕๕๓. สืบค้น ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.
- วิสุทธิจิตรา วานิชสมบัติ. “มหาปราชญ์ มหากวี ศรีสยาม พระนาม ประกาศก้อง โลกา.” ความรู้ คือประทีป ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๓): ๓-๑๑.
- อัญชนินทร์ พุทรมงคล. “งานฉลอง ๒๐๐ ปี วันคล้ายวันประสูติพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท.” วารสารความร่วมมือกับต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ ๕, ๔ (กรกฎาคม - กันยายน): ๑-๕.

การอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานที่เมืองภูปเนศวร ประเทศอินเดีย

สินีนาท สมบูรณ์เอนก

บทความนี้นำเสนอความรู้ และเทคนิควิธีเกี่ยวกับการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของศูนย์อนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน รัฐโอริสสา ประเทศอินเดีย ที่ผู้เขียนมีโอกาสไปฝึกอบรม โดยเริ่มต้นได้ให้ข้อมูลพอสังเขปเกี่ยวกับความเป็นมาและภาระหน้าที่ขององค์กรเพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของประเทศอินเดีย (Indian National Trust for Art and Cultural Heritage-INTACH) พร้อมทั้งยกตัวอย่างศูนย์การอนุรักษ์บางแห่งซึ่งเป็นสาขาขององค์กร จากนั้นเป็นการอธิบายถึงเหตุผลที่ต้องมีการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน และวิธีการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานตามขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้ ๑) การรอบเพื่อยับยั้งการเกิดเชื้อรา ๒) การรอบเพื่อยับยั้งการเจริญเติบโตของแมลง ๓) การทำความสะอาด ทั้งการทำความสะอาดแบบแห้ง และการทำความสะอาดโดยใช้ตัวทำละลาย (Solvent cleaning) ซึ่งในขั้นตอนนี้ หมายรวมถึงการทำความสะอาดไม้ประกับคัมภีร์ใบลาน และผ้าห่อคัมภีร์ด้วย ๔) การเติมความชื้นให้ตัวอักษรที่ลางเลือน ๕) การป้องกันการกัดกินของแมลง ๖) การป้องกันการเกิดเชื้อรา และ ๗) การซ่อมบูรณะที่แตกต่างกันไปตามสภาพความเสียหาย ได้แก่ การซ่อมใบลานที่แตกจากกัน เป็นทางยาว การเชื่อมต่อใบลานที่ขาดหายไป และการซ่อมใบลานที่แมลงกัดกินเป็นรูโหว่ ส่วนตอนท้ายของบทความได้เน้นย้ำถึงการให้ความสำคัญต่อสภาวะแวดล้อมที่จะมีผลต่อการเก็บรักษาคัมภีร์ใบลาน

Palm-leaf manuscript conservation@Bhubaneswar, India

Sineenat Somboonanate

This article presents the knowledge and techniques from training course about palm-leaf manuscript conservation of Orissa Art Conservation Centre, Bhubaneswar, India. First of all, the author informs the background and mission of Indian National Trust for Art and Cultural Heritage (INTACH) with the example of its branches. Then, the explanation of reason for palm-leaf manuscript conservation and important stages of palm-leaf manuscript conservation are as follow. 1) Fungi prevention by fumigation. 2) Insects growth prevention by fumigation. 3) Cleaning: both dry cleaning and solvent cleaning which included the cleaning of wooden covers and wrapping clothes. 4) Reinking of pale alphabets. 5) Prevention of insect damage. 6) Prevention of fungi growth. And 7) Remedial treatment: repair of splits, broken edges, and holes. Finally, the article pays attention to the important role of environment that affects palm-leaf manuscript conservation.

การอนุรักษ์คัมภีร์โบราณที่เมืองภูปเนศวร ประเทศอินเดีย

สินีนาง สมบูรณ์เอนก*

ผู้เขียนมีโอกาสเดินทางไปฝึกรอบมการอนุรักษ์โบราณที่เมืองภูปเนศวร หรือเมืองบhubaneshwar) ประเทศอินเดีย จากดอกผลของกองทุนพัฒนาสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทั้งนี้ด้วยความตระหนัก และเห็นคุณค่าของงานอนุรักษ์เอกสารมรดกของผู้ดำเนินการสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ผอ. เพ็ญสุพรรณ นาคะปรีชา) และได้รับความกรุณาอย่างดียิ่งจากอดีตผู้อำนวยการสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อาจารย์ ดร. ม.ร.ว. รุจยา อาภากร ที่ปรึกษาโครงการ EMC Heritage และผู้อำนวยการศูนย์ภูมิภาคโบราณคดีและจิตรศิลป์ในองค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นธุระประสานงานกับ Dr. O.P. Agrawal ผู้อำนวยการของ Indian Council for Conservation Institutes รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน ทำให้ช่วงเวลาที่อยู่ในประเทศอินเดีย (๑๙ กันยายน - ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๓) มีค่ายิ่งนักสำหรับการศึกษาดูงาน การฝึกรอบม และการเรียนรู้ มิตรภาพในต่างแดน

INTACH: องค์การเพื่อการอนุรักษ์

INTACH มาจากคำเต็มว่า Indian National Trust for Art and Cultural Heritage เป็นองค์กรที่สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗ ที่กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย INTACH ทำงานในรูปของคณะทำงานเพื่อการอนุรักษ์สมบัติทางวัฒนธรรมของชาติอินเดีย ไม่ว่าจะเป็นมรดกทางธรรมชาติ โบราณวัตถุ โบราณสถาน อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ตลอดจนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ตามภาระหน้าที่ของ INTACH เมื่อเปรียบเทียบกับของประเทศไทยแล้ว จึงคล้ายกับกรมศิลปากรนั่นเอง เพียงแต่กรมศิลปากรเป็นหน่วยงานของรัฐ แต่ INTACH เป็นองค์กรเอกชน (Non Government Organization)

ICCI เป็นคำย่อของ Indian Council for Conservation Institute หน่วยงานนี้จัดตั้งขึ้นโดย INTACH มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบการอนุรักษ์งานศิลปกรรมทุกประเภท มีศูนย์กลางกระจายอยู่ตามเมืองต่างๆ ของประเทศอินเดีย รวม ๑๐ แห่ง ได้แก่ กรุงนิวเดลี เมืองลัคเนา บังกาลอร์ ภูปเนศวร โกลกัตตา รามปูร์ โชติปูร์ (Jodpur) ชัยปูร์ มุมไบ และรัฐเคราลา

คณะทำงานของ ICCI ประกอบด้วย นักอนุรักษ์ศิลปะ นักวิทยาศาสตร์ และศิลปิน ซึ่งจะทำงานร่วมกันตามศูนย์การอนุรักษ์ต่างๆ เช่น

*บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

๑. INTACH Art Conservation Centre, New Delhi ศูนย์การอนุรักษ์แห่งนี้มีความเชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์ภาพเขียนสีน้ำมัน ภาพถ่าย ภาพพิมพ์ ภาพเสกิตซ์ และสิ่งทอ

๒. INTACH Indian Conservation Institute, Lucknow เป็นศูนย์การอนุรักษ์หรือห้องปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์ที่จัดตั้งขึ้นเป็นแห่งแรกของ ICCI เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๘ ศูนย์การอนุรักษ์แห่งนี้มีความเชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง ต้นฉบับตัวเขียนที่ทำจากกระดาษ และการวิเคราะห์ฟิสิกส์ สำหรับใช้ในงานจิตรกรรมฝาผนัง

๓. INTACH Indian Conservation Institute, Orissa Art Conservation Centre, Bhubaneswar มีทำการอยู่ในอาคารพิพิธภัณฑสถานของรัฐโอริสสา (State Museum of Orissa) จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ โดยมีความเชี่ยวชาญในด้านการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานต้นฉบับตัวเขียนที่ทำจากกระดาษจิตรกรรมฝาผนัง และภาพถ่าย เป็นต้น

อาคารพิพิธภัณฑสถาน ฝั่งของศูนย์อนุรักษ์

๔. INTACH Chitrakalar Parishath Art Conservation Centre (ICKPAC), Bangalore ศูนย์การอนุรักษ์แห่งเมืองบังกาลอร์ มีความเชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์ปฏิมากรรมทองเหลือง และศิลปวัตถุที่ทำจากไม้ ฯลฯ

ทำไมต้องอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน

เป็นที่ทราบกันดีว่า คนโบราณนิยมใช้ใบลานมาจารึกเรื่องราว ความรู้ต่างๆ เพราะใบลานเป็นวัสดุธรรมชาติที่ได้จากต้นลาน ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ที่หาได้ง่ายในเขตร้อนชื้น หรือตามภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียใต้

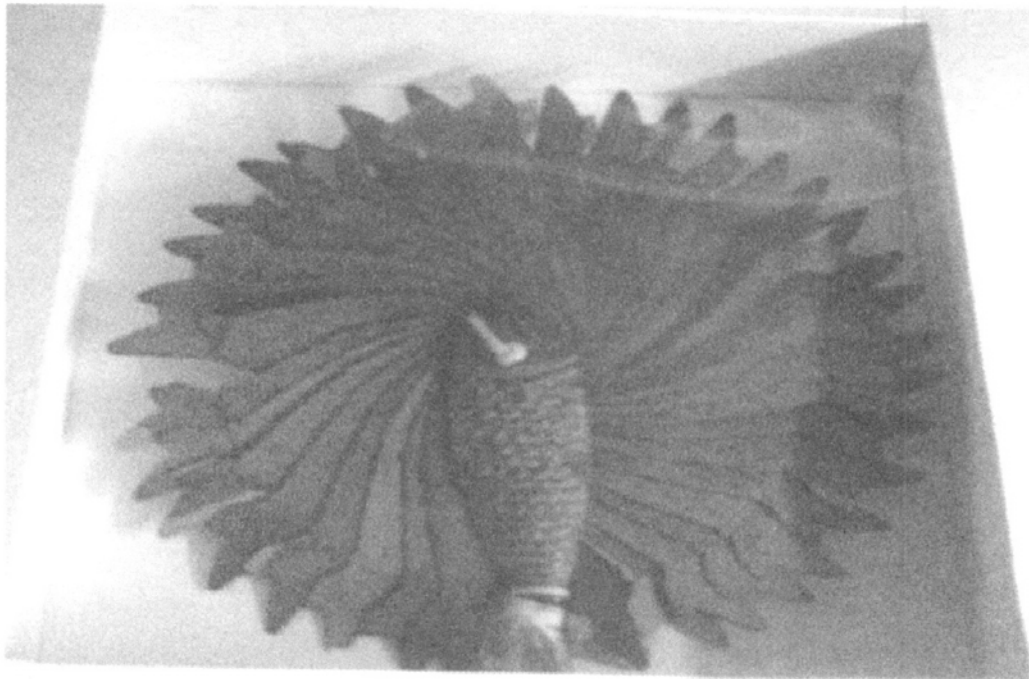

ต้นลานที่วัดนางออย จังหวัดลำปาง

เป็นที่น่าสังเกตว่าใบลานที่พบในอินเดีย ซึ่งเรียกกันว่า Palmyra palm จะมีความแข็ง หนา และมีสีเข้ม ต่างจากใบลานในแถบประเทศศรีลังกา ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ซึ่งจัดอยู่ในจำพวก Talipot palm นั้น ลักษณะใบจะนุ่ม บาง โค้งงอได้ และมีสีอ่อนกว่า

ในประเทศอินเดียพบว่า มีคัมภีร์ใบลานที่จารไว้เก่าแก่ที่สุด คือ ศตวรรษที่ ๑๐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแถบรัฐทางใต้ เช่น รัฐโอริสสา เป็นต้น ชาวโอริสซานิยมจารเรื่องราวทางศาสนาฮินดู สรรพความรู้ หรือศิลปวิทยาการต่างๆ ลงบนใบลาน เพื่อการศึกษาเรียนรู้และเพื่อการประพจน์ปฏิบัติ ปัจจุบันคัมภีร์ใบลานเหล่านี้จัดเก็บอยู่ในศาสนสถาน หน่วยงานของรัฐ มหาวิทยาลัย บ้านผู้มีอันจะกิน เพราะเป็นของสะสมส่วนบุคคล และหมู่บ้านในชนบท

ด้วยความเป็น “ช่าง” ของชาวอินเดีย การจารลงบนใบลานไม่ว่าจะเป็นการลงน้ำหนักเหล็ก จารให้เกิดเป็นตัวอักษรและรูปภาพตามจินตนาการของผู้จาร การระบายสีสันต่างๆ ลงบนรูปภาพ ตลอดจนการทำไม้ประทับกับคัมภีร์ ล้วนผ่านการสร้างสรรค์อย่างประณีต บรรจง และสวยงาม สะท้อนถึงอัตลักษณ์แห่งความเป็น “อินเดีย” สามารถสัมผัสได้จากคัมภีร์ใบลานได้เช่นกัน อาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า คัมภีร์ใบลานของชาวโอริสสามีครบทั้งศาสตร์และศิลป์ในเวลาเดียวกัน ดังนั้น จึงพบเห็นรูปลักษณะของคัมภีร์ใบลานแปลกตาออกไปจากที่คุ้นเคย คือไม่ได้จำกัดอยู่แต่รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าเท่านั้น หากยังเป็นรูปพัดบ้าง หรือรูปปลาบ้าง เป็นต้น

คัมภีร์ใบลานรูปปลา

ไม้ประกับคัมภีร์ลงรัก

ไม้ประดับกับคัมภีร์ที่สวยงาม

ปัจจุบันศิลปะการทำโบลานยังไม่หายไปไหนลูกหลานของชาวโอริสสายังคงสืบทอดศิลปะนี้อยู่ ดังเห็นได้จากหมู่บ้านรากูราชปุร์ (Raghurajpur) ซึ่งเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมในเขตเมืองปุรีที่อยู่ห่างจาก เมืองภูพเนศวร ซึ่งเป็นเมืองหลวงของรัฐไปไม่กี่กิโลเมตร แม้ชิ้นงานที่ชาวบ้านสร้างขึ้นใหม่จะประยุกต์ให้ แลดูทันสมัย แต่ไม่ได้ละทิ้งความเชื่อในทางศาสนาที่ยังคงยึดถือปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ออกแบบลวดลาย

ตอกสลักลายเทพเจ้าในศาสนาฮินดู

จากเอกสารแผ่นพับของ INTACH ICI Orissa Art Conservation Centre ได้อธิบายเหตุผลของการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของรัฐโอริสสาไว้ พอสรุปได้ดังนี้

๑. เพื่อคงไว้ซึ่งองค์ความรู้และภูมิปัญญาชาวเอเชียที่มีมานานกว่าพันปี ซึ่งได้รับการบันทึกหรือจารลงบนใบลาน และสรรพความรู้เหล่านี้ควรได้เผยแพร่ในวงกว้างต่อไป
๒. หากคัมภีร์ใบลานถูกทำลายเสียหายไปแล้ว แน่นอนว่าพัฒนาการความรู้ต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างและสั่งสมมานั้น ย่อมสูญสิ้นไปชั่วกาลนาน
๓. การเก็บรักษาคัมภีร์ใบลานให้คงอยู่ได้นั้น ย่อมสร้างแรงบันดาลใจให้คนรุ่นต่อไปสร้างสรรค์ผลงานออกมาอย่างต่อเนื่อง

วิธีการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน

เมื่อ INTACH ICI Orissa Art Conservation Centre, Bhubaneshwar ได้รับมอบคัมภีร์ใบลานเพื่อการอนุรักษ์จากหน่วยงานเจ้าของเอกสาร เช่น จากพิพิธภัณฑสถานแห่งรัฐโอริสสา เป็นต้น จะต้องอบด้วยสารเคมีเพื่อยับยั้งการเกิดเชื้อราและการเจริญเติบโตของแมลงก่อนเสมอ จากนั้นจึงดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปตามความเหมาะสม

๑. การอบเพื่อยับยั้งการเกิดเชื้อรา โดยใช้สาร Thymol (Thymol crystals) ซึ่งมีลักษณะเป็นผลึกใสคล้ายแก้วคริสตัล ในอัตราส่วน ๕๐ กรัม : พื้นที่ ๑ ตารางเมตร ในที่นี้ทางศูนย์อนุรักษ์ได้ใช้ตู้เหล็ก ขนาด ๑.๙ x ๑ เมตร บานประตูทำด้วยกระจกเป็นตู้อบ มีชั้นวางคัมภีร์ จำนวน ๕ ชั้น แต่ละชั้นเจาะรูโดยรอบ เพื่อให้ไอระเหยของสารเคมีสามารถทะลุขึ้นไปอบคัมภีร์ไบเบิลได้ โดยใส่ Thymol ในถ้วยแก้ววางไว้ชั้นล่างสุดที่ติดหลอดไฟแบบมีไส้ ขนาด ๔๐ วัตต์ ไว้จำนวน ๔ หลอด และจะต้องเปิดไฟทิ้งไว้ ๒ ชั่วโมง : ๑ วัน เพื่อให้ Thymol ละลาย

วางคัมภีร์ไบเบิลอบฆ่าเชื้อรา

ส่วนการวางคัมภีร์ไบเบิลในตู้นั้นจะวางในลักษณะคลี่หน้าบานออก แต่ยังคงอยู่ในตู้ โดยเพียงแค่คลายปมของสายสนองให้กว้างขึ้น เพื่อที่ไบเบิลในตู้จะสามารถแผ่กว้างรับไอระเหยของสารเคมีได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันเพื่อป้องกันการสับสนด้วยว่าไบเบิลแผ่นใดเป็นของตู้ใด และการวางคัมภีร์ไบเบิลในตู้อบไม่ควรวางให้แน่นจนเกินไป เพราะจะทำให้การอบไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร การอบด้วย Thymol เพื่อยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อราจะใช้เวลาประมาณ ๗-๑๐ วัน และเมื่อจะเปิดตู้อบต้องเป็นเวลาใกล้เลิกงาน แล้วเปิดทิ้งไว้ ๑ คืน เพื่อระบายอากาศเสียก่อน จากนั้นจึงนำออกมาทำความสะอาด หรือสลับกับการอบฆ่าแมลง

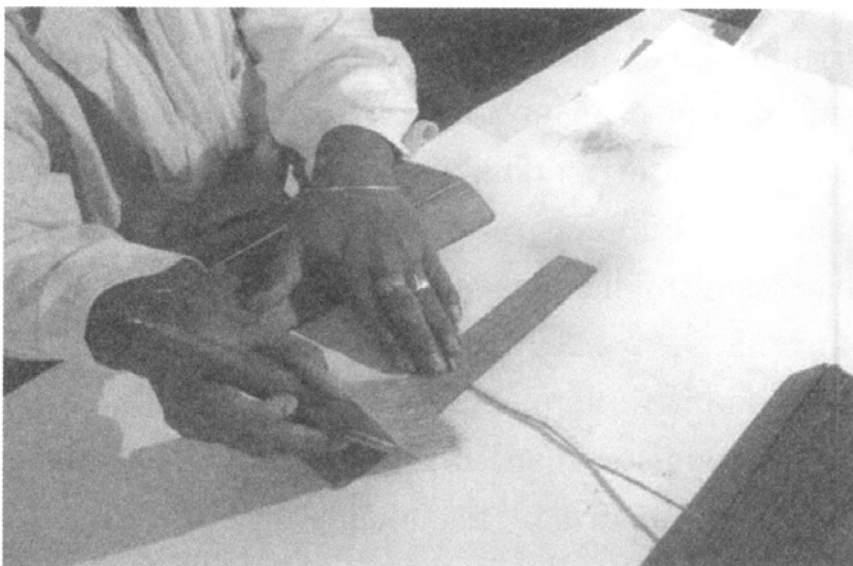
๒. การอบเพื่อยับยั้งการเจริญเติบโตของแมลง คือ การอบฆ่าแมลงนั่นเอง วิธีการนี้จะใช้สารเคมี คือ ๑, ๔ dichlorobenzene (PCDB) ประมาณ ๒๐๐ กรัม เนื่องจากสารเคมีดังกล่าวเป็น

สารหนัก จึงต้องวางไว้ชั้นบนสุดของตู้เก็บ เพื่อให้ไอระเหยหะถูกลงมายังชั้นล่างได้ PDCB เป็นสารเคมีที่เป็นพิษต่อแมลง ย่อมเป็นพิษต่อคนได้เช่นกัน ดังนั้นเวลาปฏิบัติงานต้องใส่ถุงมือและหน้ากากทุกครั้ง โดยเฉพาะหน้ากากที่มีคุณสมบัติป้องกันไอระเหยจากสารเคมี และผู้ขายฆ่าแมลงควรมีความรู้เกี่ยวกับความเป็นพิษของสารเคมีที่นำมาใช้เป็นอย่างดีก่อนนำมาใช้

ในกรณีที่คัมภีร์โบราณมีภาพประกอบสีให้คลุมหรือหุ้มด้วยกระดาษที่มีเนื้อเยื่อ (Tissue paper) เช่น กระดาษสาญี่ปุ่น และกระดาษเนปาล (Nepalese paper) เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นโดยตรงจากปฏิกิริยาทางเคมีต่อภาพประกอบสีเหล่านั้น สามารถทำได้เพียงการเจาะรูเล็กๆ โดยรอบกระดาษ เพื่อให้ไอระเหยลอดผ่านเข้าไปได้เท่านั้น เวลาในการอบ คือ ๗-๑๐ วันเช่นเดียวกับการอบเพื่อยับยั้งการเกิดเชื้อรา

๓. การทำความสะอาด ก่อนการอนุรักษ์ในขั้นตอนต่อไปนั้น การทำความสะอาดเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งไม่ว่าจะเป็นการทำความสะอาดแบบแห้งด้วยแปรงขนอ่อน หรือทำความสะอาดแบบเปียกด้วยแอลกอฮอล์ก็ตาม คัมภีร์โบราณเมื่อมีอายุมากมักมีเชื้อราเกาะตามผิวหน้าเอกสาร หรือเป็นที่รวมของฝุ่นละอองและคราบสกปรกต่างๆ สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุให้คัมภีร์โบราณปรุ พรุน ฉีกขาด ขำรุดเสียหายได้ทั้งสิ้น

๓.๑ การทำความสะอาดแบบแห้ง เป็นขั้นตอนแรกของการทำความสะอาด โดยคลี่โบราณบนกระดาษซับ จากนั้นใช้แปรงขนอ่อนปัดฝุ่นและคราบสกปรกออก การปัดต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มิเช่นนั้นจะทำให้ส่วนกลางของโบราณแตกหักเสียหายได้ ส่วนฝุ่นและคราบสกปรกที่ปัดได้นั้น จะมากรองรวมกันที่กระดาษซับ จากนั้นให้ย้ายคัมภีร์โบราณพ้นไปจากกระดาษซับก่อนที่จะใช้เครื่องดูดฝุ่นดูดความสกปรกต่างๆ บนกระดาษซับนั้น

ปัดฝุ่นทำความสะอาด

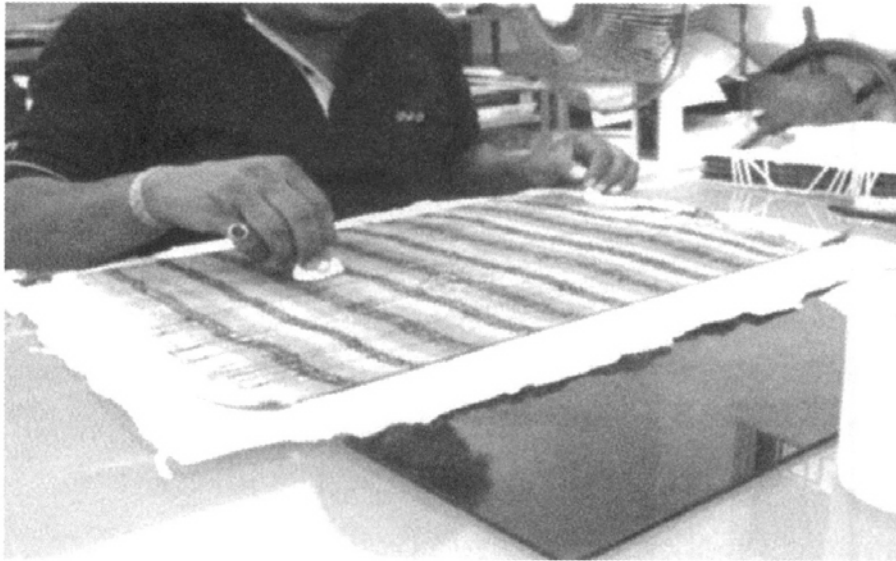
๓.๒ การทำความสะอาดแบบเปียก หรือใช้ตัวทำละลาย (Solvent cleaning)

การทำความสะอาดแบบเปียก เป็นขั้นตอนต่อมาของการทำความสะอาดโดยการผสม p-Hydroxy diphenyl จำนวน ๒ กรัม ลงในเอทิลแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ ๙๐% จำนวน ๑๐๐ มิลลิลิตร แล้วคนให้เข้ากันจนสารละลาย จากนั้นใช้ก้อนสำลีซึ่งห่อด้วยผ้าขาวบางอีกชั้นหนึ่ง คล้ายลูกประคบชุบแอลกอฮอล์ผสม พอหมาดๆ เช็ดไปลานให้ทั่วทั้งหน้า โดยเช็ดจากจุดกึ่งกลางไปในทิศทางเดียวกัน อย่างเบามือจนสะอาด จากนั้นจึงพลิกกลับมาทำอีกด้านหนึ่ง ทำเช่นนี้ไปตลอดจนหมดผูกแล้วจึงผึ่งลมให้แห้ง

นอกจากการทำความสะอาดคัมภีร์ใบลานดังกล่าวแล้ว ยังมีส่วนประกอบที่สำคัญของคัมภีร์ใบลานอีก ๒ ประการ คือ ไม้ประทับคัมภีร์ เป็นตัวหลักที่ป้องกันมิให้คัมภีร์ใบลานในผูกโก่งงอ และผ้าห่อคัมภีร์ซึ่งมีหน้าที่หลักคือ เพื่อป้องกันความสกปรกจากภายนอกที่จะส่งผลกระทบต่อคัมภีร์ใบลาน การทำความสะอาดไม้ประทับคัมภีร์ หากเป็นไม้แผ่นเรียบให้เช็ดด้วยเอทิลแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ แต่ถ้าเป็นไม้ประทับคัมภีร์ที่ตกแต่งลวดลาย ต้องทดสอบก่อนว่าสีที่ระบายไว้ นั้นจะลอกออกหรือไม่ โดยใช้สำลีพันปลายไม้ชุบแอลกอฮอล์พอหมาด เช็ดเบาๆ บริเวณที่ไม่สำคัญ หากมีสีติดกับสำลีแสดงว่าสีที่ใช้ตกแต่งไม้ประทับคัมภีร์นั้นสามารถละลายน้ำได้ จึงไม่ควรทำความสะอาดด้วยแอลกอฮอล์ จะทำได้เพียงขัดฝุ่นด้วยแปรงขนอ่อน ส่วนบริเวณที่เป็นชอกมุมเล็กที่แปรงขัดฝุ่นไม่สามารถชอกซอนเข้าไปได้ ให้ใช้สำลีพันปลายไม้เช็ดทำความสะอาดก็เพียงพอแล้ว

การทำความสะอาดผ้าห่อคัมภีร์ ผ้าห่อคัมภีร์ในที่นี้หมายถึง ผ้าห่อด้วยฝ้ายเป็นเส้นยืนและเส้นพุ่งสลับกับไม้ไผ่เจียบบางให้เกิดเป็นลวดลายต่างๆ มีสีสันทวยงามตามธรรมชาติของสีที่ใช้ย้อมและจินตนาการของผู้ทอ ส่วนผ้าห่อคัมภีร์อีกประเภทหนึ่งที่สวยงามตระการตามากขึ้นไปอีกคือ การใช้เทคนิคการเกาะ โดยสอดสลับเส้นฝ้ายสีต่างๆ กับไม้ไผ่ จนเกิดเป็นลวดลายเรขาคณิต ผ้าห่อคัมภีร์ทั้ง ๒ ชนิดนี้ พบมากในภาคเหนือของประเทศไทย เมื่อมีโอกาสได้ไปฝึกอบรมที่ Art Conservation Centre เมืองภูพานนคร ผู้เขียนจึงได้นำผ้าห่อคัมภีร์ดังกล่าวไปด้วย ๑ ผืน เพื่อเป็นตัวอย่างของการทำงาน และได้ฝึกปฏิบัติการทำความสะอาด การทำความสะอาดในขั้นต้น คือ การใช้แปรงขนอ่อนขัดฝุ่นและสิ่งสกปรกที่เกาะอยู่ภายนอกอย่างเบามือ บัดไปในทิศทางเดียวกัน จากนั้นใช้สำลีชุบเอทิลแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ ๙๕% ๑๐๐ มิลลิลิตร ที่ผสมกับ PDCB ๑-๒ กรัม และชุบสำลีลงบนมุมใดมุมหนึ่งของผ้าห่อคัมภีร์เพียงเล็กน้อยเพื่อทดสอบว่าสีย้อมของผ้าจะตกหรือไม่ หากสีไม่ตกจึงทำความสะอาดด้วยแอลกอฮอล์และชุบอย่างเบามือให้ทั่วทั้งผืน และหากทดสอบแล้วผ้าห่อคัมภีร์สีตกให้ทำความสะอาดด้วยการขัดฝุ่นด้วยแปรงขนอ่อนอย่างเบามือเท่านั้น

จากการทดสอบพบว่าผ้าห่อคัมภีร์ที่นำไปเป็นตัวอย่างนั้นสีไม่ตก จึงทำความสะอาดด้วยการให้สำลีชุบแอลกอฮอล์พองหมดและซับผ้าห่อคัมภีร์จนทั่วทั้งผืน จากนั้นจึงผึ่งลมให้แห้งสนิท

๔. การเพิ่มความเข้มให้ตัวอักษร คัมภีร์โบราณที่มีตัวอักษรกลางเลือน ทำให้อ่านไม่สะดวกหรือไม่ทราบเนื้อความครบถ้วนสมบูรณ์ สามารถแก้ไขได้โดยการเพิ่มความเข้มให้ตัวอักษร ด้วยการใช้วัตถุติดจากพื้นบ้าน ซึ่งไม่เป็นอันตรายต่อคัมภีร์โบราณ คือ การใช้ยางไม้ผสมขมิ้น

ยางไม้ในที่นี่ได้มาจากยางของต้น Wood Apple มีลักษณะเป็นก้อนผลึกสีน้ำตาลอ่อนค่อนข้างใส ผสมกับน้ำในอัตราส่วน ยางไม้ ๒๕ กรัมต่อน้ำ ๑๐๐ มิลลิลิตร แช่ค้างคืนไว้ ๑-๒ คืน จนยางไม้ละลายหมดสิ้น จากนั้นกรองน้ำยางไม้ที่ได้ให้สะอาด เพราะในความเป็นจริงอาจมีเศษไม้ฝุ่นหรือคราบสกปรกอื่นปนเปื้อนมากับยางไม้

การใช้งาน นำน้ำยางที่ได้ ๒๐ มิลลิลิตร ผสมกับน้ำสะอาด ๕๐ มิลลิลิตร และขมิ้น ๒ กรัม คนให้เข้ากัน จากนั้นม้วนสำลีเป็นก้อนขนาดพอเหมาะแล้วห่อด้วยผ้าขาวบางชุบน้ำขมิ้น เช็ดบนใบลานที่มีตัวอักษรกลางเลือน ใช้ผ้าขาวบางชุบน้ำหมาดๆ เช็ดบนหน้าลาน แล้วใช้ผ้าขาวบางสะอาดเช็ดซ้ำลงไป จนกว่าใบลานจะสะอาด ก็จะได้เห็นตัวอักษรในแต่ละบรรทัดดำชัดเจน จากนั้นวางผึ่งลมให้แห้ง

๕. การป้องกันการกัดกินของแมลง

๕.๑ การใช้สมุนไพร เป็นวิธีการดั้งเดิมที่ยังคงต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ในการป้องกันการกัดกินคัมภีร์โบราณของแมลง นอกเหนือจากการใช้กานพลู หรือพริกไทยใส่ในถุงผ้าโปร่งวางไว้ที่มุมลิ้นชักตู้และชั้นที่วางคัมภีร์แล้ว ชาวโอริสสายังใช้สมุนไพรพื้นบ้านร่วมกับน้ำมันหอมระเหยรักษาคัมภีร์โบราณอีกด้วย โดยใช้ ผงขมิ้น (ภาษาท้องถิ่น = Haladi) ๒๐ กรัม ผงอบเชย (ภาษาท้องถิ่น = Dalchini) ๕ กรัม เทียนดำ (ภาษาท้องถิ่น = Kala Jeera) ๕ กรัม ผสมกับน้ำมันกานพลู ๕ มิลลิลิตร ทาบนขอบใบลานทั้งขอบบนและขอบล่าง ห้ามทาบนหน้าลานโดยตรง เพราะจะทำให้ใบลานติดกันได้ หากหาซื้อ

น้ำมันกานพลูได้ยาก อาจใช้น้ำมันตะไคร้หอม หรือน้ำมันสะเดา หรือน้ำมันการบูรทดแทนได้ ความนิยมในการใช้น้ำมันกานพลูเป็นยาฆ่าแมลงนี้ ไม่เพียงแต่นิยมใช้ในประเทศอินเดียเท่านั้น หากยังรวมไปถึงประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ศรีลังกาเมื่อหาส่วนผสมของสมุนไพรทั้งขอบบน-ล่างจนทั่วดีแล้ว ให้วางผึ่งลมจนแห้ง จากนั้นจึงมัดเก็บเข้าที่ดั้งเดิม

ข้อควรระวัง ห้ามผสมน้ำมันหอมระเหยมากเกินไป จะทำให้ส่วนผสมเหลว และเมื่อทาลงบนขอบใบลาน จะทำให้ชุ่มโชกเกินไปจนอาจเกิดเชื้อราได้ในภายหลัง

๕.๒ การใช้สารเคมี โดยใช้เอทิลแอลกอฮอล์ ๑๐๐ มิลลิลิตร ผสมกับ ๑, ๔ dichloroben-zene ๑๐ กรัม คนให้เข้ากัน ใช้แปรงจุ่มสารละลายดังกล่าวทาลงบนกระดาษซับให้ทั่ว ทิ้งให้แห้ง จึงนำไปใช้งานได้

๖. การป้องกันการเกิดเชื้อรา ให้ใช้แอลกอฮอล์ ๑๐๐ มิลลิลิตร ผสมกับสาร Thymol ๑๐ กรัม แล้วใช้แปรงจุ่มสารละลายดังกล่าวทาบนกระดาษซับจนชุ่ม จากนั้นวางผึ่งกระดาษซับให้แห้งก่อนใช้งาน การใช้งาน ให้วางกระดาษป้องกันเชื้อรา (Fungicidal paper) ไว้ล่างสุด วางคัมภีร์ใบลาน ตามด้วยกระดาษป้องกันแมลง (Insecticidal paper) ไว้บนสุด การใช้งานของกระดาษทั้ง ๒ ชนิดดังกล่าว เป็นการใช้ชั่วคราวเท่านั้น พอสักระยะหนึ่ง (ประมาณ ๒ เดือน) กลิ่นของสารละลายจะหมดไป ต้องเปลี่ยนกระดาษชุดใหม่

๗. การซ่อมบูรณะ

๗.๑ การซ่อมใบลานที่แตกจากกันเป็นทางยาว มีวิธีการดังนี้

ใช้ฟู่กันเล็กจุ่มเอทิลแอลกอฮอล์เช็ดทำความสะอาดที่รอยแตกของแผ่น ใช้ฟู่กันจุ่มกาว FEVICOL ป้ายบนรอยแตกเป็นทางยาวนั้น ดันรอยแผ่นที่แตกออกจากกันเป็นทางยาวนั้นให้ติดกัน หากมีกาวเลอะออกมาจากการดันรอยแผ่นให้ติดกันนั้น แกะไขโดยใช้สำลีพันปลายไม้เช็ดให้สะอาด ใช้ Spatula ปาดซ้ำบริเวณรอยแตกให้เรียบสนิท จากนั้นวางใบลานใต้แผ่นกระจก เพื่อให้ใบลานเรียบเสมอกัน วางทิ้งไว้ ๑ คืน วันรุ่งขึ้นจะสังเกตเห็นได้ว่ารอยแผ่นที่ซ่อมนั้นแห้งสนิทแล้ว จึงเริ่มซ่อมบูรณะรอยแผ่นอื่นต่อไป

๗.๒ การเชื่อมต่อใบลานที่ขาดหายไป มีขั้นตอนดังนี้

เลือกใบลานที่จะนำมาซ่อมเสริมให้มีสี ขนาด และความหนาให้ใกล้เคียงกับใบลานต้นฉบับให้มากที่สุด ลบปุ่มเสี้ยนหรือรอยขรุขระของแผ่นบนใบลานต้นฉบับโดยใช้ตะไบๆ เบาๆ คัดลอกร่องรอยที่ขาดหายไปของใบลานต้นฉบับลงบนใบลานใหม่ด้วยดินสอดำ ใช้ใบมีดเบอร์ ๑๑ กรีดไปตามรอยดินสอดำที่คัดลอกไว้แล้วลบรอยดินสอดำให้สะอาด ลบรอยเสี้ยนที่เกิดขึ้นในใบลานใบใหม่ที่เกิดจากการคัดลอกโดยใช้ตะไบเบาๆ ใช้ฟู่กันจุ่มเอทิลแอลกอฮอล์ทำความสะอาดรอยที่ขาดหายและชิ้นส่วนของใบลานที่จะเชื่อมต่อ ทากาว FEVICOL ที่รอยแผ่นบนใบลานและที่ชิ้นส่วนใบลานซึ่งจะนำมาเชื่อมต่อกับใบลานต้นฉบับ ทาบชิ้นส่วนของใบลานให้แนบสนิทกับร่องรอยที่ขาดหายไป หากกาวเลอะออกมาใช้สำลีพันปลายไม้เช็ดให้สะอาด จากนั้นใช้ Spatula ปาดเบาๆ บริเวณรอยเชื่อมต่อให้เรียบสนิทแล้วพลิกกลับมาทำอีกด้าน วางผึ่งให้แห้งใต้แผ่นกระจกหนา

๗.๓ การซ่อมโบราณที่แมลงกัดกิน

ลักษณะแผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากแมลงกัดกิน คือ เป็นรู หรือเป็นร่องลึกยาว

วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องเตรียมก่อนซ่อมบูรณะ คือ กระดาษเนปาล (Nepalese paper) ไม้ปลายแหลม กาว Carboxy Methyl Cellulose (CMC) ๒ กรัม น้ำสะอาด ๑๐๐ มิลลิลิตร สำลีพันปลายไม้ Spatula มีวิธีทำคือ ทากาว CMC ลงบนกระดาษเนปาล ใช้ไม้ปลายแหลมดึงเยื่อกระดาษเนปาลแล้วม้วนเป็นวงกลมอุดลงไปบนรูแผล ใช้ Spatula กดเบาๆ ที่รอยแผลให้เนียนเรียบกับพื้นผิวของโบราณ วางผึ่งลมให้แห้ง

เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการข้างต้นแล้ว เก็บเรียงโบราณเข้าตู้ ห่อด้วยผ้าแดง ส่งคืนเจ้าของโดยมีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมกำหนดสีแสดงระดับความเสียหาย หรือระดับการดูแลรักษาที่แตกต่างกันไป เช่น

สีแดง หมายถึง เป็นคัมภีร์โบราณที่ชำรุดเสียหายมาก (Damage) ต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างสูงในการหยิบจับ (Carefully handle)

สีน้ำเงิน หมายถึง เป็นคัมภีร์โบราณที่ได้รับความเสียหายไม่มากนัก (Little damage)

สีเขียว หมายถึง เป็นคัมภีร์โบราณที่อยู่ในสภาพดี (Good condition)

หลังจากการซ่อมบูรณะคัมภีร์โบราณแล้ว หน่วยงานเจ้าของเอกสารก็ต้องเก็บรักษาคัมภีร์โบราณดังกล่าวไว้ในสภาวะแวดล้อมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด เช่น การควบคุมอุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ให้คงที่ตลอดเวลา การป้องกันอันตรายจากแสงสว่าง ความร้อน เชื้อรา แมลงและสัตว์ชนิดต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อชนรุ่นหลังต่อไป

บรรณานุกรม

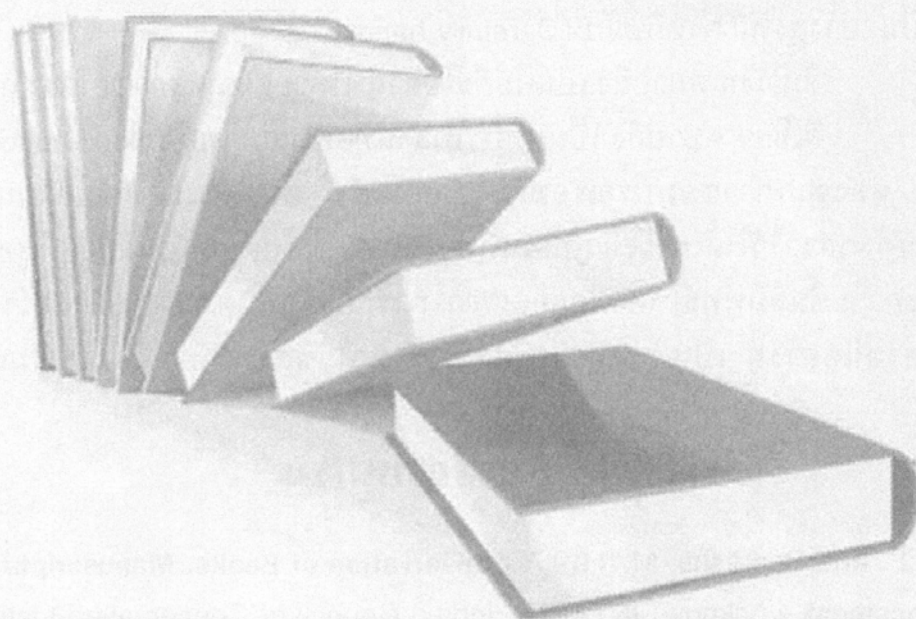
Agrawal, O.P. and Barkeshli, M. 1997. **Conservation of Books, Manuscripts and Paper Document**. Lucknow: INTACH ; Indian Council of Conservation Institute.

Chiraporn Aranyanak. {n.d.} **Conservation of Ancient Thai Books**. (Photocopy). .

“Material Heritage.” 2011. [Online]. Available: <http://www.intach.org/divi-m-heritage-cc.asp?links=dmh4> Retrived November 11.

Sah, Anusarn. 2001. **Mission Save Art Heritage 3: Save Palm Leaf Manuscript Heritage**. Lucknow : INTACH; Indian Council of Conservation Institutes.

Wickramasinghe, Nanda. 2009. “Conservation of Palm Leaf Manuscripts in Sri Lanka.” In O.P. Agrawal, Nilabh Sinha and Smita Singh, eds. **Conservation Issues in Asia : Asian Regional Cooperation Conference : December 2-4, 2008, New Delhi**, 79-82. New Delhi : INTACH.

การไปร่วมประชุมสหภาพบรรณารักษ์ แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ครั้งที่ ๑๕

ดร.ประจักษ์ วัฒนานุสิตี *

หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซียและสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยอินโดนีเซียจะเป็นเจ้าภาพจัดประชุมสหภาพบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ครั้งที่ ๑๕ ที่เกาะบาหลี่ อินโดนีเซีย ระหว่างวันที่ ๒๘ - ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ หัวข้อ “Preserving and disseminating National Heritage” ในการนี้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ จัดคณะเดินทางไปร่วมประชุมระหว่าง ๒๗ พฤษภาคม - ๒ มิถุนายน ๒๕๕๕ ท่านที่สนใจโปรดติดต่อสมาคมฯ ด่วนภายในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕

15th Congress of Southeast Asian Librarians (CONSAL XV)

Prachark Wattananusit

The National Library of Indonesia and the Indonesian Library Association will host the 15th Congress of Southeast Asian Librarians (CONSAL XV) General Conference in Bali, Indonesia during 28-31 May 2012. The main theme of the conference is “Preserving and Disseminating National Heritage”. The Thai Library Association under the Patronage of H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn will organize the Thai delegation to attend this conference. Those who are interested in attending this conference please contact the Thai Library Association Office as soon as possible.

การไปร่วมประชุมสหภาพบรรณารักษ์ แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ครั้งที่ ๑๕

ดร.ประจักษ์ วัฒนานุกสิทธ์ *

สหภาพบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Congress of South-East Asian Librarians - CONSAL) จัดตั้งขึ้นที่ประเทศสิงคโปร์เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๓ วัตถุประสงค์หลักเพื่อความร่วมมือในระหว่างประเทศสมาชิกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการพัฒนางานห้องสมุดของแต่ละประเทศสมาชิก ประเทศสมาชิกประกอบด้วยประเทศบรูไนดารุสซาลาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ไทย เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา สิงคโปร์ และเวียดนาม ประชุมเป็นครั้งแรกที่ประเทศสิงคโปร์เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๓ เรื่อง “New Prospects for Southeast Asian Cooperation” ประชุมครั้งที่ ๒ เรื่อง “Education and Training for Librarianship in Southeast Asia” ที่กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๖ ประชุมครั้งที่ ๓ เรื่อง “Integrated Library and Documentary Services within the Framework of NATIS” ที่จาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๘ ครั้งที่ ๔ เรื่อง “Regional Cooperation for the Development of National Information Services” เมื่อ ๕-๙ มิถุนายน ๒๕๒๑ ที่กรุงเทพฯ ประชุมครั้งที่ ๕ เรื่อง “Access to Information” ที่กัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อ พ.ศ.๒๕๒๔ ประชุมครั้งที่ ๖ เรื่อง “The Library in the Information Revolution” ที่สิงคโปร์ เมื่อ พ.ศ.๒๕๒๖ ประชุมครั้งที่ ๗ เรื่อง “Library for Countryside Development” ที่กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๐ ประชุมครั้งที่ ๘ เรื่อง “New Challenges in Library Services in the Developing World” ที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๓ ประชุมครั้งที่ ๙ เรื่อง “Future Dimensions and Library Development” ที่กรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๖ ประชุมครั้งที่ ๑๐ เรื่อง “Libraries in National Development” ที่กัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๙ ประชุมครั้งที่ ๑๑ ที่สิงคโปร์ เมื่อ พ.ศ.๒๕๔๓ เรื่อง “Stepping into the New Millennium: Challenges for Library and Information Professionals” การประชุมครั้งที่ ๑๒ ที่กรุงบันดาเสรี เบกาวัน ประเทศบรูไน ดารุสซาลาม เรื่อง “Information Empowerment : Enhancing Knowledge Heritage” เมื่อ พ.ศ.๒๕๔๖ ประชุมครั้งที่ ๑๓ ที่กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ เรื่อง “CONSAL at the Crossroads: Challenges for Greater Cooperation” เมื่อ พ.ศ.๒๕๔๙ ครั้งที่ ๑๔ ที่กรุง ฮานอย ประเทศเวียดนาม เรื่อง “Towards active and effective cooperation” เมื่อ พ.ศ.๒๕๕๒

*ประธานแผนกวิเทศสัมพันธ์ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

ครั้งที่ ๑๕ ที่เกาะบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย เรื่อง “Preserving and Disseminating National Heritage” ในปี ๒๕๕๕ นี้ และประเทศไทยจะเป็นเจ้าภาพการประชุมครั้งที่ ๑๖ (เป็นเจ้าภาพครั้งที่ ๓) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖๐ พรรษา ในปี ๒๕๕๘

CONSAL XV ในระหว่างวันที่ ๒๘ - ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ประเทศอินโดนีเซียจะเป็นเจ้าภาพจัดประชุมสภาบรรณารักษ์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ครั้งที่ ๑๕ (15th Congress of Southeast Asian Librarians- **CONSAL XV**) โดยเป็นเจ้าภาพครั้งที่ ๓ ในระหว่างวันที่ ๒๘ - ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ที่โรงแรม Discovery Kartika Plaza Hotel หาดกูดตา เกาะบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย ในหัวข้อ Preserving and Disseminating National Heritage ซึ่งหอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย (Perpustakaan Nasional RI) และสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยอินโดนีเซีย (IPI) ร่วมกันเป็นเจ้าภาพ และเชิญประธานาธิบดีอินโดนีเซียเป็นประธานในพิธีเปิดการประชุม

ทั้งนี้ได้ประชุมเตรียมการเป็นครั้งแรกที่โรงแรม Savoy Homann เมืองบันดุง จังหวัดชวาตะวันตก เมื่อวันที่ ๒๙ - ๓๐ เมษายน ๒๕๕๔ และครั้งที่สองที่ JW Marriott Hotel เมืองเมดาน จังหวัดสุมาตราเหนือ ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ ๑๙ - ๒๒ เมษายน ๒๕๕๔

วัตถุประสงค์ของการประชุม **CONSAL**

๑. เพื่อเสริมสร้างความเป็นหนึ่งเดียวและความร่วมมือระหว่างบรรณารักษ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะด้านมรดกของชาติกับการบริการห้องสมุด

๒. เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ด้านห้องสมุดและบริการสารสนเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการพัฒนาห้องสมุด บริการสารสนเทศในภูมิภาคและในโลก

๓. พัฒนาโครงการความร่วมมือระหว่างห้องสมุดในเรื่องทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศ

๔. ปรับปรุงการให้บริการของห้องสมุดเพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้บริการผ่านระบบการให้บริการระหว่างห้องสมุดในประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN)

๕. แนะนำให้ทราบถึงความก้าวหน้าใหม่ๆ ในพัฒนาการของห้องสมุดในภูมิภาค

๖. ส่งเสริมสนับสนุนให้บรรณารักษ์ ผู้บริหารห้องสมุด นักวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องให้ใช้ความรู้ความสามารถ สร้างนวัตกรรมใหม่ ประสบการณ์ใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อวงการห้องสมุด

ผู้เข้าร่วมประชุม จากประเทศสมาชิก และจากนานาประเทศ รวมทั้งจากประเทศไทยซึ่งจะประกอบด้วย ผู้บริหาร บรรณารักษ์หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดสถาบันอุดมศึกษา หอสมุดสถาบันสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา หอสมุดสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หอสมุดสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน หอสมุดประชาชนสังกัด

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ห้องสมุด สังกัดกรุงเทพมหานคร ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดเฉพาะ อาจารย์ผู้สอนเรื่องห้องสมุด บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ นักวิชาการด้านสารสนเทศ นักศึกษาบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ (สารนิเทศศาสตร์) และผู้เกี่ยวข้อง ประมาณ ๗๐๐ คน

หัวข้อประชุม “Preserving and Disseminating National Heritage”

หัวข้อย่อยประกอบด้วย

๑. หอสมุดแห่งชาติในฐานะศูนย์กลางด้านมรดกของชาติ
๒. การอนุรักษ์และสงวนรักษาในห้องสมุด
๓. การออกกฎหมาย พระราชบัญญัติรวบรวมสะสมทรัพย์สินทางวัฒนธรรมของชาติ

(Legal Deposit Act)

๔. คุณูปการของการศึกษาด้านห้องสมุดต่อการพัฒนาบุคลากรของชาติ
๕. การใช้ทรัพยากรห้องสมุดและสารสนเทศร่วมกัน และการสร้างเครือข่าย
๖. การบริหารห้องสมุดดิจิทัล และสารสนเทศดิจิทัล (การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ)
๗. บทบาทของสมาคมห้องสมุดต่อการพัฒนาประเทศ
๘. ห้องสมุดชุมชนกับการรู้สารสนเทศของประชาชน
๙. บทบาทของห้องสมุดต่อการส่งเสริมการอ่าน
๑๐. บทบาทของ Corporate Social Responsibility (CSR) ในการพัฒนาห้องสมุด

กำหนดการประชุม โดยย่อ

จันทร์ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๔	- ประชุมกรรมการบริหารของ CONSAL
อังคาร ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๔	- Opening Ceremony
	- General Conference
	- Welcome Dinner
พุธ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๔	- General Conference
	- Closing Ceremony
	- Gala Dinner
พฤหัสบดี ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๔	- Library and Cultural Visits

การลงทะเบียนร่วมประชุม

Early rate ลงทะเบียนล่วงหน้า ชาวต่างประเทศ ค่าลงทะเบียน US\$300.00
ภายใน ๓๑ มกราคม ๒๕๕๔

นักศึกษาต่างประเทศ	US\$250.00
ชาวอินโดนีเซีย	Rp.2 Juta
นักศึกษามหาวิทยาลัยอินโดนีเซีย	Rp.1.6 Juta

Pre Registration และลงทะเบียนหน้างาน

ชาวต่างประเทศ	US\$350.00
นักศึกษาต่างประเทศ	US\$280.00
ชาวอินโดนีเซีย	Rp.2.5 Juta
นักศึกษามหาวิทยาลัยอินโดนีเซีย	Rp.2 Juta
ผู้ติดตาม คนละ	US\$.180.00 (Rp.1.5 Juta)

(อัตราแลกเปลี่ยนเมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๔ 1US\$= 31.95 บาท)

ผู้ลงทะเบียนจะได้รับ

ป้ายชื่อ ประกาศนียบัตรร่วมประชุม เอกสารการประชุม มีสิทธิ์
เข้าประชุมทุกวาระ มีสิทธิ์ชมนิทรรศการ รับประทานอาหารกลางวัน
ร่วมพิธีเปิด-ปิดการประชุม ร่วมพิธีต้อนรับเป็นทางการทุกรายการ
และศึกษาดูงานห้องสมุดและแหล่งศิลปวัฒนธรรม

ผู้ติดตามจะได้รับ

ป้ายชื่อ มีสิทธิ์ร่วมชมนิทรรศการ ทักษะศึกษา ๑ วัน พิธีเปิด-ปิด
การประชุม พิธีต้อนรับเป็นทางการ และศึกษาดูงานห้องสมุดและ
แหล่งศิลปวัฒนธรรม

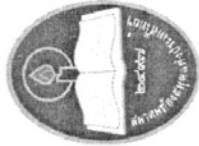
ผู้สนใจลงทะเบียนโปรดติดต่อ หอสมุดแห่งชาติอินโดนีเซีย E-mail: registration@consalxv.org

การเดินทางไปร่วมประชุมของบรรณารักษ์ไทย

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ โดยการนำของศาสตราจารย์พิเศษ คุณหญิงแม้นมาส
ชวลิต นายกสมาคมฯ จะจัดนำคณะฯ ไปร่วมประชุมที่เกาะบาห์ลี โดยผู้ร่วมเดินทางออกค่าเครื่องบิน
ที่พัก อาหารและงานพาหนะเอง นอกเหนือจากที่คณะผู้จัดประชุมจัดให้ และคณะฯจะเดินทางไป
เยี่ยมชมแหล่งมรดกโลกบุโรพุทโธ ฯลฯ ที่เกาะชวา ภาคกลาง ด้วย

ทั้งนี้ผู้ร่วมประชุมจะต้องลงทะเบียนตามที่ผู้จัดประชุมกำหนด ผู้สนใจร่วมเดินทางโปรด
ติดต่อสำนักงานสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ โทรศัพท์ ๐๒ ๗๓๔๙๐๒๒-๒๓ และประธาน
แผนกวิเทศสัมพันธ์ ดร.ประจักษ์ วัฒนานุกสิธิ์ โทรศัพท์ ๐๘๑ ๙๑๒๐๘๘๓

E-mail : prachwat@hotmail.com ภายใน ๒ เมษายน ๒๕๕๔

ใบสมัครสมาชิก / ใบต่ออายุสมาชิก สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 คลองจั่น บางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทร. 0-2734-9022-3 โทรสาร 0-2734-9021

วัตถุประสงค์การสมัคร

☐ สมัครสมาชิกใหม่

สมาชิกเลขที่

☐ ต่ออายุสมาชิกประจำปี

(สมาชิกบุคคลรายปีต่ออายุต่อเนื่องกันครบ 7 ปี จะได้รับสิทธิเป็นสมาชิกตลอดชีพ)

1. ชื่อ (นาย, นาง, นางสาว) นามสกุล
Name (Mr., Mrs., Miss) Surname
2. เกิดวันที่ เดือน พ.ศ.

3.วุฒิการศึกษา

ชื่อวุฒิ	วิชาเอก	สถาบัน	พ.ศ. ที่จบ
อนุปริญญา			
ปริญญาตรี			
ปริญญาโท			
ปริญญาเอก			
อื่นๆ โปรดระบุ			

4. ตำแหน่งปัจจุบัน
5. ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)
6. ตำแหน่งบริหาร (ถ้ามี)
7. สถานที่ทำงาน เลขที่ ซอย ถนน อำเภอ/เขต จังหวัด รหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์ โทรสาร E-mail

8. ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ ซอย ถนน ตำบล/แขวง อำเภอ/เขต จังหวัด รหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์ โทรสาร E-mail

ที่อยู่ที่ต้องการให้สมาคมห้องสมุดฯ ส่งจดหมายติดต่อ ☐ ที่ทำงาน ☐ ที่อยู่ปัจจุบัน
9. ความเชี่ยวชาญด้านการ

10. ประเภทของสมาชิก (โปรดกาเครื่องหมาย ✓ หน้ารายการที่สมัคร)

- ☐ บุคคลตลอดชีพ 2,000 บาท
☐ วิชาสามัญ บุคคลรายปี ปีละ 300 บาท
☐ บุคคลรายปี ปีละ 500 บาท
☐ นิติบุคคล ปีละ 1,200 บาท

หมายเหตุ ราคาโดยรวมอัตราค่าธรรมเนียมแรกเข้าเป็นสมาชิกแล้ว
หมายถึงค่าธรรมเนียมเป็นสมาชิกขอมารวมต่อไป

11. สมาชิกขอมารวม ขอสมัครเป็นสมาชิกขอมารวมต่อไป ✓ หน้าขอมารวมที่ท่านต้องการ
โปรดระบุเพียงขอมารวมเดียว โดยกาเครื่องหมาย ✓ หน้าขอมารวมที่ท่านต้องการ
กรณีสนใจสมัครเป็นสมาชิกขอมารวมมากกว่า 1 ขอมารวม โปรดติดต่อกับนักงาน
สมาคมห้องสมุดฯ หรือติดต่อกับขอมารวมที่ท่านสนใจโดยตรง

- ☐ ขอมารวมบรรณารักษศาสตร์และศึกษาศาสตร์ / ชปอ.
☐ ขอมารวมห้องสมุดประชาชน / ชปช.
☐ ขอมารวมบรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศนานาชาติ / ชนช.
☐ ขอมารวมห้องสมุดเพื่อการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี / ชอท.
☐ ขอมารวมศูนย์บริการบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ / ชสป.
☐ ขอมารวมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน / ชปร.
☐ ขอมารวมห้องสมุดเฉพาะ / ชพ.
☐ ขอมารวมเพื่อหอสมุดแห่งชาติ / ชทช.

ลงนาม ผู้สมัคร

(.....)

วันที่ เดือน พ.ศ.

ต้องการให้ออกใบเสร็จรับเงินในนาม

การชำระเงิน

() เงินสด () โอนเงินเข้าบัญชี

ชื่อบัญชี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ - วิชาการ

เลขที่บัญชี 020-244571-3 ประเภทบัญชี ออมทรัพย์

ธนาคาร ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาเพชร

สอบถามรายละเอียด ติดต่อ ฝ่ายสมาชิก สำนักงานสมาคมฯ kung_tla@hotmail.com

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 คลองจั่น บางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทร. 0-2734-9022-3 โทรสาร 0-2734-9021

ใบต่ออายุสมาชิก วารสารห้องสมุด

อัตราค่าบอกรับ / สั่งซื้อวารสาร (1 ปี มี 2 ฉบับ)

ปีละ 250 บาท หรือ เล่มปลีกฉบับละ 130 บาท (รวมค่าจัดส่งทางไปรษณีย์)

จัดส่งวารสารที่ (ชื่อบุคคล หรือ หน่วยงาน) _____

ที่อยู่ _____

ผู้ติดต่อประสานงาน ชื่อ _____ ตำแหน่ง _____

โทรศัพท์ _____ โทรสาร _____

ออกใบเสร็จรับเงินในนาม _____

ที่อยู่ _____

มีความประสงค์จะบอกรับ / สั่งซื้อวารสารห้องสมุด ดังนี้

() บอกรับเป็นสมาชิกรายปี เริ่ม ปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____
จำนวน _____ ชุด รวมเป็นเงิน _____ บาท

() สั่งซื้อฉบับปลีก ปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____
จำนวน _____ ชุด รวมเป็นเงิน _____ บาท

ทั้งนี้ได้ชำระเงินค่าวารสาร จำนวนเงิน _____ บาท (_____)

โดย

() ธนาคา ในนาม สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

ปณ.คลองจั่น ส่งมายัง สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

() โอนเงินเข้าบัญชี ชื่อบัญชี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ - วิชาการ

เลขที่บัญชี 020-2-44571-3 ประเภทบัญชี ออมทรัพย์

ธนาคาร ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาเทเวศร์

ลงชื่อ _____ ผู้สมัคร

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

กรณีโอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร กรุณาส่งใบสมัครพร้อมใบนำฝากเงินส่งโทรสารมายังสมาคมฯ 02-734-9021

สอบถามรายละเอียดได้ที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ kung_tla@hotmail.com

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 คลองจั่น บางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทร. 0-2734-9022-3 โทรสาร 0-2734-9021

ใบบอกรับ / ใบสั่งซื้อ
วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

อัตราค่าบอกรับ / สั่งซื้อวารสาร (1 ปี มี 2 ฉบับ)

- สำหรับผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสมาคมฯ
ปีละ 250 บาท หรือฉบับปลีกฉบับละ 130 บาท (รวมค่าส่ง)

จัดส่งวารสารที่ (ชื่อบุคคล หรือ หน่วยงาน) _____
ที่อยู่ _____

ผู้ติดต่อประสานงาน ชื่อ _____ ตำแหน่ง _____
หน่วยงาน _____
โทรศัพท์ _____ โทรสาร _____

ออกใบเสร็จรับเงินในนาม _____
ที่อยู่ _____

มีความประสงค์จะบอกรับ / สั่งซื้อวารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ดังนี้

- () บอกรับเป็นสมาชิกรายปี เริ่ม ปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____
จำนวน _____ ชุด (copy) ชุดละ _____ บาท รวมเป็นเงิน _____ บาท
- () สั่งซื้อฉบับปลีก ปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____
จำนวน _____ ชุด (copy) ชุดละ _____ บาท รวมเป็นเงิน _____ บาท

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดฯ ฉบับปฐมฤกษ์เริ่ม ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2551)

ทั้งนี้ได้ชำระเงินค่าวารสาร จำนวนเงิน _____ บาท (_____)

โดย

- () ธนาณัติ ในนาม สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
ปณ.คลองจั่น ส่งมายัง สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
- () เงินสด () โอนเงินเข้าบัญชี
ชื่อบัญชี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ - วิชาการ
เลขที่บัญชี 020-2-44571-3 ประเภทบัญชี ออมทรัพย์
ธนาคาร ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาเทเวศร์

ลงชื่อ _____ ผู้สมัคร

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

กรณีโอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร กรุณาส่งใบสมัครพร้อมใบนำฝากเงินส่งโทรสารมายังสมาคมฯ 02-734-9021
สอบถามรายละเอียดได้ที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ kung_tla@hotmail.com

อัตราค่าโฆษณา

วารสารห้องสมุด

วารสารห้องสมุดเป็นวารสารวิชาการรายหกเดือน ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ ความคิดในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องและเป็นสื่อกลางในการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิกและผู้สนใจ จัดพิมพ์จำนวน 2,000 ฉบับ เพื่อส่งให้สมาชิกทั่วประเทศและจำหน่ายแก่ผู้สนใจ

ประเภทที่ 1.	ปกหลังเต็มหน้าด้านนอก (4 สี) ฉบับละ	=	20,000 บาท
ประเภทที่ 2.	ปกหลังเต็มหน้าด้านใน (4 สี)	=	15,000 บาท
ประเภทที่ 3.	ปกหน้าเต็มหน้าด้านใน (4 สี)	=	15,000 บาท
ประเภทที่ 4.	หน้าในเล่ม (เนื้อใน) ขาวดำ ฉบับละ	=	5,000 บาท

การชำระเงิน

- ☐ โอนเงินเข้าบัญชีชื่อ “สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ-วิชาการ”
เลขที่บัญชี 020-2-44571-3 ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาเทเวศร์ บัญชีออมทรัพย์
- ☐ ชำระเป็นเช็ค สั่งจ่ายในนาม “สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ”

โปรดส่งโทรสารหลักฐานการชำระเงินที่หมายเลข 02-734-9021

ข้าพเจ้าขอโฆษณาประเภทอัตรา.....บาท
พร้อมนี้ได้โอนเงิน/ชำระโดยเช็คธนาคารเลขที่เช็ค.....
จำนวน.....บาท (ตัวอักษร.....)
สถานที่ติดต่อ.....โทรศัพท์.....
มือถือ.....โทรสาร.....E-mail:

ลงนาม
(.....)
วันที่.....

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชทานรางวัลแก่ผู้ชนะการประกวดส่งเสริมการอ่านยอดเยี่ยมและนักเรียนสุดยอดนักอ่านระดับประเทศ ในโครงการนานมีบุ๊คส์ดีดิงคลับ

วันหนังสือเด็กสากล

International Board on Book for Young People (IBBY) ซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ประเทศสวีเดนแลนด์ ยกให้วันที่ 2 เมษายน เป็น “วันหนังสือเด็กสากล” เพราะตรงกับวันเกิดของเจ้าแห่งเทพนิยายคลาสสิก ฮันส์ คริสเตียน แอนเดอร์เซน

วันหนังสือเด็กแห่งชาติ

วันที่ 2 เมษายน ตรงกับวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี คนไทยยกให้เป็น “วันหนังสือเด็กแห่งชาติ” ของไทย ด้วยพระองค์ทรงเป็นสัญลักษณ์ของการรักการอ่าน และทรงพระราชนิพนธ์วรรณกรรม “แก้วจอมแก่น” และ “แก้วจอมซน” ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ และทรงมีผลงานพระราชนิพนธ์แปลจากภาษาต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ อันแสดงถึงพระอัจฉริยภาพทางภาษาของพระองค์

20 ปี นานมีบุ๊คส์ ส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน

เพราะการอ่านช่วยเปิดโลกการเรียนรู้
ให้แก่พวกเขาอย่างไร้ขีดจำกัด

วรรณกรรมเยาวชน รางวัลพระราชทาน **แว่นแก้ว**

รางวัล “แว่นแก้ว” เป็นชื่อรางวัลการประกวดวรรณกรรมเยาวชนที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานนามปากกา “แว่นแก้ว” ให้เป็นชื่อรางวัล โดย บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด เป็นผู้จัดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 เพื่อสร้างนักเขียนไทยและส่งเสริมให้เด็กไทยรักการอ่านด้วยวรรณกรรมเยาวชนคุณภาพฝีมือคนไทย มีหนังสือที่ได้รับพระราชทานรางวัลนั้นจนถึงปัจจุบัน รวม 53 เล่ม

วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ประเภทนวนิยาย

วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ประเภทสารคดี

**NANMEEBOOKS
READING CLUB**

ส่งเสริมให้เยาวชนรักการอ่านอย่างต่อเนื่อง

โครงการนานมีบุ๊คส์ดีดิงคลับ ดำเนินการป็นเป็นปีที่ 12 แล้ว มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการมากกว่า 25,000 โรงเรียน มีนักเรียนเข้าร่วมกว่า 10 ล้านคน ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยการอ่านของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการสูงถึง 28 เล่ม/คน/ปี

ในปีนี้ได้เปิดโอกาสให้นักศึกษาและประชาชนเข้าร่วมโครงการเพื่อพัฒนาศักยภาพการอ่านของคนไทยทั่วประเทศ ภายใต้ชื่อว่า “รวมพลังคนไทย 20 ล้านคน อ่านหนังสืออย่างน้อยคนละ 20 นาทีต่อวัน”

สมัครเข้าร่วมโครงการได้ที่

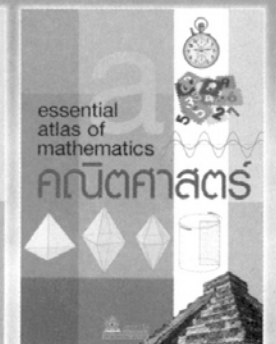
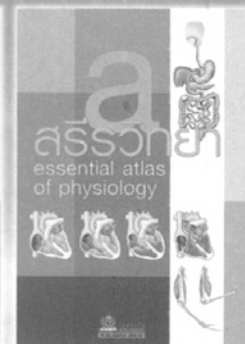
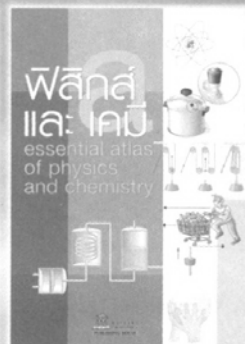
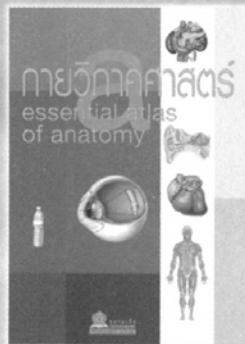
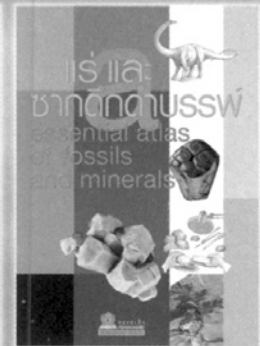
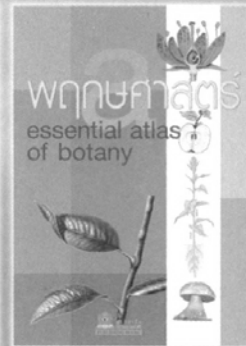
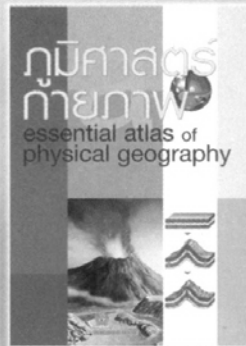
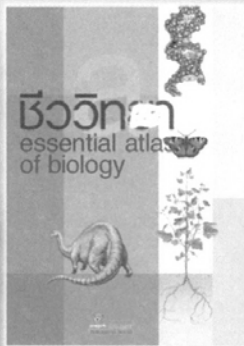
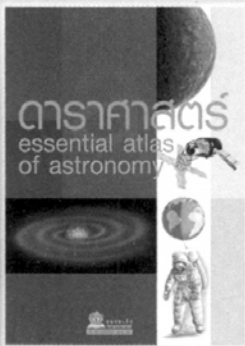
www.nanmeebooksreadingclub.com หรือ โทร. 0-2662-3000 ต่อ 5226

บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด เลขที่ 11 ซอยสุขุมวิท 31 (สวัสดี) ถนนสุขุมวิท แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110 Nanmeebooks Call Center 0-2662-3000 กด 1

หาซื้อหนังสือในเครือนานมีบุ๊คส์ ได้ที่ร้านหนังสือชั้นนำและร้าน Nanmeebooks Shop ทุกสาขา
หรือที่ www.nanmeebooks.com
www.facebook.com/nanmeebookstan

ESSENTIAL ATLAS

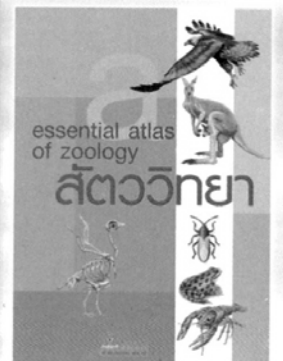
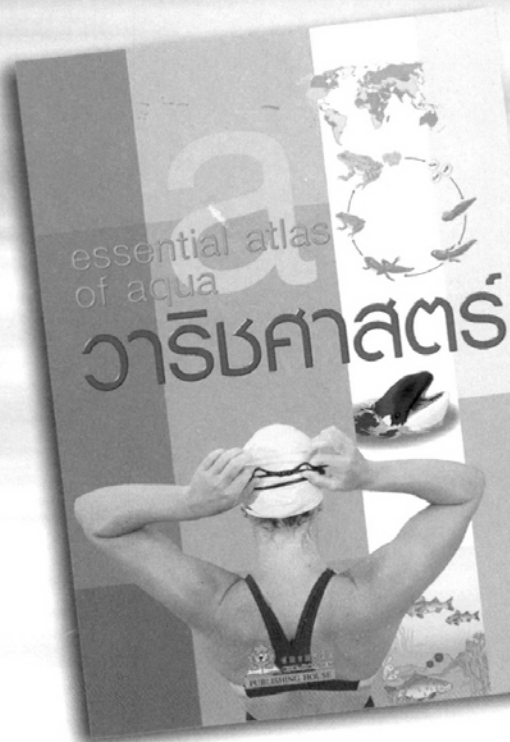

หนังสือชุดแผนภาพ

หนังสือชุดนี้มีทั้งหมด 13 เล่ม

รวบรวมข้อมูล เนื้อหาสาระ ตามรายวิชา
พร้อมตารางเทียบ และภาพประกอบสวยงาม
พิมพ์ด้วยกระดาษอาร์ตอย่างดี สีสดทั้งเล่ม
ปกแข็ง หน้า 96 หน้า ขนาด 21 x 29.5 ซม.
ราคาเล่มละ 300 บาท

ลิขสิทธิ์ถูกต้องจากสำนักพิมพ์ Parramon ประเทศสเปน

สนใจสั่งซื้อติดต่อได้ที่ : ชมรมเด็ก

122/110 ซอย 91/1 ถนนประชาอุทิศ แขวง/เขตทุ่งครุ กรุงเทพฯ 10140

โทรศัพท์ : 02-871-7542-44 โทรสาร : 02-871-7545

www.chomromdek.com e-mail : Webmaster@chomromdek.com

บริษัท เอเชียบุ๊คส จำกัด
มีความยินดีให้บริการ และให้คำแนะนำแก่ห้องสมุดโรงเรียน
มหาวิทยาลัย บริษัทฯ และองค์กรทุกภาคส่วน
ด้วยหนังสือภาษาอังกฤษสำหรับทุกสาขา และทุกอาชีพ
ที่ทางบริษัทฯ พร้อมนำเสนอ
สำหรับนักอ่านทุกสถาบัน

สำหรับสถาบันใดที่ต้องการสั่งซื้อหนังสือเป็นจำนวนมากในราคาพิเศษ สามารถติดต่อได้ที่
แผนก Wholesale โทร. 02-7159000 ต่อ 2230-2232 email: wholesale@asiabooks.com